

T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**TÜRK CEZA HUKUKUNDA DEPREMDE YIKILAN BİNALAR
SEBEBİ İLE MÜTEAHHİTLERİN TAKSİRLE ÖLDÜRME VE
TAKSİRLE YARALAMA SUÇLARINDAN SORUMLULUĞU**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Emine Hilal CELBEK

Kamu Hukuk Anabilim Dalı

Kamu Hukuku (Tezli) Yüksek Lisans Programı

**MAYIS 2024
İSTANBUL**

T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**TÜRK CEZA HUKUKUNDA DEPREMDE YIKILAN BİNALAR
SEBEBİ İLE MÜTEAHHİTLERİN TAKSİRLE ÖLDÜRME VE
TAKSİRLE YARALAMA SUÇLARINDAN SORUMLULUĞU**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Emine Hilal CELBEK
(211231025)
(0009-0002-9026-3156)**

Hukuk Anabilim Dalı

Kamu Hukuku (Tezli) Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Osman YILMAZCAN

İstanbul 2024

T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü

Jüri Tez Onay Formu

02.05.2024

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Bu çalışma 02.05.2024 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Kamu Hukuku (Tezli Yüksek Lisans) Programı Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ

Dr. Öğr. Üyesi Osman YILMAZCAN

Danışman

İstanbul Gedik Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Gürkan ÖZOCAK

Üye (İmza)

İstanbul Gedik Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Aras TURAY

Üye (İmza)

İstanbul Özyeğin Üniversitesi

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Türk Ceza Hukukunda Depremde Yıkılan Binalar Sebebi ile Müteahhitlerin Taksirle Öldürme ve Taksirle Yaralama Suçlardan Sorumluluğu” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmanın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını, patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım 02.05.2024

Emine Hilal CELBEK

ÖNSÖZ

“Türk Ceza Hukukunda Depremde Yıkılan Binalar Sebebi ile Müteahhitlerin Taksirle Öldürme ve Taksirle Yaralama Suçlarından Sorumluluğu” isimli bu yüksek lisans tezinde depremin ülkemizdeki yankıları, ülkemizdeki inşaat sektörünün gelişimi ve depremde yıkılan binalar sebebiyle ölen ya da yaralanan kişilerin mağduriyeti açısından inşaat sektörünün en bilinen öznesi olan müteahhitlerin eylemlerinden dolayı taksirle öldürme ve taksirle yaralama suçlarından sorumluluğu, başta Türk Ceza Kanunu olmak üzere ulusal ve uluslararası mevzuat ile yargı kararları ışığında ele alınmış, mevzuat ve uygulamadaki eksikliklere değinilerek bu konuda çözüm önerilerinde bulunulmaya çalışılmıştır.

Tez çalışması için değerli vaktini ayıran, desteklerini esirgemeyen, tez danışmanlığının yanı sıra içten yaklaşımı ile beni her zaman çalışmaya teşvik eden, çalışmanın her aşamasında motivasyonumu arttıran, tez çalışması vesilesi ile tanımaktan onur duyduğum Dr. Öğr. Üyesi Osman Yılmazcan’a, tez çalışmasının tamamlanmasında değerli eleştirilerini ve görüşlerini sunarak içtenlikle tez süresince yardımlarını esirgemeyen Dr. Öğr. Üyesi Gürkan Özocak ve Dr. Öğr. Üyesi Aras Türay’a şükranlarımı sunarım. Yine bu süreçte bilgi ve tecrübelerini benimle paylaşan, her zorlandığımda yanımda olan naif, güzel, değerli dostum ve meslektaşım Hâkim Berçem Aşkın Akarçay’a minnet duygusu ile teşekkür ederim.

Son olarak, bu çalışmayı ve hayatım boyunca aldığım tüm kararları her koşulda destekleyen, koşulsuz sevgisi ve sınırsız gücü ile yanımda olan canım annem Cevahir Gelen’e, yüksek lisans süreci boyunca anlayışı, sabrı ve sevgisi ile yanımda olarak desteğini bir an olsun esirgemeyen, varlığı hayatımı anlamlandıran, biricik eşim, meslektaşım Özgür Celbek’e ve gülüşü içimi ısıtan, canımdan bir parça, güzeller güzeli kızım Ahsen Celbek’e en içten ve en özel teşekkürü borç bilirim.

Mayıs 2024

Emine Hilal CELBEK

İÇİNDEKİLER

Sayfa No:

ÖNSÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR	ix
ŞEKİL LİSTESİ.....	xi
ÖZET.....	xii
ABSTRACT.....	xiv
1. GİRİŞ	1
1.1. Çalışmanın Konusu ve Önemi	3
1.2. Çalışmanın Amacı.....	3
1.3. Çalışmanın Planı	4
1.4. Çalışmanın Yöntemi.....	5
2. İNŞAAT, DEPREM VE MÜTEAHHİTLİK KAVRAMLARI.....	6
2.1. İnşaat Kavramı	6
2.1.1. Genel olarak inşaat.....	6
2.1.2. Alt yapı sektörü.....	7
2.1.3. Konut sektörü.....	8
2.1.4. İnşaatteki görev ve sorumluluk dağılımı.....	9
2.1.4.1. İş sahibi	9
2.1.4.2. Şantiye şefi.....	10
2.1.4.3. Yapı maliki.....	10
2.1.4.4. Taşınmaz maliki.....	10
2.1.4.5. Yapı denetim kuruluşları.....	11
2.1.5. İnşaat ekonomisi	11
2.2. Deprem Kavramı	13
2.2.1. Genel olarak deprem	13
2.2.2. Deprem çeşitleri	14
2.2.2.1. Büyüklüklerine göre depremler.....	14
2.2.2.2. Kökenlerine göre depremler.....	14

2.2.3. Türkiye tarihinin büyük depremleri	15
2.2.4. Depremın ekonomik ve sosyal etkileri.....	17
2.2.4.1. Fiziki kayıplar	18
2.2.4.2. Ekonomik etkiler.....	19
2.2.4.3. Sosyal etkiler.....	20
2.3. Mütcaahhit Kavramı	20
2.3.1. Genel olarak mütcaahhit	20
2.3.2. İnşaatındaki ya da projedeki başarısızlığın mütcaahhit faktörü.....	23
2.3.3. Hukukta mütcaahhit kavramı.....	24
2.3.3.1. Genel olarak	24
2.3.3.2. Türk ceza hukuku bakımından mütcaahhidin sorumluluğı.....	25
2.3.3.3. Türk borçlar hukuku bakımından mütcaahhidin sorumluluğı	26
2.3.3.4. Türk ticaret hukuku bakımından mütcaahhidin sorumluluğı.....	26
3. TÜRK CEZA HUKUKUNDA KASITLI VE TAKSİRLİ SUÇLAR	28
3.1. Genel Olarak Suçun Unsurları	28
3.2. Tipikliğın Manevi (Sübjektif) Unsuru	29
3.3. Kast	30
3.3.1. Kastın unsurları	32
3.3.1.1. Bilme unsuru	32
3.3.1.2. İsteme unsuru	34
3.3.2. Kast türleri.....	35
3.3.2.1. Doğrudan kast	35
3.3.2.2. Olası kast.....	36
3.4. Taksir.....	38
3.4.1. Taksirin türleri.....	39
3.4.1.1. Basit taksir.....	39
3.4.1.1.1. Suçun taksirle işlenebilen bir suç olması	40
3.4.1.1.2. Neticenin iradi olmaması	41
3.4.1.1.3. Özen ve dikkat yükümlülüğüne aykırılık ile netice arasında nedensellik bağının bulunması	42
3.4.1.1.4. Sonucun öngörülebilir olmasına rağmen öngörülmemiş olması	43
3.4.1.2. Bilinçli taksir	44

4. TAKSİRLE ÖLDÜRME VE TAKSİRLİ YARALAMA SUÇLARI KAPSAMINDA MÜTEAHHİTLERİN FİİLLERİNDEN DOĞAN SORUMLULUK HALLERİ	49
4.1. Genel Olarak Müteahhitlerin Fiillerinin Ceza Hukuku Açısından Değerlendirilmesi	49
4.1.1. Kasten işlenen suçlar yönünden	49
4.1.2. Taksirle işlenen suçlar yönünden	51
4.2. Depremler ve İnşaat Faaliyetleri Yönünden Müteahhitlerin Ceza Sorumluluğu Halleri.....	51
4.2.1. Genel olarak	54
4.2.2. Taksirle öldürme	54
4.2.2.1. Genel olarak taksirle öldürme suçu.....	54
4.2.2.2. Suçla korunan hukuki yarar	55
4.2.2.3. Suçun unsurları	56
4.2.2.3.1. Suçun faili ve suçun mağduru	56
4.2.2.3.2. Suçun maddi unsuru.....	58
4.2.2.3.4. Suçun manevi unsuru	62
4.2.2.3.5. Suçun özel görünüş şekilleri	63
4.2.2.3.6. Yaptırım, kovuşturma usulü ve muhakemede önem arz eden hususlar	65
4.2.3. Taksirle yaralama	71
4.2.3.1. Genel olarak taksirle yaralama suçu	71
4.2.3.2. Suçla korunan hukuki yarar	72
4.2.3.3. Suçun unsurları	73
4.2.3.3.1. Suçun faili ve suçun mağduru	74
4.2.3.3.2. Suçun maddi unsuru.....	75
4.2.3.3.3. Hukuka aykırılık unsuru.....	79
4.2.3.3.4. Suçun manevi unsuru	79
4.2.3.3.5. Suça etki eden sebepler	79
4.2.3.3.6. Suçun özel görünüş şekilleri	85
4.2.3.3.7. Yaptırım, kovuşturma usulü ve muhakemede önem arz eden hususlar	87
4.3. İmar Barışı (Affi) Hususunun Müteahhitlerin Ceza Sorumluluğu Halleri Yönünden Değerlendirilmesi	91

4.4. Müteahhitlerin Ceza Sorumluluğuna İlişkin Basına Yansıyan Yargılamaların Değerlendirilmesi	93
4.5. Bölge Adliye Mahkemesi Kararları ve Yargıtay İçtihatları Kapsamında Yargılamaya Yansımaları.....	95
4.5.1. Konuya ilişkin bölge adliye mahkemesi kararları.....	95
4.5.2. Konuya ilişkin yargıtay içtihatları.....	98
5. SONUÇ.....	104
KAYNAKÇA	110
ÖZGEÇMİŞ.....	119

KISALTMALAR

AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AYM	: Anayasa Mahkemesi
BAM	: Bölge Adliye Mahkemesi
C.D.	: Ceza Dairesi
CGK	: Ceza Genel Kurulu
CMK	: 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu
DSİ	: Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü
E.	: Esas
ECMT	: Avrupa Ulaştırma Bakanları Konferansı (European Conference of Ministers of Transport)
Ed.	: Edidör
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
İGSAŞ	: İstanbul Gübre Sanayi Anonim Şirketi
İHEB	: İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi
İNTES	: Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası
K.	: Karar
KGM	: Karayolları Genel Müdürlüğü
M.	: Madde
MBS	: Mevzuat Bilgi Sistemleri
PETKİM	: Petrokimya Holding Anonim Şirketi
S.	: Sayfa
SEKA	: Türkiye Selüloz ve Kâğıt Fabrikaları İşletmesi
SSÇ	: Suça Sürüklenen Çocuk
T.	: Tarih
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TBK	: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	: 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu

TDK	: Türk Dil Kurumu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
TTK	: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
TÜPRAŞ	: Türkiye Petrol Rafinerileri Anonim Şirketi
TÜVASAŞ	: Türkiye Vagon Sanayi Anonim Şirketi
TZDK	: Türkiye Ziraî Donatım Kurumu (TZDK)
UYAP	: Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi
v.b.	: Ve Benzeri
v.d.	: Ve Diğerleri
v.s.	: Ve Saire

ŞEKİL LİSTESİ

	Sayfa No:
Şekil 2.1: Konut Satışı	9
Şekil 2.2: İnşaat Maliyet Endeksi Yıllık Değişim Oranı	12
Şekil 2.3: Deprem Bölgeleri Haritası.....	16
Şekil 2.4: 2010-2015 Yılları Arasında Afetler ve Etkileri.....	18

TÜRK CEZA HUKUKUNDA DEPREMDE YIKILAN BİNALAR SEBEBİ İLE MÜTEAHHİTLERİN TAKSİRLE ÖLDÜRME VE TAKSİRLE YARALAMA SUÇLARINDAN SORUMLULUĞU

ÖZET

İnşaat sektörü, ülke ekonomilerinin temel taşlarından biridir. Özellikle gelişmekte olan ülkeler açısından iş gücünün ana istihdam alanı anlamına gelmektedir.

İnşaat sektöründe birçok görev alanı ve iş bölümü bulunmaktadır. Fakat sektör içinde İnşaat sektörü, ülke ekonomilerinin temel taşlarından biridir. Özellikle gelişmekte olan ülkeler açısından iş gücünün ana istihdam alanı anlamına gelmektedir. İnşaat sektöründe birçok görev alanı ve iş bölümü bulunmaktadır. Fakat sektör içinde en çok bilinen isim müteahhitlerdir. Ülkemizde müteahhitlik saygın bir meslek dalı olarak görülmekte ve maddi getirisinin yüksek olduğu düşünülmektedir. Yine genellikle sermayenin varlığı halinde isteyen herkesin müteahhitlik yapabildiği görülmektedir. Bu nedenlerle müteahhitlik mesleğine yönelim oldukça fazla olmaktadır.

Ülkemizin fay hatları üzerinde bulunuyor olması ve birinci derece deprem kuşağında bulunuyor olması sebebiyle ülkemizde depremler sıklıkla meydana gelmektedir. Deprem en temel anlatım şekliyle, fay hatlarında meydana gelen kırılmalar ile yer kabuğunun sarsılması sonucu oluşmaktadır. Deprem sebebi ile yer yüzeyinde sarsılma meydana gelmekte ve binalar bu sarsılma ile genellikle hasar görmektedir. Yaşanan deprem sonucunda can ve mal kaybı fazlaca yaşanmakta ve ülke ekonomisi bu durumdan oldukça etkilenmektedir.

Deprem sonrası oluşan olumsuz neticelerin meydana gelmesinde sorumluluğu bulunan kişiler ceza hukuku anlamında müeyyideler ile karşılaşmaktadır. Ülkemizde meydana gelen depremlerde yıkılan binaların yapımında rolü olan kişilerin sorumluluğunun mevcut olduğu yapılan yargılamalardan anlaşılmaktadır.

Türk Ceza Hukukunda kural, *bir suçun kasıt ile işlenebilmesi halidir*. Suçun taksirli hali ise istisnaidir ve bu nedenle kanunda suçun taksirli halinin ayrıca düzenlenmiş olması gerekmektedir. Özen ve dikkat yükümlülüğüne aykırı davranılması nedeni ile suç işlenmesi durumunda kanuni düzenlemeye yer verilmesindeki amaç kişilerin fiillerinde dikkatli olmalarını ve bununla beraber yazılı veya yazılı olmayan kurallar ile sınırları çizilmiş özen ve dikkat yükümlülüğüne uymalarını sağlamaktır.

Ülkemizde en son yaşanan ve etkileri derinden hissedilen 6 Şubat (06.02.2023) tarihli deprem ile depremlerin ne gibi ağır sonuçları olabileceği gözler önüne serilmiştir. *Bu çalışma ile müteahhitlerin taksirle öldürme ve taksirle yaralama suçlarından sorumluluğu hususu Türk Ceza Hukuku açısından ayrıntılı olarak incelenmesi amaçlanmıştır*. Bu amaç doğrultusunda, inşaat sektörünün ülke ekonomisindeki yeri, depremin hayatımızdaki yeri, ülkemizde yaşanan yıkıcı depremler, müteahhitlerin hukuk alanındaki konumu, taksirle öldürme ve taksirle yaralama suçları ve daha önce yaşanan depremler sebebi ile müteahhitlerin yargılandığı yargılamalar sonucu verilen kararlar ele alınmıştır. Bu verilerin ortaya

konulabilmesi için Türk Ceza Kanunu, taksirle öldürme ve taksirle yaralama suçları hakkında yazılan makaleler, kitaplar, lisansüstü çalışmalar incelenmiş olup süreli yayınlardan istifade edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Bina, Müteahhit, Deprem, Taksirle Öldürme, Taksirle Yaralama*

RESPONSIBILITY OF CONTRACTORS FOR NEGLIGENT HOMICIDE AND NEGLIGENT INJURY DUE TO BUILDINGS DESTROYED IN THE EARTHQUAKE IN TURKISH CRIMINAL LAW

ABSTRACTT

The construction sector is one of the cornerstones for national economies. The construction sector is one of the cornerstones for national economies. Especially for developing countries, it means the main employment area of the labor force. There are many fields of work and division of labor in the construction sector. However, the most well-known party in the sector is the contractors. In our country, contracting is seen as a respected profession and is considered to have a high financial return. Again, it is generally seen that anyone who wants can be a contractor in the presence of capital. For these reasons, the tendency towards the contracting profession is quite high.

Due to the fact that our country is located on fault lines and is located in the first degree earthquake zone, earthquakes frequently occur in our country. In its most basic form, earthquakes occur as a result of the shaking of the earth's crust with the ruptures occurring in the fault lines. Due to the earthquake, shaking occurs on the earth's surface and buildings are usually damaged by this shaking. As a result of the earthquake, loss of life and property is experienced and the country's economy is highly affected by this situation.

Persons who are responsible for the occurrence of negative consequences after earthquakes face sanctions in the sense of criminal law. It is understood from the trials that the persons who have a role in the construction of the buildings that collapsed in the earthquakes that occurred in our country are responsible.

The rule in Turkish Criminal Law is that a crime can be committed with intention. The negligent form of the crime is an exception and therefore, the negligent form of the crime must be separately regulated in the law. The purpose of the legal regulation in the event of a crime committed due to violation of the duty of care and attention is to ensure that people are careful in their actions and comply with duty of care and attention limited by written or unwritten rules.

With the recent earthquake on 6th February, which was deeply felt in our country, the severe consequences of earthquakes have been revealed. *This study aims to examine the responsibility of contractors for negligent homicide and negligent injury in detail in terms of Turkish Criminal Law.* For this purpose, the place of the construction sector in the country's economy, the place of earthquakes in our lives, the devastating earthquakes in our country, the position of contractors in the field of law, negligent homicide and negligent injury and the decisions made as a result of the trials in which contractors were tried due to previous earthquakes were discussed. In order to reveal these data, articles, books, postgraduate studies written about the Turkish Penal Code, negligent homicide and negligent injury have been examined and periodicals have been used.

Keywords: *Building, Contractor, Earthquake, Negligent Homicide, Negligent Injury*

1. GİRİŞ

Ülkemiz gelişmekte olan ÷lkeler arasında yer almaktadır ve ÷lke ekonomilerinin temelini ihtiva eden inşaat sekt÷r÷ gelişmekte olan ÷lkeler açısından oldukça önemlidir. İnşaat sekt÷r÷ birçok sekt÷rle i ie olup ÷lke n÷fuslarında g÷r÷len artış sebebi ile sekt÷r÷n s÷rekliliği vazgeçilmez hale gelmiştir. İnşaat sekt÷r÷ enflasyon ve d÷viz kurundaki değişikliklerden etkilense de ÷lkemizdeki iş g÷c÷ olanağının fazlalığı nedeni ile de hızla gelişmektedir.

Ülkemizin fay hatları üzerinde konumlanmış olması sebebi ile deprem b÷lgelerinde yapılan ve kentsel d÷nüşüm olarak adlandırılan hareketlerle de sekt÷re katkı sağlanmaktadır. Meydana gelecek depremlerin yerini ve zamanını tespit etmek g÷nümüz teknolojisi ile tam olarak m÷mkün olmadığından deprem b÷lgelerinde devamlılık g÷steren inşaat çalışmaları ayrıca bir önem arz etmektedir. Yine, meydana gelecek depremler tespit edilemese de geçmişte meydana gelen depremlerden yola çıkarak b÷lgelerdeki deprem tehlikesini tahmin etmek m÷mkün olabilmektedir.

Deprem sebebi ile normal yaşamın olumsuz y÷nde etkilendiği, eldeki imkanların eksik kaldığı g÷r÷lmektedir. İlaveten yaşanan mal ve can kayıpları ile ekonomik ve sosyal kayıplar da depremin oluşturduğu olumsuz etkilerden olduğu bilinmektedir. Bu nedenle özellikle deprem b÷lgesinde yer alan inşaat sekt÷r÷ ÷lke ekonomisinin gelişmesi, sosyal yaşamın d÷zenlenmesi, vatandaşların maddi ve manevi b÷t÷nlüğünün sağlanması açısından elzemdir. Bu önem sebebi ile inşaat sekt÷r÷n÷n en bilindik öznese olan m÷teahhitlere b÷y÷k iş d÷şmektedir. Nitekim inşaat sekt÷r÷n÷ belirleyen ve etkileyen konumda bulunanlar m÷teahhitlerdir. Toplumda olumlu y÷ndeki bakış açısı da dikkate alındığında m÷teahhitlik herkes tarafından yapılmaya çalışılan ve gittikçe yaygınlaşan bir meslek grubu olarak g÷r÷lmektedir. B÷yle olsa da inşaat sekt÷r÷nde etkin bir rol÷ olması ve y÷k÷ml÷l÷klerinin fazla olması sebebi ile m÷teahhitlerin cezai anlamda da sorumlulukları gündeme gelmektedir.

Deprem sarsıntısı sonrasında binaların yıkılması halinde kişilerin öldüğü ya da yaralandığı g÷r÷lmektedir. Bu durumda *m÷teahhitlerin cezai anlamda*

sorumlulukları, kasten ya da taksirle (özen ve dikkat yükümlülüğüne aykırı davranılması) işlenmiş olan suçlar ve yasal anlamda tipik olarak adlandırılan eylemler akla gelmektedir. Tipiklik, bir hareketin yasada yer alan tipteki haksızlığın tanımı ile uyum sağlaması halinde gerçekleşmiş olur (Koca ve Üzülmöz, 2013: 96). Kast ve taksir ise, öğretide tipikliğin sübjektif unsuru olarak yer almaktadır. TCK’de mevcut düzenlemeye bakıldığında “hayata karşı suçlar” başlıklı bölümde öldürme suçları düzenlenmişken, “vücut dokunulmazlığına karşı suçlar” başlıklı bölümde de yaralama suçlarının düzenlenmiş olduğu görülmektedir. Hukuki anlamda taksir, failin objektif özen ve dikkat yükümlülüğüne aykırı davranması nedeni ile öngörülebilecek olan neticenin öngörülmemiş olmasıdır. Taksirli suçun varlığı için taksirin bütün unsurlarının somut olayda gerçekleşmesi gerekmektedir. Bunun yanında kanunda suçun taksirle işlenebilir suçlardan olduğunun ayrıca düzenlenmiş olması da şarttır. TCK’de taksirle öldürme suçu ve taksirle yaralama suçunun basit ve nitelikli halleri ayrıca düzenlenmiş ve kanun koyucu tarafından ayrı ayrı müeyyideler belirtilmiştir. Şunu da belirtmekte fayda vardır ki, taksirli suçlarda netice cezalandırma açısından şart olmamakta suçun kurucu unsuru olarak bulunmaktadır. Bu nedenledir ki, suç eylem zamanında değil sonucun meydana geldiği zamanda tamamlanmış olacaktır.

Çalışmanın bütünlüğü açısından ülkemizde mevcut olan inşaat sektörüne, müteahhit meslek grubuna ve deprem konularına bir bütünlük içinde değinmek gerekmektedir. Yine, kast, taksir, olası kast, bilinçli taksir durumlarının hangi hallerde var olduğu, hangi hallerde uygulanabileceği, özellikle taksirle yaralama ve taksirle öldürme suçlarının unsurları, farklılıkları ile hükümde nasıl uygulaması gerektiğinin anlaşılması haline somut olayda en adil sonuca ulaşılabileceği aşikardır. Türkiye’de sıklıkla meydana gelen depremler sebebi ile birçok kişinin öldüğü ve yaralandığı, ayrıca mal kaybı yaşandığı aşikar olup ülkemizde en son yaşanan 6 Şubat 2023 tarihli depremle de inşaat sektöründe var olan durum, yapıların kalitesi, deprem anında ve deprem sonrası yapılması gerekenler, ölüm ve yaralanma sebebi ile sorumluların mesuliyeti hususları gündeme gelmiştir. Bu anlamda inşaat sektöründe en bilinen ve ilk akla gelen mesul kişi olan müteahhitlerin taksirle öldürme ve taksirle yaralama suçları açısından ceza sorumluluğu hususuna değinmek gereklidir. Yine, mevcut yapılar göz önüne alındığında ülkemizde çoğu zaman yapılan imar affi konusunun da irdelenmesi önemlidir. İlaveten, ceza hukuku

anlamında sorumluluğu bulunan müteahhitlerin ceza sorumluluğunun belirlenmesi hususunda dikkat edilecek noktalara ilişkin açıklamalara yer verilmesi ve daha önce olmuş depremler sebebi ile yaşanan mağduriyetlere taksirle öldürme ve taksirle yaralama suçları açısından ceza sorumluluğu kapsamında Yargıtay ile Bölge Adliye Mahkemeleri'nin bakış açısının ortaya konması önem arz etmektedir.

1.1. Çalışmanın Konusu ve Önemi

Ülkemizde yaygın olarak görülen depremlerden dolayı büyük can kayıpları yaşanmakta, aileler bölünmekte ve toplum derin acılarla sarsılmaktadır. Bu sosyal yıkımın yanında ülke ekonomisi telafisi güç kayıplara uğramaktadır. Ailelerin bir ömre varan birikimleri bir sarsıntı ile yok olmaktadır. Son yaşanan depremde görüleceği üzere devlet bu yıkımın giderilmesi için milli gelirin önemli bir kısmını deprem bölgelerinin imarı için tahsis etmek zorunda kalmaktadır. Nitekim 6 Şubat tarihli Kahramanmaraş merkezli depremin yüz milyar doların üzerinde bir maliyete sebep olduğu yetkili makamlarca açıklanmıştır (Sabırsız ve Şöhret, 2024: 575). Yıkılan binalar sebebi ile yaralanma ya da ölümlerle sonuçlanan olaylarda inşaat sektörünün önemli paydaşı müteahhitlerin sorumluluğu Türkiye'de yaşanan depremlerden sonra devletin tespitleri, toplumun genel kanaati ve mahkeme kararları ile sabit görülmektedir. Bu nedenle bu konunun toplumsal ve ekonomik yönü açısından incelenmesi ve yasalar nezdinde müteahhitlerin taksirle öldürme ve taksirle yaralama suçları açısından sorumluluklarının ortaya konması hayati önem taşımaktadır.

1.2. Çalışmanın Amacı

Depremin uzun yıllar boyunca toplumda bıraktığı sosyal ve ekonomik kayıpların oluşmasında müteahhitlerin taksirle öldürme ve taksirle yaralama suçları açısından sorumluluğunun araştırılması, Türk ceza hukuku açısından incelenmesi varsa yasal boşlukların belirlenmesi ve bu yönde önerilerin getirilmesi amaçlanmıştır. Taksirli öldürme, taksirli yaralama ve taksirli suçlar üzerine yazılmış lisansüstü tezler başta olmak üzere önemli bilimsel çalışmalar bulunmakta ise de depremde yıkılan binalar sebebi ile müteahhitlerin taksirli suçlardan sorumluluğunu merkezine alarak hazırlanmış herhangi bir bilimsel eserin bulunmadığı bilinen bir gerçektir. Bu çalışma ile Türk ceza hukukunda depremde yıkılan binalar sebebi ile

müteahhitlerin taksirle öldürme ve taksirle yaralama suçları açısından sorumluluğu konusu ayrıntılı olarak ele alınmış ve bu tez çalışmasının özellikle ceza hukuku alanında araştırma yapan kişilere katkı sağlayacağı düşünülmekte olup, literatürde Türk ceza hukukunda depremde yıkılan binalar sebebi ile müteahhitlerin taksirle öldürme ve taksirle yaralama suçları açısından sorumluluğu konusunu ele alan bir eser olması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, Türk hukuk sistemindeki düzenlemeler ayrıntısı ile irdelenecek ve konuya ilişkin üst derece mahkemesi kararları incelenecektir. Bugüne kadar yapılan çalışmalar ve mevcut mahkeme ilamları dikkate alındığında *müteahhitlerin cezai sorumluluğu hususunda taksirle öldürme ve taksirle yaralama eylemlerinin ana başlık oluşturduğu, ortaya çıkan sonuçların taksirli suçları meydana getirdiği anlaşılmaktadır.*

1.3. Çalışmanın Planı

“Türk Ceza Hukukunda Depremde Yıkılan Binalar Sebebi ile Müteahhitlerin Taksirle Öldürme Ve Taksirle Yaralama Suçlarından Sorumluluğu” adlı bu çalışma toplamda dört ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde genel olarak inşaat sektörü, inşaat sektörünün ülke ekonomisindeki önemi, depremin tanımı, dünyada ve ülkemizde görülen büyük depremler, depremin ekonomik ve sosyal sonuçları ile müteahhitlerin iş alanı ve tanımı, inşaat sektöründe ve hukuk alanında müteahhitlerin durumu incelenmiştir.

İkinci bölümde Türk Ceza Hukuku’nda kast, taksir ve özellikle bilinçli taksir halleri başlıklar halinde anlatılmış, basit taksirin unsurları incelenmiş, Yargıtay kararlarında yapılan tanımlamalar, somut olayda oluş şekli ve kanuni uygulamalar ile anlatılmıştır.

Üçüncü bölümde tezin esas hususunu oluşturan müteahhitlerin taksirle öldürme ve taksirle yaralama suçlarından sorumluluğu konusunun Türk Ceza Hukuku sistemindeki yer alış biçimi ayrıntılı bir şekilde ele alınmış, taksirli suçlar kapsamında kanunda yapılan ayırım esas alınarak taksirle öldürme ve taksirle yaralama suçları irdelenmiş, çalışmanın içinde yer almasında fayda görülen imar barışı (affi) konusu açıklanmış ve özellikle Türk Ceza Kanunu ile ilgili Yargıtay İçtihatları ve Bölge Adliye Mahkemesi tarafından verilen kararlar incelenerek konu açıklanmıştır. Gerçekleşen ölümlü ya da yaralamalı olaylar sonucu meydana gelen

taksirle öldürme ya da taksirle yaralama suçu kapsamında sorumluluk, cezai sorumluluk ve yaptırımlar değerlendirilmiştir.

Dördüncü bölüm olan sonuç bölümünde ise elde edilen bulgular ve bilgiler tartışılmış, uygulamada ve yasada eksik görülen kısımlara değinilmiş ve öneriler sunularak çalışma tamamlanmıştır.

1.4. Çalışmanın Yöntemi

Tez çalışmasının veri toplama metodu literatür taramasıdır. Bu alanda yazılan kitaplar, tezler, makaleler ve araştırmalar incelenmiştir. Türk hukuk sistemindeki düzenlemelerin ayrıntısı ile irdelenmesi ve konuya ilişkin üst derece mahkeme kararlarının değerlendirilmesi yapılmıştır. Süreli yayınlardan istifade edilmiş ve bu doğrultuda kitap, makale, sempozyum ile yüksek lisans ve doktora tezlerinde bulunan bilimsel çalışmalar için internette ve kütüphanelerde araştırmalar yapılmış, yüksek yargı kararları Ulusal Yargı Ağı Projesi sistemi üzerinden incelenmiştir.

2. İNŞAAT, DEPREM VE MÜTEAHHİTLİK KAVRAMLARI

Bir yerde meydana gelen deprem doğal afetinden sonra akıllara ilk olarak yapıların sağlamlığı, müteahhitlerin işlerinde ehil olup olmadıkları ve deprem öncesinde ya da deprem anında alınması gereken tedbirler gelmektedir. Deprem felaketinden sonra sıklıkla anılan inşaat sektörü, doğal afet olarak deprem ve inşaat alanındaki önemli öznelerden biri olan müteahhitlik kavramlarını ele almak çalışma açısından açıklayıcı olacaktır.

2.1. İnşaat Kavramı

Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğündeki tanımı ile inşaat “*yapı işleri, yapı, yapımı devam eden bina*” anlamına gelmektedir (TDK, <https://sozluk.gov.tr/>, Erişim Tarihi (E.T.): 21.01.2024). İnşaat aşaması birçok işin aynı zamanda yürütüldüğü bir aşama olup belirli bir alandaki havaalanı, bina, alt yapı ve benzeri (v.b.) gibi yapı çevresinin ya da yapının oluşturulması sürecidir.

2.1.1. Genel olarak inşaat

Küreselleşme ile her alanda olduğu gibi inşaat sektöründe de büyüme ve gelişme görülmektedir. Günümüzde inşaat sektörü ağırlıklı özel sektör elinde işliyor olsa da son zamanlarda kamu özel ortaklığı ismi altında yeni gelişimlere de tabi olmaktadır (Zortul, 2020: 3). Maliyetlerin fazlalığı ve çevreye verilen önemin artmasıyla da geri dönüştürülebilir ürünlerin kullanımının arttığı görülmektedir.

Türkiye’de de inşaat sektörü özellikle 1980 yıllarından sonra düzenli bir ivme ile büyümekte ve gelişmektedir, inşaat sektörü enerji tesislerinden sanayi binalarına, konutlardan kamu altyapı yatırımlarına kadar çeşitli yapılardan oluşmaktadır (Kaya, Yalçınkaya ve Hüseyini, 2013: 155). Bu haliyle de inşaat sektörü ve endüstrisi ülke ekonomilerinde mühim bir iş alanı açmakta, bu çerçevede doğrudan veya dolaylı olarak başkaca sektörlerle de olumlu yönde bir yükseliş kazandırmaktadır (Zortul, 2020: 3).

İnşaat sektörü kapsamında konumuz ile bağlantılı olan yapı ve bina terimlerini de açıklamak gerekmektedir.. 3194 sayılı İmar Kanunu madde 5'te yapı *“karada ve suda, daimi veya muvakkat, resmi ve hususi yeraltı ve yerüstü inşaatı ile bunların ilave, değişiklik ve tamirlerini içine alan sabit ve müteharrik tesisle”* şeklinde tanımlanırken, Danıştay kararlarında genel olarak temel betonu, istinat duvarı, merdiven, havuz, ATM cihazları, konteyner, tel örgü gibi yapılan olan alanların yapı olarak kabul edildiği anlaşılmaktadır (T.C. Cumhurbaşkanlığı MBS, <https://www.mevzuat.gov.tr>, E.T.: 09.04.2024). Bina ise 3194 sayılı İmar Kanunu madde 5'te *“kendi başına kullanılabilen, üstü örtülü ve insanların içine girebilecekleri ve insanların oturma, çalışma, eğlenme veya dinlenmelerine veya ibadet etmelerine yarayan, hayvanların ve eşyaların korunmasına yarayan yapılar”* (T.C. Cumhurbaşkanlığı MBS, <https://www.mevzuat.gov.tr>, E.T.: 09.04.2024) şeklinde tanımlanmakta olup daha dar bir şekilde açıklanmaktadır. (Bilgin, 2022: 185-186)

İnşaat sektörü açısından yapılan her bir faaliyet, inşaat üretim aşamasında kullanılan girdilerle olan sıkı irtibatı sebebiyle ilgili başkaca sektörleri de etkileyebilmektedir. Böylelikle kullanılan girdiler açısından ekonomide en güçlü alanda bulunan inşaat sektörü, başkaca sektörlerle bağı ve istihdama olan katkısı sebebi ile de istenilen ekonomik büyüme hızına ulaşılmasında ve sürdürülmesinde epeyce mühim bir rol üstlenmektedir (Kılıç ve Demirbaş, 2012: 85). İnşaat sektörünün çıktıları Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından bina ve bina dışı olarak sınıflandırılmaktadır (Zortul, 2020: 3). İlaveten, alt yapı sektörü ve konut sektörü şeklinde ayrımlar da yapılmaktadır (Koç, Kaya ve Şenel, 2017: 644). Bu çalışmada inşaat sektörü konut ve alt yapı sektörü olarak incelemeye alınmaktadır.

2.1.2. Alt yapı sektörü

Milli hasılayı arttırabilmek için yeni makinelere, fabrikalara ve malzemelere yatırım yapmanın yanında elektrik, telekomünikasyon, karayolu gibi iktisadi altyapıya da yatırım yapmak ulusal fiziksel sermaye stokunu ve haliyle ulusal hasılayı da arttıracaktır (Purkis, 2016: 94). Alt yapı sermayesine yapılan yatırımlar diğer mevcut sermayelere de katkı sağlamaktadır. Basit bir şekilde somutlaştırmak gerekirse, bir çiftçi yeni aldığı bir traktör ile toplam gelirini arttırabilecektir fakat yeni elde ettiği ürünlerin piyasaya sürülmesi için ulaşım imkanları yeterli düzeyde

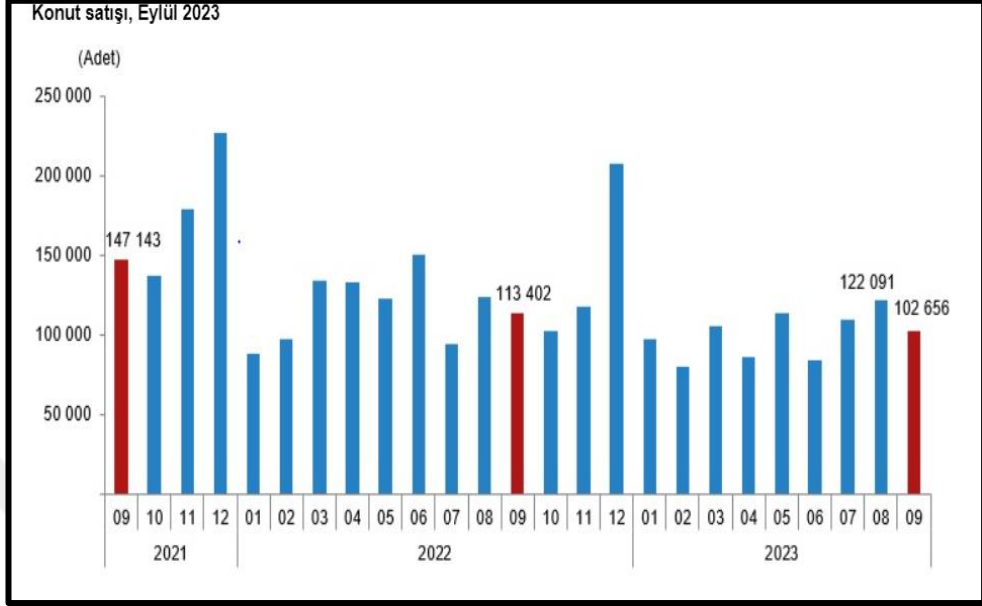
olması gerekecektir, aksi halde çiftçinin yatırımı milli tarıma gerekli katkıda bulunamayacaktır. 2002 yılında gerçekleştirilen Avrupa Ulaştırma Bakanları Konferansı'nda (ECMT), ulaştırmanın hem iş gücünü arttırmada hem de mal piyasasındaki ekosistemin kazancını arttırarak ekonomik yükselişi desteklediğinden bahsedilmiştir (Zortul, 2020: 10). Mevcut çalışmalar da dikkate alındığında altyapıların ekonomik büyümeye olumlu yönde katkısı olduğu anlaşılmaktadır. Günümüzde kamunun yol, havaalanı, tünel, baraj gibi altyapıları alt yüklenici olarak özel sektöre havale etmesi ile inşaat sektörünün çalışma alanıyla birlikte cirosunun da çoğalmasına neden olduğu görülmektedir (Kuruoğlu, 2009: 73).

2.1.3. Konut sektörü

Türkiye'de konut sektörü, özel sektör ve kamu sektörü eliyle oluşturulmaktadır. Bu üretim bireysel yapılan konut üretimini kapsadığı gibi kooperatifle iş birliği halinde yapılan ve toplu yapılan konut üretimlerini de kapsamaktadır (Gül ve Çakaloğlu, 2017: 130). Çoğu konut üretiminin amacının ise ikamet etmek olduğu anlaşılmaktadır. Ekonomide ise konut talebinin kaynakları da iki başlık halinde gösterilebilmektedir. Bu başlıklardan ilki yeni konut yapımı, ikincisi ise var olan konut stokunda yapılan yenileme çalışmaları ve eklemeleridir (Zortul, 2020: 7). Türkiye'de konut sektörünün ne kadar büyüdüğünü anlayabilmek için yapı ruhsatı verilen daire miktarına bakmak gerekmektedir; nitekim 2002 yılında 162.000 olan yapı ruhsatı verilen daire sayısının 2018'de ise 643.000'e kadar yükseldiği görülmektedir (Tarı Özgür, Özgür ve Bayraktutan, 2017: 43). Türkiye'de konut ihtiyacı hane halkının yaşayış şeklinin değişmesi, konut sahibi olma arzının her geçen gün artması nedeniyle büyümekte ve diğer sektörleri de aynı düzeyde etkilemektedir. İnşaat sektörü birçok alt sektörden girdi sağlamaktadır ve TÜİK'in yaptığı araştırmaya göre konut olarak inşaat sektörü de 6'sı hizmet 18'i üretim olmak üzere toplam 24 temel sektörden girdi sağlamaktadır (Özkan, Özkan ve Gündüz, 2012: 362). Konut sektörünün diğer sektörlerle var olan önemli girdi-çıktı irtibatları sebebiyle sektördeki çalışma yoğunluğu diğer sektörleri de hareketlendirmektedir (Zortul, 2020: 8).

Konut sahibi olmak yalnızca ev sahibi olmak amacı ile yapılan bir işlem değildir. Zira yatırımcının amacını çoğu zaman elindeki paranın değerini koruma isteği ve paranın enflasyon karşısında erimesinin önüne geçmek oluşturmaktadır. Bu

hal de konut sektörünün iktisattaki yerinin epeyce mühim bir alan olduğuna işaret etmektedir (Gül ve Çakaloğlu, 2017: 134). Ülkemizde mevcut konut satış oranları 2023 yılının Eylül ayı baz alındığında aşağıdaki tablo ile gösterilebilmektedir.

Şekil 2.1: Konut Satışı

Kaynak: (TÜİK, <https://data.tuik.gov.tr/>, E.T.: 19.10.2023)

2.1.4. İnşaatteki görev ve sorumluluk dağılımı

Bir inşaatın yapımına dair izinlerin alınması ile inşaatın tamamlanıp teslim edilmesi anına kadar birçok kişinin görevi bulunmaktadır. Çalışmanın amacı müteahhitlerin sorumluluklarını açıklamak olmakla birlikte inşaat yapımında görev alan diğer kişilerin de görev ve sorumluluk alanlarına kısaca değinmek çalışmaya katkı sağlayacaktır.

2.1.4.1. İş sahibi

Bir inşaat sözleşmesinin tarafları iş sahibi ve yüklenici (yaygın kullanımı ile müteahhit) olup yüklenicinin bir işi süresinde bitirerek iş sahibine teslim etme borcu bulunurken, iş sahibi ise bu işin bitirilmesini talep eden taraftır (Kaplan, 2019: 50).

İnşaatta kullanılacak malzemenin kimin tarafından temin edileceği sözleşmede kararlaştırılabilecektir. Depremle yıkılan binalarda genellikle deniz kumu kullanılmış olduğu düşünüldüğü takdirde kullanılan malzeme kalitesinin hayati olduğu anlaşılmaktadır. Yapıdaki ayıp iş sahibinin temin ettiği malzemeden kaynaklanırsa yüklenicinin görevi bu durumu iş sahibine bildirmektir, iş sahibi bu

hususla direktirse yüklenici ayıplı eserden sorumlu olmayacaktır (6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu (TBK) m. 476, m. 472/3) iş sahibi tarafından seçilen malzemelerin deprem mevzuatına aykırılık taşması halinde de hukuki imkansızlık söz konusu olacaktır. Bir başka değişle sözleşme hükümsüz kalacak borç ve alacak doğurmayacaktır (Bal, 2024: 63-84)

2.1.4.2. şantiye şefi

şantiye şefleri bir inşaatın genel manada teknik ve idari amiri konumdadırlar. şantiye şeflerinin sorumluluğu ise bir şantiyedeki idari ve teknik alanlardaki yükümlülüklerin ve tedbirlerin yerine getirilmesi, malzemelerin standartlara uygunluğu, işçilerin mesleki yeterliliği, defter, kayıt ve belgelerin tutulması gibi birçok konuyu kapsamaktadır (şahin, 2019: 25)

şantiye şefleri inşaatta tespit edilen aykırılıkları gidermekle görevli olup denetim sorumlularının kontrolü bulunmaksızın inşaat işlerini srdremeyeceklerdir. Inşaatta yetki belgesi bulunmayan usta çalıştırılması halinde de şantiye şefinin sorumluluğu gündeme gelecektir, ilaveten 30702 sayılı ve 02.03.2019 tarihli Resmi Gazete'yle *şantiye şefleri Hakkında Yönetmelik* yayınlanmış ve şantiye şeflerine ilişkin usul ve esaslar belirtilmiştir (Bilgin, 2022: 236).

2.1.4.3. Yapı maliki

Yapı Malikinin sorumluluğu TBK m. 69'da zen sorumluluğu kapsamında düzenlenmiş olup sorumluluğun kusursuz sorumluluk olduğu konusunda bir tereddüt bulunmamaktadır (Antalya, 2018: 307). Depremde bir binanın yıkılması halinde bakım eksikliği söz konusuysa ya da İmar Kanununa aykırı bir yapım mevcutsa yapı malikinin sorumluluğu gündeme gelecektir (Koca, 2024: 162-174)

2.1.4.4. Taşınmaz maliki

Taşınmaz malikinin hukuk dünyasındaki sorumluluğu 4271 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun (TMK) 730. maddesinde düzenlenmiş olup hükmün amacı komşuluk haklarını ve ilişkilerini korumak olup sorumluluk için kusur şartının aranmadığı anlaşılmaktadır. Ülkemizde taşınmazların zarara uğradığı en büyük nedenlerden biri olan depremde oluşan zararlardan taşınmaz malikinin sorumluluğuna gidilebilmektedir. Taşınmaz malikinin kusuru sebebi ile zarar

uğrayan ya da zarar uğrama tehlikesi bulunan komşu tehlikenin giderilmesi, tazminat ev eski hale getirme davaları ile hukuken korunabilmektedir (Taşkın, 2024: 39-58).

2.1.4.5. Yapı denetim kuruluşları

Yapı denetimin amacı özünde insanların sağlığı ve yaşamı ile yapıların varlığının güvence altına almak, kaliteli yapı meydana gelmesi için denetim sağlamaktır (Duman, 2022: 26). 4708 sayılı Yapı Denetim Hakkında Kanun'un 1. maddesi 3. fıkrası 1 bendinde yapı denetim kuruluşları "*Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'ndan aldığı izin belgesi ile münhasıran yapı denetimi görevini yapan, ortaklarının tamamı mimar ve mühendislerden oluşan tüzel kişi*" şeklinde tanımlanmıştır (T.C. Cumhurbaşkanlığı MBS, <https://www.mevzuat.gov.tr>, E.T.: 09.04.2024).

Yapı denetim kuruluşları, yapının sahibi ya da vekili ile yapının denetim ve kontrolünün sağlanması karşılığında bedel ödenme edimini içeren bir sözleşme ile verilen denetim yetkisini yerine getirirler. Yapı denetim kuruluşları sağlık kurallarına, fen ve sanata, yapının ruhsatına aykırı bir yapı yapılmış olması halinde ortaya çıkan hasardan dolayı ilgili idareye ve yapı sahibine kusurları oranında sorumlu olacaklardır. (Arifoğlu, 2024: 128-129)

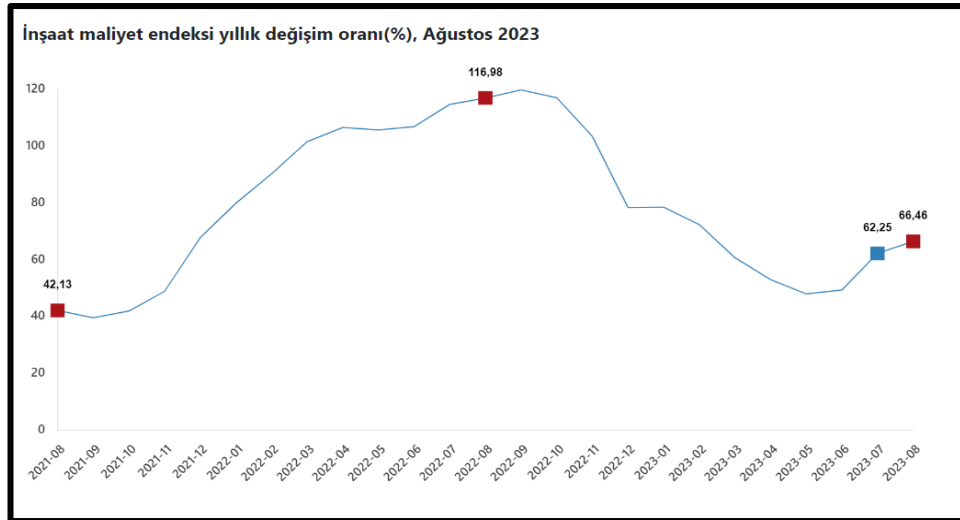
2.1.5. İnşaat ekonomisi

Ülkemizde inşaat sektöründeki verim sosyo-ekonomik gelişme için önemli bir unsur olmaktadır. Sabit bir makro-ekonomik çevre, her bir devletin ekonomik gelişiminde ve büyümesinde büyük bir öneme sahiptir ve bu yalnızca güçlü bir makro-ekonomik strateji ile gerçekleştirilebilmektedir (Zortul, 2020: 25). Makroekonomik döngü, faiz oranı, enflasyon oranı, döviz kuru ve ekonomi alanındaki herhangi bir kuruluşun davranışını, karlılığını, refahını ve performansını etkileyen diğer ekonomik işaretler gibi makroekonomik değişkenlerle tanımlanmaktadır (Gündeş, 2011: 59).

Makroekonomik değişkenler üzerinde inşaat sektörünün katkıları faiz, yatırım, istihdam, büyüme ve enflasyon işaretleri üzerinden incelenmektedir. İnşaat sektöründe yoğun bir emek sarf edildiği için sektör istihdam sağlama gücü yüksek bir sektör olmaktadır. Toprağı olmayan ya da çiftçilik yeteneği bulunmayan kişiler için inşaat önemli bir sektör haline gelmektedir. Zira kırsalda yaşamını idame

ettiremeyenler kentlere taşınarak inşaat sektörüne girmektedir. Bu konu açısından en net örnek 1960 - 1980 yılında Brezilya’da hızla kentleşme sürecine girilmesi ile sektörün iş gücü kırsalda bulunan 30 milyon kadar insanın şehre göç etmesiyle karşılanmıştır ve bu oran şehre yerleşen insanların %98’i olarak kaydedilmektedir (Zortul, 2020: 26).

Günümüzde inşaat sektöründe emek talebi genellikle firmalardan gelmektedir. Çalışan işçi verilen ücrete önem verirken, firmalar işin maliyet kısmı ile ilgilenmektedir. İnşaat endüstrisini, değişken ve genişletilmiş bir tedarik zinciri ile olan önemli ilişkisi nedeniyle diğer sektörlerde büyümenin itici gücü olarak belirtmek mümkün olmaktadır (Zortul, 2020: 26). Belirtmek gerekir ki, iktisadi büyümenin ilk aşamalarında, inşaat sektörünün ekonomideki hissesi artmakta, ancak ekonomi belirli bir büyüme seviyesine ulaştığında bu hisse azalmaktadır (Gündeş, 2011: 59). Sıklıkla yapılan tespit şudur ki ekonomideki büyüme inşaat sektöründeki büyümeye oranla daha az olmaktadır. Günümüzde ise sabit gayrisafi sermaye oluşumunda inşaat yatırımlarının payının gelişmekte olan ve gelişmiş ülkeler için sırasıyla %23 ve %26 olduğu görülmektedir (Gül ve Çakaloğlu, 2017: 131). İnşaat sektöründeki günümüzdeki maliyet oranlarını 2023 yılı ağustos ayı baz alındığında aşağıdaki tablo ile göstermek açıklayıcı olacaktır.

Şekil 2.2: İnşaat Maliyet Endeksi Yıllık Değişim Oranı

Kaynak: (TUİK, <https://data.tuik.gov.tr/>, E.T.: 19.10.2023)

Bir değerlendirme yapmak gerekirse, inşaat sektörü yalnızca yeryüzündeki yapıları değil yer altındaki yapıları da kapsamaktadır. Alt yapı sektöründeki aksaklık yeryüzündeki yapıları da olumsuz yönde etkilemektedir. İşçi, çalışması karşılığında

alacağı ücrete önem verirken, iş sahibi maliyete önem vermektedir. Maliyet ise malzeme fiyatındaki ani değişimlerden, ülkenin gelişmişlik seviyesinden etkilenmektedir. Yine enflasyon ve faiz oranları maliyeti etkileyen unsurlardan olmaktadır. Ülkelerin benimsediği ekonomik sistemler ile inşaat sektörü arasındaki bağ farklılık göstermektedir.

2.2. Deprem Kavramı

Bir tanımlama yapmak gerekirse deprem, dünyanın kabuğunda toplanan elastik enerjinin salınmasının sebep olduğu yerin beklenmedik bir hareketidir. Bir başka tanımla ise deprem, kaynağını yerin derinliklerinden alan, yeryüzünde titreşimlere sebep olan, kısa süreli tabii olaylardır (Yalçın, 2017: 5).

2.2.1. Genel olarak deprem

Deprem, dünyanın ve insanın oluşumunun en başından beri var olan doğal afetlerin başında gelmektedir. Depremler çoğunlukla büyük derecede mal ve can kaybına neden olmaktadır. Günümüz teknolojisi ile depremin olacağı hususunun daha önceden tespit edilmesi mümkün olmadığından insanlık deprem konusunda çözümsüz ve çaresiz kalmaktadır. Teknolojinin gelişmesi ve medeniyetin ilerlemesi ile deprem afetine karşı tedbir alınmaya çalışılmışsa da bu konuda tam bir başarının sağlandığını söylemek doğru olmayacaktır. Öte yandan, dünya nüfusunun hızla artması ile yerleşim yerleri artmış, bina sayıları çoğalmış, mevcut binalara yapılan kat sayısı artmış ve kırsal arazilere yerleşimin başlamış olması ile deprem sonucunda doğacak zararlar açısından aleyhte bir hal ortaya çıkarmaktadır.

Yerkabuğu içerisinde birçok kırılma meydana gelmekte olup, bu kırılmalar sebebi ile enerji birikmekte ve biriken enerjinin ortaya çıkması ile yeryüzünde sarsıntı oluşmaktadır. Bu bağlamda, deprem yer kabuğunun hareket etmesi ile oluşmaktadır. Bu hareketlilik dünya genelinde sıklıkla olsa da çok azı yerin yüzeyinde hissedilmektedir. Genellikle yer kabuğunun tam oturmamış, oynak ve genç kısımlarında sarsıntılar daha çok hissedilirken; yeryüzünün durağan ve yaşlı kısımlarında depremler nadiren görülmekte ya da hafif atlatılmaktadır.

Yeryüzünde meydana gelen depremleri tanımlamak için bazı terimler mevcuttur (Deprem Terimleri Sözlüğü, <http://acikerisim.uludag.edu.tr/>, E.T.: 19.10.2023). Bu terimlere kısaca değinmek gerekirse;

- Hiposantr: Kırılmaların ilk başladığı yer olup yer kabuğundaki enerjinin ortaya çıktığı ilk noktadır. Bir diğer adlandırma ile odak noktası denilmektedir.

- Episantr: Deprem sebebi ile kırılmanın ilk başladığı noktaya en yakın olan alanı tanımlamak için kullanılan terimdir. Aynı zamanda merkez üssü olarak adlandırılmaktadır. Deprem en çok hissedildiği yer olarak belirtilmektedir.

- Şiddet: Deprem sebebi ile oluşan zararı ve etkiyi tarif etmek için kullanılan terimdir. Deprem yeryüzündeki etkisini tanımlamak için kullanılmaktadır.

- Magnitüd: Deprem sonucunda ortaya çıkan enerjinin ölçülmesi ile ulaşılan değerdir. Bu değer ile depremin boyutu hakkında bilgi sahibi olunmaktadır. Bir diğer anlamı ise büyüklüktür.

- Oluş Zamanı: Fay hattında meydana gelen kırılmanın başladığı ilk zaman dilimidir. Bu zaman dilimi Greenwich tarafından saat olarak belirtilmektedir.

2.2.2. Deprem çeşitleri

Depremleri büyüklüklerine ve kökenlerine göre incelemek mümkündür. Şöyle ki;

2.2.2.1. Büyüklüklerine göre depremler

Magnitüd (M) yani deprem sonucunda ortaya çıkan enerjinin ölçülmesi ile ulaşılan değere göre depremler altı grupta toplanmaktadır. Magnitüd değeri 8,0 ve 8,0 değer üzerinde olan depremler çok büyük depremler, Magnitüd değeri 7,0 ve 8,0 arasında gerçekleşen depremler büyük depremler, Magnitüd değeri 5,0 ve 7,0 değer arasında olan depremler orta büyüklükteki depremler, Magnitüd değeri 3,0 ve 5,0 değer arasında olan depremler küçük depremler, Magnitüd değeri 3,0 ve 3,0 den az olan depremler mikro depremler olarak sınıflandırılmaktadır (Boğaziçi Üniversitesi, <http://www.koeri.boun.edu.tr/>, E.T.:02.01.2023).

2.2.2.2. Kökenlerine göre depremler

- Tektonik Kökenli Depremler: Bütünüyle tektonik olayların neticesinde meydana gelen ve yer kabuğunun kayması veya kırılması sonucunda oluşan depremlerdir (Deniz, 2012: 8). Tektonik depremlerin genellikle levhaların sınırlarında oluştuğu görülmektedir. Yeryüzünde oluşan depremlerin büyük bir kısmı bu kategoride yer almaktadır.

- Volkanik Kökenli Depremler: Yerin derinlerinde eriyen maddenin yerin üst yüzeyine çıkışı sırasındaki kimyasal ve fiziksel olaylar neticesinde oluşan gazların oluşturdukları patlamalarla volkanik kökenli depremlerin vuku bulunduğu bilinmektedir (İşçi, 2008: 961). Bu tür depremler aktif yanardağların bulunduğu coğrafyalarda daha çok görülmektedir.

- Çöküntü Kökenli Depremler: Yer altındaki mağaraların (boşluk alanların), kömür ocaklarında galerilerin, jipsli ve tuzlu topraklarda erime neticesi ile oluşan boşluklarda tavan kısmının yıkılması ile meydana gelen depremler olarak tanımlanmaktadır (İşçi, 2008: 961).

2.2.3. Türkiye tarihinin büyük depremleri

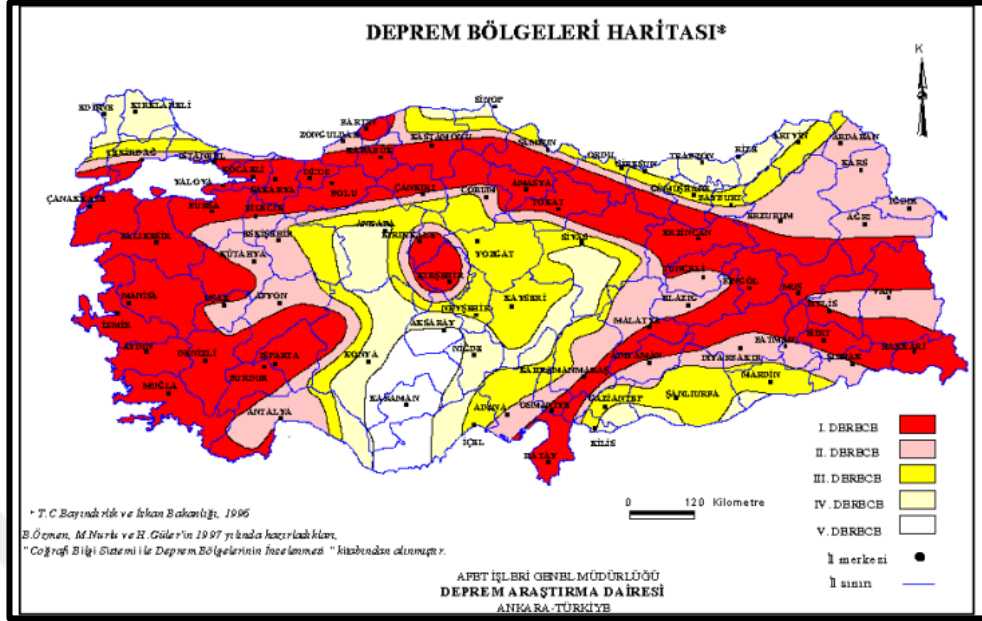
En sarsıcı doğal afetlerden biri olan depremler ülkemizde olduğu gibi dünyanın çeşitli yerlerinde de olmuş ve olmaya devam etmektedir. Dünyada yıkıcılık derecesi yüksek olan depremlere 22 Mayıs 1960 Tarihli Şili Depremi, 28 Mart 1964 Tarihli Alaska Depremi, 26 Aralık 2004 Tarihli Endonezya Depremi ve 11 Mart 2011 Tarihli Japonya depremi örnek gösterilebilecektir.

Türkiye en büyük sismik hareketliliğe kuşaklardan olan Akdeniz, Alp Himalaya deprem kuşağı bölgesinde bulunmaktadır (Duman, 2016: 49). Türkiye Avrupa-Asya, Arabistan ve Afrika tektonikleri arasında yer almakta ve bu plakaların hareketleri ile yer değiştirmeler söz konusudur (Ergünay, 2007: 3). Türkiye’de 3 adet fay hattı mevcuttur. Bunlar; Kuzey Anadolu Fay Hattı, Doğu Anadolu Fay Hattı ve Batı Anadolu Fay Hattıdır.

Kuzey Anadolu Fay Hattı dünyanın en hızlı hareket eden ve en dinamik fay hattıdır. Kuzey Anadolu fay hattı Anadolu Levhası'nın, güneyde Arap Levhası (yılda 25 milimetreleri bulan hızlı sıkıştırma hareketi ile) ve kuzeyde (çoğunlukla durağan olan) Avrasya Levhası'nın arasında bulunması ve bu nedenle batıya doğru açılma şeklinde hızla hareket etmesi nedeni ile yüksek sismik aktivite göstermektedir (İçöz, 2018: 81).

Doğu Anadolu fay hattı, çoğunlukla yatay hareket sonucu oluşan bir fay hattı olup Anadolu Levhası ile kuzeye doğru kaymakta olan Arap Levhası arasındaki dönüşüm tipi tektonik sınırı oluşturmaktadır (Sünbül ve Sünbül, 2018: 525). Batı Anadolu fay hattı ise kuzeyden güneye doğru sıralanan pek çok fay hattını içinde barındırmaktadır. Yavansu Fayı, Eskişehir Fayı, Fethiye, Burdur Fayı bu fay hatlarına örnek olarak

gösterilebilmektedir. Türkiye deprem bölgesi kuşağında bulunmakla bu hususu bir tablo ile açığa kavuşturmak uygun olacaktır.

Şekil 2.3: Deprem Bölgeleri Haritası

Kaynak: (Yalçın, 2017: 13)

Türkiye'nin konumu itibariyle deprem kuşağında yer alması sebebi ile ülkemizde sıklıkla deprem olmaktadır. Bu depremlerin birçoğu dünyada meydana gelen depremler gibi küçük ölçekli olup hissedilmezken; bir kısmı yer yüzeyinde hissedilebilir büyüklükte olmakta hatta yıkıcı sonuçlar doğurmaktadır. Türkiye tarihinde meydana gelen yıkıcı depremleri ele almak da çalışmaya katkı sağlayacaktır.

- 27 Aralık 1939 Tarihli Erzincan Depremi

Erzincan depreminin büyüklüğü 7,9 olarak tespit edilmekte olup dünyada yaşanmış olan şiddetli depremlerden biri olarak kayıt altına alınmıştır. Deprem sebebi ile 33 bin kişi hayatını kaybetmiş 116 bine yakın bina yıkılmıştır. Erzincan depremi ile Kuzey Anadolu Fay Hattı'nın varlığı ilk kez anlaşılmıştır (Haçın, 2014: 40).

- 6 Şubat 2023 Tarihli Kahramanmaraş Depremi

6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş ilinin Ekinözü ve Pazarcık ilçelerinde 9 saat ara ile iki adet deprem meydana gelmiştir. Depremler 7,8 ve 7,5 büyüklüğünde olarak ölçülmüştür. Meydana gelen depremler sonucu en az 50 bin kişinin hayatını kaybettiği, 123 binden fazla kişinin yaralandığı resmi makamlar tarafından açıklanmıştır. Pazarcık merkezli olan ilk deprem, Türkiye ve Suriye ülkelerinin yanı sıra İsrail, İran,

Irak, Lübnan, Ürdün, Kıbrıs ve Mısır ülkelerinin de yer aldığı geniş bir alanda hissedilmiştir. İki büyük deprem ile yaklaşık Almanya ülkesinin yüz ölçümü kadar bir alanda hasar meydana gelmiştir. Türkiye tarafından depremden etkilenen 10 ili kapsayacak şekilde 3 ay süreli olağanüstü hal ilan edilmiştir (Telli ve Altun, 2023: 126).

- 17 Ağustos 1999 Tarihli Gölcük (Kocaeli) Depremi

Gölcük depremi 45 saniye sürmüş olup 7,5 büyüklüğünde olarak kayıtlara geçmiştir. Yalnızca Kocaeli’nde değil, İzmir’den Ankara’ya kadar geniş bir alanda ve Marmara Bölgesinde hissedilmiştir. Gölcük depremi Türkiye Tarihinin en uzun depremi olarak bilinmektedir. 2010 yılında yayınlanan Meclis Araştırması Raporu’nda deprem sebebi ile hayatını kaybeden insan sayısının 18.373 olarak belirtildiği anlaşılmaktadır (Südaş, 2004: 76).

- 23 Ekim 2011 Tarihli Van Depremi

23 Ekim 2011 tarihinde Van ilinde yaşanan depremin ölçülen büyüklüğü 7,2’dir. Bu depremin yaraları sarılmaya çalışılırken 9 Kasım 2011 günü Edremit ilçe merkezli bir deprem daha yaşanmıştır. 23 Ekim 2011 ile 9 Kasım 2011 tarihlerinde yaşanan depremlerde toplam 644 insan ölmüş, 1966 kişi yara almış, 252 kişi ise enkazlardan canlı olarak kurtarılmıştır (AFAD, <https://www.afad.gov.tr/>, E.T.: 06.06.2023).

- 30 Ekim 2020 Tarihli İzmir Depremi

30 Ekim 2020 tarihinde İzmir ilinde yaşanan deprem 6,9 büyüklüğünde olarak ölçülmüş ve merkez üssü Yunanistan’ın Sisam adası olarak tespit edilmiştir. 16 saniye süren deprem sonrasında yaşanan büyüklüğü 4,00 üzerinde olarak ölçülen 1.670 artçı sarsıntı sonrasında 113 kişinin öldüğü, 1.035 kişinin ise yaralandığı açıklanmıştır (AFAD, <https://www.afad.gov.tr/>, E.T.: 21.04.2024).

2.2.4. Depremin ekonomik ve sosyal etkileri

Türkiye gerek jeolojik konumu gerekse coğrafi konumu gereği sıklıkla doğal afetlere maruz kalmaktadır. Türkiye’nin birinci deprem kuşağında bulunması hasebiyle oluşan depremler ülkemizde ekonomik ve sosyal sonuçlar doğurmaktadır. Türkiye’de meydana gelen afetlerin neticesinde kayıpların %65’i depreme, % 15’i heyelana, % 12’si su baskınına, %7’si kaya düşmesi ve %1’i de çığ düşmesine bağlı olduğu görülmektedir (Şahin ve Kılınç, 2016: 34).

Her sene dünyanın farklı yerlerinde doğal afetler görülmektedir ve doğal afetler çok sayıda kişinin mağdur olmasına sebep olurken yerleşim birimlerinin de tahribata uğramasına neden olmaktadır. Her doğal afetin oluş şeklinin büyüklüğüne göre verdiği zarar artmaktadır. Ülkemizde 2010- 2015 yılları arasında doğal afetler sebebi ile zarar gören insan sayısı ve zarar gören yerleşim birimleri de aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Afet Türü	Afetzede Sayısı	Yüzde (%)	Zarar Gören Yerleşim Birimi Sayısı
Deprem	158.241	58	3.942
Heyelan	59.345	22	5.472
Su Baskını	22.157	8	2.924
Kaya Düşmesi	19.422	7	1.703
Çığ	4.384	2	605
Diğer Afetler	9.237	3	992

Şekil 2.4: 2010-2015 Yılları Arasında Afetler ve Etkileri

Kaynak: (Altun, 2018: 4)

Depremlerin insanlara ve yerleşim birimlerine verdiği zararların yanında ülke ekonomisine de olumsuz etkisi yüksektir. Depremin fiziki, ekonomik ve sosyal etkileri:

2.2.4.1. Fiziki kayıplar

Depremin en olumsuz sonucu can kayıpları ve yaralanmalardır. 20. yüzyılda dünya çapında 31 büyük deprem meydana gelmiş ve yaşanan bu depremler neticesinde 1 milyon 548 bin insan vefat etmiştir (Altun, 2018: 6). Ülkemizde ise yakın zamanda meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremde dönemin İçişleri Bakanı tarafından yapılan açıklamaya göre 50 bin 783 kişi hayatını kaybetmiştir (Salik Ata, 2023: 62). 17 Ağustos 1999 yılında yaşanan Marmara Depremi ile ilgili olarak 7 Eylül 1999 tarihinde yapılan açıklamalara göre: 15 bin 226 insan vefat etmiş, 23 bin 938 insan yaralanmıştır (Altun, 2018: 6). 23 Ekim 2011 tarihli Van depremi de Cumhuriyet tarihinin büyük depremlerindendir. Depremde 604 kişi hayatını kaybetmiş, 1.966 kişi yaralanmıştır (AFAD, <https://www.afad.gov.tr/>, E.T.: 24.10.2023).

Görüldüğü gibi afetler nedeni ile fiziki kayıplar oluşmaktadır. Bu kayıpların en acı tarafı şüphesiz ki can kaybı yaşanmasıdır. Depremün büyüklüğü sayısal olarak yapılan ölçümlerle ifade ediliyor olsa da bir depremin büyük olup olmadığını asıl belirleyen husus oluşan can kayıplarıdır.

2.2.4.2. Ekonomik etkiler

Meydana gelen afetler sebebi ile altyapıda, ulaşımda, sanayi sistemlerinde ve enerji sistemlerinde değişimler meydana gelmektedir. Yine afetler ülke ekonomisine de etki etmektedir. Ülke ekonomisinde meydana gelen değişimler afetten bir süre sonra oluşsa da afetin olduğu an altyapıda, ulaşımda, sanayi sistemlerinde ve enerji sistemlerinde afetin etkileri görülmektedir.

Yapılan araştırmalar göstermektedir ki özelleştirmelerle birlikte günümüzde takriben 1344 enerji santrali bulunmakta ve bu santrallerin (%43'ü) 580'i birinci derece deprem bölgesinde konumlanmaktadır (Altun, 2018: 9). Bu da demek oluyor ki yaşanacak büyük bir depremde söz konusu santrallerin yıkımı meydana gelebilecektir.

Afet sonrasında itfaiye, emniyet, sağlık hizmetleri gibi alanlarda meydana gelen hasarlar toplum açısından önemlidir. Zira bu alanlar toplumun sağlık, refah ve güvenlik gibi önemli ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Yine afet sebebi ile ulaştırma sektöründe oluşan hasarlar da ticari hayatı engellediği gibi kamu sektörü açısından da olumsuz bir yük olmaktadır. 17 Ağustos 1999 tarihinde yaşanan Marmara Depremi'nin neticeleri irdelendiğinde alt yapı sistemleri üzerinde bıraktığı tahribatlar milyon dolarlar ile belirtilmektedir (Altun, 2018: 11).

Afet sonrası iş yerlerinde, makineler ve malzemelerde oluşan hasar ile üretime ara verilebilir ya da üretim durabilmektedir. Bu sebeple de ihracatta azalmalar meydana gelebilmektedir. Marmara depremi sonrası ortaya çıkan hasar nedeniyle Türkiye Petrol Rafinerileri Anonim Şirketi (TÜPRAŞ), Türkiye Vagon Sanayi Anonim Şirketi (TÜVASAŞ), İstanbul Gübre Sanayi Anonim Şirketi (İGSAŞ), Petrokimya Holding Anonim Şirketi (PETKİM) ve Türkiye Ziraî Donatım Kurumu (TZDK) gibi kamu kuruluşlarında üretime ara verilmiştir, Türkiye Selüloz ve Kâğıt Fabrikaları İşletmesi (SEKA) İzmit tesisleri ve Asil Çelik gibi kamu kuruluşlarının ise iş gücündeki azalma nedeniyle imalatları bir süreliğine durdurulmuştur (Altun, 2018: 12). Görüldüğü gibi deprem sonucu üretimin durması,

üretimde ara verilmesi, stok ve iş gücünde oluşan azalmalar katma değerde kayıplar meydana getirmektedir.

2.2.4.3. Sosyal etkiler

Yaşanılan deprem sonrası meydana gelen maddi zararların olduğu bilinmekle birlikte sosyal açıdan da zararlar mevcuttur. Zira depremin sonraki aşamasında oluşan psikolojik sorunlar da olabildiğince düzeltilmelidir. Depremden birebir etkilenenler mağdur olurken, depremden doğrudan etkilenenlerin yakın çevresi, depremde yardım çalışması yürüten ekipler ve depremi basından takip eden kişiler de mağdur olmakta, depremden etkilenmektedir.

Ülkemizin konumu itibariyle deprem bölgesinde bulunduğu aşikar olmakla, mevcut depremlerin bıraktığı maddi ve manevi hasarların büyüklüğü ortadadır. Kanaatimizce, deprem sonrası oluşan zararları en aza indirebilmek için özellikle fay hattı geçen bölgelerde yapılan inşaatlara temelin özellikleri, kat sayısı, yapı malzemesinin kalitesi, işçilik gibi açılardan dikkat edilmeli, yerleşim yeri seçerken özen gösterilmelidir. Zira deprem ile can kayıpları, yaralanmalar meydana gelmekte, ülke ekonomisi olumsuz yönde etkilenmekte ve ülkemiz gibi gelişmekte olan ülkelerde söz konusu hasarlar çok hızlı bir şekilde giderilememektedir.

2.3. Müteahhit Kavramı

Müteahhit kelimesinin sözlük anlamı, TDK'nin çıkardığı Büyük Türkçe Sözlük'te "*kendi adına veya sözleşmeciden devraldığı inşaat işini yapmakla sorumlu gerçek şahıs, yüklenici*" şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, <https://sozluk.gov.tr/>, E.T.:24.10.2023). Müteahhit, yüklenilen ve belirlenen işi ya da projeyi tamamlanması gereken plan çerçevesinde bitirmeyi taahhüt eden tüzel kişiye ya da özel kişiye verilen addır. Bir diğer isimle üstenci ya da yüklenici denilmektedir. Günlük hayatta daha çok inşaatı yapan tüzel kişi ya da özel kişi olarak bilinmektedir. İnşaat ile ilgili ortaya çıkan sorunlarda akla gelen ilk isim müteahhitler olmaktadır.

2.3.1. Genel olarak müteahhit

Projenin tamamını veya özelleşmiş bir kısmını bitirmekle yükümlü olan ve aynı zamanda işverenle sözleşmesi bulunan kişi veya kuruluşlara müteahhitler denmektedir (İsayev, 2022: 3). Anlaşılanın dışından bir gelişme yaşandığı takdirde

işverenin muhatap olacağı tek taraf müteahhitler olmaktadır. İşveren, proje içindeki koordinasyondan, proje ile ilgili bütün aşamalarda, projenin sözleşme ile aynı yönde ilerleyip ilerlememesinden, taşeronların performansından ve yaptıkları işlerdeki yanlışlıklardan müteahhitleri mesul görmektedir. Bir projede birden fazla müteahhidin yer alması halinde her bir problemlili alanda o kısımdan mesul olan müteahhidin sorumluluğu gündeme gelmektedir. Müteahhitlerin işleri birbirlerinden bağımsız olarak ilerlemektedir. Müteahhit ile işveren arasındaki ilişkiyi düzenlemek için yapılan projeye alanında uzman kişiler de dahil edilmektedir.

Müteahhitlik firmalarının tarihçesine kısaca değinmek gerekmektedir. Batıda yaşanan sanayi devrimine ve teknolojik gelişmelere ayak uydurabilmek için 17. yüzyılın sonunda Osmanlı Devleti'nde ülkeye ekonomik anlamda katkı sağlayabilecek yatırımlar yapılmaya başlanılmıştır. Bu yatırımlar yeterli deneyimin olmaması ve sermayenin bulunmaması gibi sebeplerden dolayı yabancı şirketler tarafından gerçekleştirilmiş, Osmanlı Devleti'ndeki inşaatçılar ise taşeron olarak çalışmış ve bu şekildeki çalışmalar sonunda birçok karayolları, demiryolları ve telgraf hatları yapılmıştır. Osmanlı Devleti'nde taşeron olarak çalışan inşaatçılar yapılan bu çalışmalar ile tecrübe kazanmış ve Cumhuriyet'in ilanından sonra gerçekleştirilen projeleri bizzat kendileri yapmıştır. Cumhuriyet'in ilanından sonra hayata geçirilen projelerin çoğunlukla demiryolları projeleri olduğu görülmektedir. Bir Türk müteahhidinin öncülüğünde yapılan ilk demiryolu, 1914 yılında Harbiye Nezareti tarafından inşasına başlanan Ankara-Yahşihan arasında bulunan hattın tamamlanması projesidir. Cumhuriyet'in ilanı sonrasında ise İstanbul'da ve Ankara'da birçok müteahhitlik firması kurulmuş ve Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü (DSİ) ile Karayolları Genel Müdürlüğü (KGM) de yatırımcı kurum olarak kurulmuştur. Yine 1952 yılında müteahhitlerin ilk teşkilatlanma seferberliği olan Türkiye Müteahhitler Birliği Derneği ve 1964 yılında ilk işveren derneği olan Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası (İNTES) kurulmuştur (Bayraktar ve Bayraktar, 2017: 43).

Görüldüğü üzere ülkemizde müteahhitlik sektörü çok eski tarihe dayanmaktadır. Günümüzde ise alışveriş merkezi inşasında ve konut inşasında müteahhitlik firmalarının yoğun bir çalışması olduğu görülmektedir. Bunun yanında; Karadeniz Sahil Yolu, Yavuz Sultan Selim Köprüsü, Osman Gazi Köprüsü, Bolu Dağı Tüneli, İstanbul 3. Havalimanı ve Marmaray gibi dünyada inşaat kapsamı

açısından sıralamaya giren büyük projelerin başında Türk müteahhitlerinin bulunduğu anlaşılmaktadır (Bayraktar ve Bayraktar, 2017: 43).

Genel olarak müteahhitlik kapsamında yapılan çalışma sırasında işi üstlenen müteahhit, herhangi bir projeye başlayacağı zaman birçok riski üstlenmekte ve birçok zorlukla karşılaşmaktadır. İş yaparken doğacak riski azaltmak ve problemlerin üstesinden daha kolay gelmek için inşaat sektöründe taşeron kullanılmaktadır. Projelerin belirli bir kısmını veya çok büyük bir kısmını bitirmekle yükümlü olan ve yaptıkları iş için müteahhitlerle farklı sözleşmeler imzalayan kişilere veya kuruluşlara taşeronlar denmektedir (İsayev, 2022: 3). Yine taşeron, *“işin büyük bir kısmını yaptırmayı kendisi üstlenen, işin bu kısmını asıl müteahhitten alan diğer yüklenici”* olarak tanımlanmaktadır (TDK, <https://sozluk.gov.tr/>, E.T.:24.10.2023).

Müteahhitler proje aşamasında taşeron kullanmak zorunda değillerdir, bu kararı kendileri verebilmektedirler. Ancak projede taşeronun kullanılmasının müteahhide birtakım yarar sağladığı da göz ardı edilememektedir. Zira taşeron kullanımı ile proje için yapılan harcamalar düşük tutulabilir, müteahhidin iş yükü hafifler ve müteahhidin iş alanı taşeron kullanılması ile genişletilebilmektedir. Yine, taşeronlar kaynak konusunda müteahhide destek sağlamakta, projede mevcut riskler taşeron ile müteahhit arasında paylaşılabilmekte, taşeronlar müteahhide ekonomik anlamda destek sağlamakta ve yeniliklere ayak uydurmada müteahhitlere yardımcı olmaktadır.

Taşeron ve müteahhit arasındaki ilişki teklif ve fiyat aşamasında başlamaktadır. Taşeronlar tarafından yapılan daha önceki işler, kullandıkları ekipman kalitesi ve gücü, verdikleri fiyat, iş bitimi sonucu ortaya çıkan kalite müteahhit tarafından değerlendirmeye alınarak uygun görüldüğü takdirde anlaşma sağlanmaktadır. Anlaşma sağlanması sonrası taşeron ile müteahhit arasında sözleşme yapılmaktadır. Bu sözleşme ile proje aşamasındaki riskler ortaya konulmakta ve analiz edildikten sonra sözleşmeye yansıtılmaktadır. Sözleşme yapıldıktan sonra da imalat sürecine başlanılmakta ve planlanan zamanın dışına çıkılmamasına dikkat edilmektedir. Zira, inşaatta işlerin gecikmesi, ekstra işçi çalıştırılmasına ve makine ile ekipman kullanımına yol açmakta ve bu da ek maliyetlerin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır (İsayev, 2022: 9). İş taşeron tarafından bitirildikten sonra ise müteahhit yaptığı kontroller sonucu olumsuz bir durum ile karşılaşmadığı takdirde

ödeme işlemini yapmaktadır. İşin tamamlanması ve ödemenin yapılması ile müteahhit ile taşeron arasındaki ilişki sona ermektedir.

2.3.2. İnşaattaki ya da projedeki başarısızlığın müteahhit faktörü

Müteahhitler bir işe başladıkları sırada zorunlu olmamakla beraber taşeron ile iş birliği yapabilmektedirler. Taşeron ve müteahhit arasındaki ilişkinin olumsuz yönde ilerlemesi halinde projede ya da inşaatta başarılı bir sonuca ulaşılamayacaktır. Mal sahibi tarafından ödemelerin gecikmesi ile müteahhidin de taşerona yaptığı ödemelerde aksamaların olması, proje maliyetinin planlanandan fazla olması ve mal sahibi tarafından bu fazla çıkan kısmın karşılanmaması, malzemelerin kalitesinde ya da tedarik hususunda olumsuzluk oluşması, taşeron tarafından müteahhit ile yapılan sözleşme şartlarına uyulmaması, proje çiziminde eksiklik olduğunun tespit edilmesi, müteahhit ile taşeron arasında iletişim kopukluğu yaşanması ve taşeron tarafından işi bitirme süresine uyulmaması, hava koşullarının olumsuzluğu ile çalışılan sahadaki beklenmeyen sorunların gündeme gelmesi hallerinde taşeron ile müteahhit arasındaki ilişki negatif yönde etkilenecektir. Bu hallerde inşaatın başarısızlıkla sonuçlanması söz konusu olabilmektedir.

Müteahhitlerin inşaattaki ya da projedeki başarısızlıklarının sebebi iç ve dış faktörler şeklinde iki başlık altında değerlendirilebilmektedir. İç faktörler daha çok yanlış planlanan projeler merkezli olurken; dış faktörler genelde planlanan dışında gerçekleşen beklenmedik nedenlerden kaynaklanmaktadır. Ekonomideki uzun süreli durgunluğun projeye yansıyan olumsuzluğu dış faktörlere örnek olarak gösterilebilirken, müteahhit tarafından proje sonucunda elde edilecek kâra güvenerek iş yapılması ve beklenen kârın elde edilememesi hali de iç faktörlere örnek olarak gösterilebilmektedir. Yine, kötü şantiye yönetimine sahip müteahhitler, saha planlama, uygulama ve kontrol işlerinde sık sık sorunlar yaşar ve bu da proje süresini önemli ölçüde etkilemektedir (İsayev, 2022: 34). Müteahhitlerin sebep olduğu bir diğer sorun ise malzeme tedarikinde yaşanan aksaklıklardır. Planlanan maliyet aşımının önüne geçmek için malzeme satın alımını geciktiren müteahhitler bir süre sonra malzemeye ulaşamaz hale gelmektedirler. Bu hallerde de inşaatta ya da projede müteahhit kaynaklı sorunlar ve başarısızlıklar oluşmaktadır.

Ülkemizde 300 bin kişiden fazla müteahhit ve müteahhitlik firması var olmasına rağmen Avrupa ülkelerinde müteahhitlik firma sayısının 50 civarında,

Amerika’da ise müteahhitlik firma sayısının 200 civarında olduğu görülmektedir (Boysanoğlu, 2015: 38). Bu denli yüksek rakamlar ülkemizde sermayesi olan herkesin müteahhitlik yapabildiğini göstermektedir. İlaveten müteahhitlik ile ilgisi olmayan kişilerin kendilerine ait evleri yaptıkları sırada “geçici müteahhitlik yetki belgesi numarası” aldıkları da bir gerçektir.

Ülkemizde müteahhitlik mesleğinin kazancının çok olduğu düşüncesi sebebi ile yasal düzenlemelere uyulmadan ve mühendislik eğitimi mevcut olmadan birçok kişi tarafından müteahhitlik yapılmaktadır. Müteahhitliğin kanuni düzenlemeler ile belirlenen mesleki liyakat ölçütünün olmayışı sebebi ile müteahhit sayısı ve müteahhit firma sayısı gün geçtikçe artmaktadır (Boysanoğlu, 2015: 38-39). Ayrıca, müteahhitlik işini yapabilmek amacıyla alınması zorunlu olan belgelerin sektör açısından herhangi bir bilgi birikiminin bulunmasını şart koşmaması da müteahhit sayısının artmasındaki neden olarak ifade edilebilmektedir (Karyelioğlu, 2015: 207). Yine, mevcut binaların depreme dayanıklı hale dönüştürülmesi amacı ile yapılan kentsel dönüşüm uygulamalarında sektörü yalnızca kazanç olarak gören kişilerin müteahhitlik yapması ile de firma sayısında gereğinden fazla artış olduğu görülmektedir.

İnşaat firmalarında mimarların ve mühendislerin vazife alması aynı anda firmaların profesyonelleşmesine ve kurumsallaşmasına da katkı sağlayacak ve kanun ya da yönetmelik ile müteahhitlere yüklenen ödev ve mesuliyetlerin mühendislerce takibi yapılabilecektir (Bayraktar ve Bayraktar, 2017: 46-47). Bu hususların müteahhitler tarafından göz ardı ediliyor olmasıyla da inşaat ya da projede müteahhit kaynaklı başarısızlıklar meydana gelmektedir.

2.3.3. Hukukta müteahhit kavramı

İnşaat işi teknik bir iş olduğu için inşaat alanında müteahhit de teknik bir kişidir. Bu sebeple hukuk sisteminde yer alır ve bu teknik işle alakalı yapı tekniği kurallarını ve yine meslek borcu olarak da tanımlanabilen davranış borçlarının bilincine varmakla yükümlüdür (Tüzemen Atik, 2014: 57).

2.3.3.1. Genel olarak

İnşaatın yapımında önemli bir yeri olan ve çok sayıda görevi bulunan müteahhidin bir yapının inşa aşamasında olduğu kadar inşaatın bitiminden sonraki

sürecinde de hukuk alanında sorumluluğu mevcuttur. Müteahhidin hukuk alanındaki sorumluluğunu inceleyebilmek için öncelikle müteahhitlerin hukuk dünyasındaki varlığını açıklamak gerekmektedir. Bu nedenle müteahhitlerin ceza hukuku, borçlar hukuku ve ticaret hukuku açısından sorumluluk hallerine kısaca değinilmesi çalışma açısından gerekli görülmektedir.

2.3.3.2. Türk ceza hukuku bakımından müteahhidin sorumluluğu

Müteahhit bir inşaatın yapımında yer aldığı görev nedeniyle, deprem sebebiyle binanın yıkılması ile oluşan ölüm ve yaralanmalardan sorumlu olacağı için ceza hukuku açısından önemli bir süjedir. Ceza hukukunda her fail kendi kusuru oranında sorumlu olacağı için müteahhit de 5271 sayılı *Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK) madde (m.) 63 hükmü gereği belirlenen bilirkişi raporunda rapor edildiği şekli ile müteahhidin sorumluluğuna gidilebilmektedir*. Zira sorumluluk belirlenirken hangi yükümlülüklere aykırı davranıldığıının ve bu yükümlülüğün veya yükümlülüklerin kimde olduğunun belirlenmesi önem taşımaktadır (Akbulut, 2023: 579).

Deprem sebebi ile yıkılan binada bulunan kişilerin ölümü ya da yaralanması durumunda olası kast ile öldürme ya da olası kast ile yaralama suçları gündeme gelebilecektir. Zira, müteahhidin özellikle yapıları hatalı ve hileli olarak inşa etmeleri, yapılardaki eksikliği hileli davranışlarla denetim yapan görevlilerden gizlemeleri gibi hallerde Yargıtay içtihatlarında kusuru bulunanların suçun olası kast halinden sorumlu tutulduğu anlaşılmaktadır. Yargıtay 12. Ceza Dairesi'nin (C.D.) 2012/11165 Esas (E.), 2013/4980 Karar (K.) sayılı 01.03.2013 Tarihli (T.) ilamında suç yerinde sel felaketi yaşanması nedeni ile ölüm sonucunun meydana geldiği olaya ilişkin özetle “...sanıkların idarenin şartnameye uygun yapılmadığı tespit edilen taşkın koruma duvarlarının iki kez yıktırılmasına rağmen kullanılmış kötü malzemeyi örtmek için bentlere beton siva yaparak idarenin denetimini engelleyerek hatalı ve hileli inşai faaliyetlerine devam ettikleri, gerçekleşen bu neticeden olası kasıtlarıyla sorumlu tutulmaları gerektiği ...” şeklinde karar vererek kusurluların olası kastla öldürme suçunu işlediklerini karara bağladığı anlaşılmaktadır. Bu halde öldürme suçundan müebbet hapis cezası (5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK) m. 81/1), öldürme suçunun nitelikli hali mevcutsa ağırlaştırılmış müebbet cezası söz konusu olabilecektir (TCK m. 82/1). Cezada olası kast halinin bulunması halinde ise TCK m.

21/2 uyarınca “*ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda müebbet hapis cezasına, müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda yirmi yıldan yirmi beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunacak; diğer suçlarda ise temel ceza üçte birden yarısına kadar indirilebilecektir.*”

Deprem sebebi ile yıkılan binada bulunan kişilerin ölümü ya da yaralanması durumunda bu çalışmanın ikinci bölümünde ayrıntısı ile incelenecek olan taksirle öldürme ya da taksirle yaralama suçları gündeme gelmektedir. Müteahhit mevcut inşaatta (varsa) bulunan dikkatsizliği, özensizliği yani kusuru sebebi ile sorumlu tutulacak, taksirle öldürme suçundan 2 yıldan 6 yıl hapis cezasına kadar (TCK m. 85/1); taksirle yaralama suçu açısından ise suçun nitelikli halleri bulunmadığı durumlarda üç ay hapis veya adli para cezasından bir yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılması (TCK m. 89/1) söz konusu olabilmektedir.

2.3.3.3. Türk borçlar hukuku bakımından müteahhidin sorumluluğu

6098 sayılı TBK’da müteahhit (yüklenici) yedinci kısımda bulunan eser sözleşmesi başlığı altında yer edinmektedir. TBK madde 470’de eser sözleşmesi “*yüklenicinin bir eser oluşturmayı, iş sahibinin de bu eser karşılığında bir ücret ödemeyi kabullendiği sözleşme*” şeklinde tanımlanmış olup, tanımın içinde yer alan yüklenici süjesi bu çalışmanın öznesi olan müteahhidi ifade etmektedir.

Yüklenicinin yani müteahhidin görevleri TBK’nin 471-478. maddeleri arasında dağınık bir şekilde düzenlendiği görülmektedir. Doktrinde ise yüklenicinin borçları, bir eseri oluşturma, bu eseri teslim etme borcu, eserin meydana getirilmesine süresi içinde başlama ve devam etme borcu, sadakat ve özenle iş ifa etme borcu, eseri şahsen veya kendi idaresi altında meydana getirme borcu (şahsen ifa borcu), eserin oluşturulması için lüzumlu olan araç, alet ve malzemeyi sağlama borcu, genel bildirim (ihbar) borcu ve esasen eseri teslim borcu ile bağlantılı olan yüklenicinin ayıptan sorumluluğu olarak sayılmaktadır (Başer, 2021: 71-72).

2.3.3.4. Türk ticaret hukuku bakımından müteahhidin sorumluluğu

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nda (TTK) tacir “*bir ticari işletmeyi, işletmenin bir kısmını da olsa, kendi adına işleten kişi*” (madde 12/1) şeklinde tanımlanmaktadır (T.C. Cumhurbaşkanlığı MBS, <https://www.mevzuat.gov.tr>, E.T.: 09.04.2024). Tacirin sıfatı sebebi ile işinde göstermesi gereken özen derecesi ise

TTK'nin madde 18/2 hükmünde *“her tacirin, ticaretine ait tüm faaliyetlerinde basiretli iş adamı gibi hareket etmesi gerekir”* şeklinde belirtilmektedir (T.C. Cumhurbaşkanlığı MBS, <https://www.mevzuat.gov.tr>, E.T.: 09.04.2024). Başka bir deyişle, tacir ticari işini yürütürken ön görüşü sayesinde piyasa şartlarını belirlemesi, ticari faaliyetlerini niteliğine uygun olarak sürdürebilmesi beklenmektedir. Yine T.C. (Türkiye Cumhuriyeti) Yargıtay Hukuk Genel Kurulu (HGK)'nun 2022/6-111 E., 2022/1714 K. sayılı 13.12.2022 T. kararında *“basiretli bir iş adamı gibi davranma mecburiyeti, objektif bir özen ölçüsü getirmekte olup, tacirin aynı ticaret alanında faaliyet gösteren ihtiyatlı, öngörülü bir tacirden beklenen itinayı gösterme yükümlülüğüdür”* şeklinde tanımlanmaktadır (Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP), E.T.:24.10.2023).

Bu açıklamalar ile TTK anlamında müteahhidin inşaatı tamamlamak şeklindeki görevinde basiretli bir iş insanı olarak kabul edildiği ve müteahhide mevcut işinde sorumluluğu olacak şekilde yükümlülükler yüklendiği anlaşılmaktadır.

3. TÜRK CEZA HUKUKUNDA KASITLI VE TAKSİRLİ SUÇLAR

Genel anlamıyla TCK sistematüğinde suçlar kasten ya da taksirle işlenebilmektedir. Ceza hukuku kural olarak kastı aramaktadır, cezalandırılabilen taksirli suçlar ise istisnaidir. Zira Türk Ceza Kanunu m. 22/1'de yasada ayrıca ve açıkça belirtilmedikçe taksirli eylemlerin cezalandırılmayacağını belirtmiştir. Dolayısı ile kusurluluğun tipik halini kural olarak kast, istisna olarak da taksir oluşturmaktadır. Ancak bir kişiye karşı işlenen fiilde kast ve taksir halleri birlikte bulunamayacaktır (Koca ve Üzümez, 2013: 138). Kast ve taksirin suç teorisi içindeki konumu öğretide tartışmalı olmuş ve suç teorisi anlayışlarına göre farklılık göstermiştir. Özetlemek gerekirse tüm bu farklılıklar sonucu ortaya çıkan iki görüş mevcuttur. İlk görüşe göre kast ve taksir bir kusur türü ya da kusur şeklidir, Türk doktrininde de hakim olan ikinci görüşe göre ise kast ve taksir haksızlığın unsuru veya haksızlığın işleniş şeklidir (Artuk, Gökçen, Alşahin, Çakır, 2023: 581-582). Kusurluluk, fail ile ilgili olup failin haksızlık içeren eylemi gerçekleştirmesi ile kınanabilmesiyken kusur fiil ile ilgili olup kast ve taksir kavramlarını karşılamaktadır.

3.1. Genel Olarak Suçun Unsurları

Bir hareketin suç olarak nitelendirilebilmesi için suçun oluşmasına neden olan şartların tümünün harekette bulunması gerekmektedir. Unsurlarda eksiklik olması halinde hareket suç olarak nitelendirilememektedir. Bu açıdan suçu daha iyi analiz edip tanımlayabilmek maksadıyla suçun unsurlarını belirleyen düşünce sistemlerine suç genel teorisi ya da suç teorisi denilmektedir (Karakehya ve Usluadam, 2015: 5). Bir suçun oluşması için gerekli olan unsurlar, tüm suçlar için ortak olan genel unsurlar (kast, hareket, hukuka aykırılık v.s.) ve her suç açısından farklı nitelikte ortaya çıkan unsurlar olan özel unsurlar olarak gruplandırılabilir. Özel unsurlar özel ceza kanunlarında yer alabileceği gibi ceza kanunlarının özel bölümlerinde de yer alabilmektedir (Akın, 2023: 47).

5237 sayılı TCK'de suçun unsurlarına ilişkin bir düzenleme mevcut olmadığından öğreti ile suçun unsurlarının neler olduğu açıklanmaya çalışılmaktadır. Suçun genel unsurlarının neler olduğu konusunda ise doktrinde görüş ayrılıkları vardır. Bu kapsamda suçun unsurlarına ilişkin ikili, üçlü ve dörtlü ayrımların yapıldığı görülmektedir (Karakehya ve Usluadam, 2015: 7). Çalışma kapsamında suçun unsurları maddi unsur, hukuka aykırılık unsuru ve manevi unsur olarak yapılan ayırım doğrultusunda incelenmektedir. Suçun faili ve suçun mağduru da genel olarak suçun unsurları olarak kabul edilmektedir.

Suçun maddi unsurundan bahis özetle failin hareketi, hareketin sebep olduğu netice ve hareket ile netice arasındaki illiyet / nedensellik bağıdır. Hukuka aykırılık unsuru, bir hareket ile yasada tanımlanan bir suçun haksızlık unsurunun gerçekleştirilmesi ve bu nedenle hareketin yasadaki tipe uygun olmasıdır (Koca ve Üzülmöz, 2013: 98-99). Suçun manevi unsuru ise kast ve taksir olup çalışma açısından açıklayıcı olması maksadı ile “*tipikliğin manevi (sübjektif) unsuru*” başlığı altında ayrıca açıklanmıştır.

3.2. Tipikliğin Manevi (Sübjektif) Unsuru

Fail ile işlediği fiil arasındaki manevi bağ tipikliğin manevi unsurunu oluşturmaktadır. Bu manevi bağ yoksa suçun varlığından söz edilemeyecektir. Tipikliğin manevi unsuru da kast ve taksir olarak ikiye ayrılmaktadır. Bu bağlamda kasten işlenen suçlarda suçun manevi unsuru failin her bir tipiklik unsuru bakımından kasten hareket etmesidir. Tüm suçlar bakımından kastın gerekli olduğu hususu TCK'nin 21. maddesinin lafzından da anlaşılmaktadır. Bu nedenle kanunda her bir suç için fiilin kasten işleneceğinin açıkça belirtilmesi gerekmemektedir. Bu halde suçlar kural olarak kasten işlenebilmekte, taksirli eylemler ise istisnai olmaktadır. TCK'nin 22. maddesi 1. Fıkrasında düzenlendiği şekliyle kanunda açıkça belirtilmedikçe de taksirli eylemler cezalandırılmayacaktır. (Koca ve Üzülmöz, 2013: 137)

Kast ve taksir tipikliğin manevi unsuruyken kusur da kasten ya da taksirle işlenen eylem sebebi ile cezalandırılabilme şartıdır. Ceza hukukunun temel ilkelerinden olan “*kusursuz ceza olmaz*” ilkesi gereği cezai sorumluluğun oluşması için failin kusurunun bulunması gerekmektedir. Nitekim Yargıtay Ceza Genel Kurulu (CGK)'nun 2019/9 E., 2023/444 K. sayılı 14.09.2023 T. ilamı da “*kusur*

ilkesi; kusursuz ceza olmaz prensibine dayanmaktadır. Failin işlemiş olduğu suçtan dolayı şahsen kınanabildiği hâllerde cezalandırılmasını ifade eder. İlke ile amaçlanan, cezanın kusuru gerektirdiği ve kusurlu hareket etmeyen kişinin cezalandırılmayacağıdır.” şeklinde olup kusursuz ceza olmaz ilkesine atıf yapılmaktadır (UYAP, E.T.: 09.04.2024).

Deprem sebebi ile yıkılan binalarda müteahhitlerin taksirle öldürme ve taksirle yaralama suçundan sorumluluğu bulunan halleri daha iyi açıklayabilmek için kast ve taksirin ne olduğu, kasıtlı ve taksirli eylemlerin nasıl oluştuğuna kısaca değinmekte yarar vardır.

3.3. Kast

5237 sayılı TCK'nin 21. maddesinde kast, “*suçun yasada mevcut tanımındaki unsurların istenerek ve bilerek gerçekleştirilmesidir.*” şeklinde tanımlanmaktadır (T.C. Cumhurbaşkanlığı MBS, <https://www.mevzuat.gov.tr>, E.T.: 09.04.2024). Kanuni lafız irdelendiğinde doğrudan kast, suç oluşturan ve fail tarafından öngörülmüş olan fiilin yine fail tarafından gerçekleştirilmesine yönelik iradesinin bulunması, eylemin isteyerek ve bilerek gerçekleştirilmesi olarak anlaşılmaktadır. Fail, fiili ile söz konusu suç tipini gerçekleştireceğini bilmekte ve aynı zamanda bunu istemektedir. Bir başka tanımla, failin hareketi isteyerek ve bilerek yapması ve ondan doğabilecek sonucu da istemesine ve bilmesine (doğrudan) kast adı verilmektedir (Keskin, 2009: 16).

Genellikle ceza hukuk sisteminde ve diğer ülkelerin hukuk sistemlerinde yer alan ceza kanunlarında kast kavramı ve bununla ilgili olan taksir gibi diğer kavramların tanımı yapılmamaktadır. Kavramların tanımı daha çok uygulamaya ve öğretiyeye bırakılmaktadır. Türk hukukunda da 765 sayılı TCK irdelendiğinde kastın tanımının yapılmadığı görülmektedir. Yalnızca 765 sayılı TCK madde 45'te “*cürümde kastın var olmaması cezayı kaldırır*” şeklinde ifade kullanılmıştır. Bu hali ile 765 sayılı TCK kast tanımı yapmayan kanunlar arasında bulunmaktadır. 765 sayılı TCK m. 45 düzenlemesi ile bir suçun fail tarafından kural olarak kasten işlenmesi halinde failin cezalandırılabilmesi sonucuna varılmaktadır. 5237 sayılı TCK'de ise m. 21 düzenlemesiyle kastın tanımına yer verilmiştir. 5237 sayılı TCK'de de suçların kural olarak kasten işleneceği yönündeki yaklaşım benimsenmiştir. Nitekim yasa koyucu her bir maddede “kastten işlenebilir” ya da

“kasten işlenemez” şeklinde bir ifadeye yer vermemiş, genel bir ifade ile suçların esasen kast unsuru taşıması halinde işlenebileceğini düzenlemiştir. İlaveten TCK m. 21/1’de suçların kasten işlenmesinin mümkün olduğuna genel bir kaide olarak yer verildiğinden; ister TCK’de olsun isterse de özel yasalarda olsun, ayrıca her suç tipi için “kasten” sözcüğünün kullanılmasına ihtiyaç kalmamıştır (Kaçar, 2019: 13). Her ne kadar bazı suçlarda (örneğin TCK m. 81, 86, 170, 181, 251/1, 295/3) “kasten” sözcüğüne yer verilmiş ise de, bunun sebebi suçun taksirli halinin de yasada düzenlendiğini belirtmek ve taksirli şekilden ayırmak içindir (Hakeri, 2018: 196; Akbulut, 2023: 494-502).

Yargıtay Ceza Genel Kurulu 27.01.1982 tarih, 1983/6-360 E.,1984/32 K. sayılı ilamında kastı “*eylem ve sonuç ile fiili gerçekleştiren kişi arasındaki ruhi bağ*” şeklinde tanımlamaktadır (UYAP, E.T.:25.10.2023). Yargıtay’ın kastı, ruhi bağ olarak adlandırmış olması dikkat çekici olmaktadır (Parlar ve Hatipoğlu, 2010: 279). Bununla anlatılmak istenenin manevi bağ olduğu anlaşılmaktadır (Özgenç, 2022: 239-240). Yargıtay CGK’nin 29.11.1984 Tarih, 1983/5-383 E., 1984/457 K. sayılı ilamında ise kastı “*yasada suç olarak tanımlanmış olan fiilin fail tarafından gerçekleştirilme isteği*” şeklinde açıklamıştır (Apaydın, 2009: 67).

Kast unsurunu somut bir olayla açıklamakta fayda vardır. Yargıtay CGK’nin 2022/1-210 E., 2023/543 K., 25.10.2023 T. (UYAP, E.T.:19.02.2024) ilamında, ilk derece mahkemesince yapılan yargılama sonunda sanık O. A. hakkında doğrudan kast ile öldürme suçundan ceza verildiği, Yargıtay 1. Ceza Dairesi (C.D.) tarafından yapılan temyiz incelemesi sonunda sanığın eyleminin olası kast ile öldürme suçunu oluşturduğu kanaati ile kararın bozulmasına karar verdiği, Yargıtay Cumhuriyet savcısının itirazı ile Yargıtay CGK’nin önüne gelen somut olayın; “*Kamu görevlisi olan maktulün, boşandığı eşinin kullandığı kredileri ödemekte güçlük çektiği, bu amaçla inceleme dışı katılandan yardım istediği, inceleme dışı katılanın daha önce para karşılığı cinsel ilişkiye girdiği Doğubayazıt’ta halı alım satımı yapan sanığın yardım edebileceğini maktule söylediği, maktul ve sanığın telefonla görüşerek 5.000 TL karşılığında birkaç kez birlikte olmak karşılığında anlaştıkları, olay gecesi maktul ve inceleme dışı katılanın ticari bir taksiyle Iğdır’dan Doğubayazıt’a gittikleri, sanık ile buluşarak sanığın garsoniyer olarak kullandığı olayın meydana geldiği daireye geldikleri, burada sanık ile maktulün cinsel ilişkiye girdikleri, bir süre sonra maktulün cüzdanındaki paraları bulamadığını söyleyerek sanıkla tartışmaya*

başladığı, sanığın evin kapısını kilitleyip tehdit ederek maktul ile inceleme dışı katılanın evden çıkmalarını engellediği, maktulün, arkadaşı tanık Rifat'a telefonla mesaj göndererek rehin alındığını, polisi aramasını söyleyerek yardım istediği, sanığın saldırgan tavırlarını artırarak sürdürmesi üzerine maktulün balkona çıkıp eğer kapıyı açmazsa aşağıya atlayacağını sanığa söylediği, sanığın ise; “Atla lan, atla!” diyerek maktulü yaklaşık 7,5 metre aşağıdaki beton zemine doğru ittiği, maktulün genel beden travmasına bağlı kafatası ve kaburga kemik kırıkları ile birlikte beyin kanaması, beyin doku harabiyeti ve iç organ yaralanması sonucu hayatını kaybettiği” şeklinde olduğu anlaşılmaktadır.

Yargıtay CGK'nin “özgürlüğü kısıtlanan ve öldürülmekten korkan maktulün evden çıkabilmek için son çare olarak balkon duvarının denizliğine yüzükoyun yatıp sanıktan kendisini serbest bırakmasını isteyerek aksi takdirde aşağı atlayacağını söylemesine karşın, sanığın maktule; “Atla lan, atla!” dedikten sonra maktulü kuvvetli şekilde aşağı ittiği, sanığın kasten öldürme suçunun kanuni tanımındaki unsurları bilerek ve isteyerek hareket ettiği, sanığın eylemi ile ölüm olayı sırasında illiyet bağının bulunduğu, 7,5 metre yükseklikten itme sonucu beton zemine düşme neticesinde ölüm olayının meydana gelmesinin muhtemel değil muhakkak olduğu anlaşılmakla; maktulü kasten öldürdüğü kabul edilmelidir.” gerekçesi ile ilk derece mahkemesi tarafından verilen kararın onanmasına karar verildiği anlaşılmaktadır.

3.3.1. Kastın unsurları

*5237 sayılı TCK'nin 21. maddesinde kast, “suçun yasal tanımındaki unsurların istenerek ve bilerek gerçekleştirilmesidir.” şeklinde tanımlanmaktadır (Türkiye Cumhuriyeti (T.C.) Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi (MBS), <https://www.mevzuat.gov.tr>, E.T.: 11.10.2023). Kanuni tanımdan da anlaşılacağı üzere kastın varlığı için isteme ve bilme unsurlarının bir arada bulunması gerekmektedir. Yani, *kastın iki adet unsuru vardır. Bunlar isteme ve bilme unsurlarıdır* (Koca ve Üzülmöz, 2013: 146).*

3.3.1.1. Bilme unsuru

TDK'de bilme “bir şeyin ne olduğunun bilincine varma” şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, <https://sozluk.gov.tr/>, E.T.:25.10.2023). Bilme, failin iradesi ile yaptığı eylemin ve ondan doğabilecek neticenin ne olduğunu tanıması ve bilmesi bu konuda bilinçli olarak hareket etmesidir (Keskin, 2009: 17). Bir başka

değişle, failin bilmesi, bilinçli olması, yaptığı eylemi ve ondan doğacak sonucu öngörmesi anlamına gelmektedir.

Yargıtay CGK'nin 2018/8-319 E., 2022/160 K. sayılı 10.03.2022 T. ilamında *“bilme unsuru, failin yasada bulunan tanımdaki öğelerin varlığını bilmesini gerektirmektedir. Fail, suça ilişkin normda bulunan tüm öğeleri bilerek hareket ettiğinde, kastın bilme unsuru gerçekleşmektedir. Bilme unsurunun, aynı anda suçun nitelikli halini de içermesi gerekmektedir”* şeklinde tanımlama yaptığı anlaşılmaktadır (UYAP, E.T.: 25.10.2023).

Bilme, suç kapsamında kanunda bulunan bütün öğelerin suçu işleyen fail tarafından biliniyor olmasını ve bu bilgiler ile hareket ediyor olmasını ifade etmektedir. Failin esas olarak bilmesi gereken suç ile ilgili olarak kanuni tanımda mevcut olan öğelerdir. Bunlar; faile, fiile, mağdura, suçun hukuki konusuna ve benzeri unsurlara ilişkin olabilir (Kaymaz ve Gökcan, 2006: 37). Bir başka değişle bilme kapsamındaki unsurları; eylem, netice suçun kanuni tanımında unsur olarak öngörülmüş ise bu netice, suçun konusu, mağdurun niteliği, nedensellik bağı, nitelikli unsurlar örnek olarak gösterilebilmektedir.

Yargıtay CGK'nin 2021/1-130 E., 2022/780 K. sayılı 08.02.2022 T. ilamında belirtildiği gibi *“fail hareketinin kanuni şeklini gerçekleştireceğini biliyorsa ve bunu istiyorsa doğrudan kastla hareket ettiği kabul edilmelidir. Yine failin eylemi ile amaçladığı doğrudan neticelerle birlikte, hareketin kaçınılmaz veya zorunlu olarak ortaya çıkan neticeleri de, açıkça istenmese de doğrudan kastın içinde değerlendirilmelidir. Belli bir neticenin gerçekleşmesine yönelik eylemin, günlük hayat deneyimlerine göre diğer bazı neticeleri de doğurması belli ise, failin bu neticeler açısından da, doğrudan kast ile hareket ettiği kabul edilmelidir”* (UYAP, E.T.: 25.10.2023). Hülasa, bilme unsuru suçun yasal tanımında yer alan tüm tanımlamaları içermektedir.

Suçun nitelikli halleri, suçun temel şeklinde nispeten daha fazla ceza verilmesini gerektiren hallerini ifade etmektedir. Ancak failin cezasında artırım yapılabilmesi için bu nitelikli halin failin tarafından bilinmesi gerekmektedir. Bir başka değişle, failin fiili sebebi ile cezalandırılması söz konusu olduğunda fiilin nitelikli hallerini bilmediği takdirde cezasında fiilin nitelikli halinden artırım yapılmayacaktır. Örnek vermek gerekirse, hırsızlık suçu açısından fail çalınan

eşyanın halkın faydasına sunulmuş bir ulaşım aracı içerisindeki eşya olduğunu bilmelidir (Özgenç, 2018: 243).

Failin cezalandırılabilmesi için failin nitelikli hallerini bilmesi zorunlu ise de fail fiilin hafifletici nedenlerini bilmek zorunda değildir. Somut olayda hafifletici bir neden mevcutsa failin fiil sebebi ile cezalandırılması noktasında söz konusu hafifletici neden failin cezasında uygulanmaktadır. Kastın bilme unsuru genel anlamda açıklandığı şekilde olup isteme unsurundan önce gelmektedir.

3.3.1.2. İsteme unsuru

TDK'de isteme "*istek duymak, arzulamak*" şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, <https://sozluk.gov.tr/>, E.T.:25.10.2023). Yargıtay CGK'nin 2020/1-444 E., 2022/423 K. sayılı 08.06.2022 T. kararında isteme "*failin neticeye ilişkin iradesini ifade eden unsurdur*" olarak tanımlanmıştır (UYAP, E.T.: 25.10.2023). Suçun failinin, hareketi nedeniyle gerçekleşeceğini öngördüğü sonucun (neticenin) gerçekleşmesine dair iradesi varsa bu halde kastın ikinci unsuru olan isteme mevcuttur. Suç failinin kanuni tanımda mevcut unsurları bilmesi tek başına kastın varlığı için yeterli olmamaktadır, ayrıca failin ortaya koyduğu iradesiyle ve fiili gerçekleştirmeyi istemesi ile suçun işlenmesi gerekmektedir.

Öğretide isteme unsuru hususunda görüş farklılığı mevcuttur. İsteme unsurunu kastın gerekli unsuru olarak kabul etmeyen görüş mevcuttur. Zira Özgenç, kastın istemek unsurunu kabul etmemektedir. Yine Özgenç'e göre kişi bir eylemde bulunmaya şiddet ve cebir ile zorunlu bırakılmış olsa fiili sonucunda gerçekleşecek olan neticeyi tasavvur etmiş olduğundan, fiili zorlama ürünü olmasına rağmen kasten hareket etmiş olduğu kabul edilmelidir, zira eyleminin ne gibi bir sonucu doğuracağını bilmektedir (Özgenç, 2018: 247).

Öğretide bir görüşe göre, isteme kişinin özgür iradesine dayalı olduğu için failin neticeyi bilse de istememesi mümkündür. Ancak Özgenç'in de savunduğu aksi görüşte kişinin sonucunu tasavvur ettiği, düşündüğü fiili uygulaması halinde sonucu istemiyor olması failin kasten eylemde bulunmadığı anlamına gelmemektedir. Kastın istemek ögesinin kabulü halinde; kastın kusurluluğun bir şekli haline gelmesi nedeniyle bilmek ögesi kastın oluşumu açısından gerekli ve yeterlidir, nitekim fail fiilin zorla icra ettirilmesi halinde dahi, failin kasten eylemde bulunduğu ve fiilinin neticesini bildiği izahtan varestedir (Özgenç, 2018: 253).

Genel olarak kastın isteme unsurunu tespit ederken birtakım sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Örneğin; araba camını kırmak isteyen failin araba camına ateş etmesi ile o anda arabanın içinde bulunan maktulün ölümüne neden olduğu olayda failin gerçekleştirdiği fiilde maktulü öldürmeyi isteyip istemediği hususunun tayini önemlidir. Yine arabanın içerisindeki hasmını öldürmek isteyen failin araba camına ateş etmesi ile o anda hasmının ölümüne neden olduğu olayda failin fiili ile araba camını kırma yani mala zarar verme suçunu işlemeyi isteyip istemediği hususunun tayini önemlidir. Özellikle birden fazla sonucun söz konusu olduğu durumlarda bu unsurun hangi hallerde gerçekleşmiş sayılacağına ilişkin ölçütler konulmalıdır (Hakeri, 2018: 194).

Öte yandan yalnızca deneyimlemek veya bir şeyin olabileceğini başka insanlara ispat etmek amacıyla bir suç işlenmesi halinde de suç kastı vardır. Örnek vermek gerekirse, bir eve girip bir eşyayı hırsızlamanın kolay olduğunu göstermeyi amaçlayan failin eylemi ile dünyada bilimsel çalışma yapma amacı ile diğer bilgisayarlara ilk bilgisayar virüsünü yayan bilim insanının, kasten yaralama suçuna ilişkin olarak ise kan kardeş olmak için arkadaşının bileğini kesen çocuğun fiilleri de kasten işlenmiştir (Hakeri, 2018: 202).

3.3.2. Kast türleri

Kastın türleri doğrudan kast ve olası kast olarak kanunda düzenlenmiş olup her iki kast türü için farklı cezai yaptırımlar düzenlenmiştir. Kast türleri birbirlerinden farklı olup ayırt edilmesinin zorluğu nedeni ile bu farklılığa değinmek çalışma açısından yarar sağlayacaktır.

3.3.2.1. Doğrudan kast

Kusurun tipik şekli kast olmakla, suçlar kural olarak kasten işlendiği takdirde cezalandırılmaktadır. Bu nedenle kanuni düzenlemede bir suçun kasten işlenmesi gerektiğine ilişkin bir ibareye yer vermek gerekli değildir. TCK'nin 21. maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesinde doğrudan kast, ikinci fıkrasının birinci cümlesinde ise olası kast tanımlanmıştır. Kanun lafzında doğrudan kast şeklinde bir kullanım mevcut olmamakta yalnızca kast şeklinde bir düzenleme bulunmaktadır.

Yargıtay CGK'nin 2022/1-210 E., 2023/543 K. sayılı 25.10.2023 T. ilamında da değinildiği üzere “doğrudan kast, öngörülen ve suç oluşturan fiili

gerçekleştirmeye yönelik irade olup yasada suç olarak tanımlanmış fiilin istenerek ve bilerek gerçekleştirilmesi ile oluşmaktadır.” Bir başka deyişle fail eyleminin kanuni tipi gerçekleştireceğini istemesi ve bilmesi durumunda doğrudan kastla hareket etmiş olmaktadır.

Doğrudan kastın birinci dereceden doğrudan kast ve ikinci dereceden doğrudan kast olmak üzere iki çeşidi bulunmaktadır. Birinci dereceden doğrudan kast, amaçlama olarak da ifade edilmekte olup fail sonucu gerçekleştirmeyi amaçlamaktadır ve sonucun gerçekleşmesini isteyen fail bu amaca uygun olarak gerçekleştirdiği davranışı ile eylemi oluşturmaya çalışmaktadır. İkinci dereceden doğrudan kastta ise failin neticeyi amaçladığı söylenemez ancak netice fail tarafından yapılan eylemin zorunlu sonucudur. Ancak bu kast türünün mevcut olabilmesi için de fail zorunlu neticeyi istemese de bilmesi gerekmektedir. (Karakehya, 2007: 124)

3.3.2.2. Olası kast

Olası kast 765 sayılı TCK döneminde kanunda açıkça yer almamışsa da Yargıtay uygulamalarında ve öğretide yer edinmesi nedeni ile Türk Ceza Hukuku’nda uygulanan bir manevi unsur şekliydi. Uygulamada var olması sebebi ile olası kast 5237 sayılı TCK ile Türk Ceza Hukuku’na dahil olarak kanundaki yerini almıştır.

Olası kast, öncelikle kastın bir türü olduğundan, kasten sorumluluktaki kadar olmasa da bilme ve isteme unsurlarını kapsamalıdır (Demircan, 2019: 47). 5237 sayılı TCK’nin 21/2. maddesinde olası kast *“kişinin, suçun yasal tanımındaki unsurların gerçekleşebileceğini öngörmesine rağmen, eylemi işlemesi”* şeklinde tanımlanmaktadır (T.C. Cumhurbaşkanlığı MBS, <https://www.mevzuat.gov.tr>, E.T.: 09.04.2024). Bir başka şekilde tanımlamak gerekirse olası kast *“suçun kanuni tanımındaki fiilin gerçekleşebileceğinin muhtemel veya mümkün bir şekilde “öngörülmesine” rağmen, neticenin meydana gelmesinin göze alınması, adeta “olursa olsun” şeklindeki bir fikirle fiilin işlenmesidir”* (Koca ve Üzülmez, 2013: 167). Yargıtay CGK’nin 2022/1-396 E., 2022/860 K. sayılı 28.12.2022 T. ilamında olası kast *“Fail ... işlemiş olduğu eylemin muhtemel bazı sonuçları meydana getirebileceğini öngörmesine ve bu sonuçların gerçekleşmesini muhtemel ve mümkün olarak tasavvur etmesine rağmen muhtemel sonucu kabullenerek eylemi*

gerçekleştirmesi hâlinde olası kast söz konusu olacaktır” şeklinde tanımlanmıştır (UYAP, E.T.: 25.10.2023).

Tanımlardan anlaşılacağı üzere, olası kast halinde kastta yapılan tanımda yer alan bilme unsuru anlamında öngörme yeterli olmaktadır. Tipikliğin gerçekleşmesinin olası olduğunun görülmesi olası kastın bilme unsurunu, bu olasılığın öngörmesinin yanında failin eyleminin sebebiyet verebileceği sonucun gerçekleşmesini kabullenmesi ya da kayıtsız kalması veya katlanması ise isteme unsurunun izdüşümüdür (Koca ve Üzülmüş, 2013: 63). Fail işlediği eylemin muhtemel bazı sonuçları gerçekleştirebileceğini düşünmüş, bu neticelerin gerçekleşmesini muhtemel ve mümkün olarak tasavvur etmiş ve bunları kabullenmişse, bu neticeler açısından olası kastla hareket etmiştir. Örneğin, yolda seyir halindeki bir otobüsün sürücüsü, trafik lambasının kendisine kırmızı ışık yanmasına rağmen, kavşakta durmadan geçmek istemiş; fakat kendilerine yeşil ışık yanan ve kavşaktan geçmekte olan yayalara çarpmış, yayalardan bir veya birkaçının ölümüne ya da yaralanmasına neden olmuştur. Trafik lambası kendisine kırmızı ışık yanan sürücü, yaya geçidinden her an birilerinin geçtiğini öngörmüş ancak buna rağmen kavşakta durmamış, yoluna devam etmiştir. Bu halde otobüs sürücüsü, meydana gelen ölüm veya yaralama sonuçlarının gerçekleşebileceğini öngörerek bunları kabullenmiştir (UYAP, Yargıtay CGK, T: 07.12.2021, 2021/1-126 E., 2021/617 K., E.T.: 25.10.2023). Hülasa, olası kastın varlığı için; failin tehlikenin varlığını bilmesi, tehlikenin gerçekleşebileceğini mümkün veya muhtemel görmesi ve tehlikenin gerçekleşmesini göze alması gerekmektedir.

Olası kasıt ile doğrudan kasıt arasındaki ayrımı ortaya koyan en açık unsur, doğrudan kasıttaki bilme unsurudur. Fail eyleminin yasal tipi gerçekleştireceğini biliyorsa doğrudan kasıtle hareket ettiğinin kabulü gerekmektedir. Yine failin eylemiyle hedeflediği doğrudan sonuçlarıyla birlikte, hareketin zorunlu veya kaçınılmaz olarak ortaya çıkan neticeleri de açıkça istenmese dahi doğrudan kastın kapsamı içinde değerlendirilmelidir. Belli bir sonucun gerçekleşmesine yönelik hareketin, günlük hayat tecrübelerine göre diğer bir kısım neticeleri de doğurması muhakkak ise, failin bu sonuçlar açısından da doğrudan kasıtle hareket ettiği kabul edilmelidir. (UYAP, Yargıtay CGK, 2019/1-314 E. 2021/373 K. 09.09.2021 T., E.T.: 20.02.2024)

Olası kastın varlığından söz edebilmek için mevcut fiilde öngörme ve kabullenme unsurlarının var olması gerekmektedir. Suçun yasal tanımındaki neticenin, gerçekleşmesinin ihtimal dâhilinde bulunduğu tahmin edilmesi (Yaşar, Gökcan ve Artuç, 2010: 413) olarak açıklanabilen öngörme unsurunda fail, zihinsel açıdan suçun oluşumuna ve cezanın ağırlaşmasına etki eden bütün unsurları öngörmelidir (Karakehya, 2010: 130). Kabullenme unsuru ise, failin amacına uygun olarak hareket ettiğinde muhtemel diğer bir sonucun da gerçekleşebileceğini öngörmesine rağmen, bu durumu da göze alması ya da umursamayıp, kayıtsız kalması anlamındadır (Kahveci, 2014: 70). Fail, amacına ulaşmayı o kadar istemektedir ki, eylemi gerçekleştirdiği takdirde, başka bir sonucun da doğması olasılığını öngörmekte ancak olursa olsun diye kabullenmektedir (Yaşar, Gökcan ve Artuç, 2010: 414).

5237 sayılı TCK, olası kastın varlığı halinde madde 21/2 fıkra hükmü dikkate alınarak ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda müebbet hapis cezasına, müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda yirmi yıldan yirmi beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunacağı, diğer suçlarda ise temel ceza üçte birden yarısına kadar indirileceği şeklinde düzenleme yapmaktadır. Olası kast halinde failin kastının yoğunluğu doğrudan kasta oranla daha az olduğu kabul edildiğinden bu şekilde bir düzenleme yapıldığı öğretilmektedir. Sonuçta olası kastın varlığı halinde hâkime takdir hakkı tanınmamakta, kanunda mevcut indirim oranını uygulayarak sonuç cezaya ulaşılmasını ya da kanunda mevcut ceza miktarına hükmedilmesini kanun emretmektedir.

3.4. Taksir

TDK'de taksir "*tedbirsizlik, dikkatsizlik, meslekte acemilik ya da düzene, buyruklara ve talimata uymazlıktan doğan kusurlu olma hali*" olarak tanımlanmaktadır (TDK, <https://sozluk.gov.tr/>, E.T.: 25.10.2023). Bir başka tanımla taksir, "*bir işi eksik yapma, bir işi yapabilirken çekinip yapmama; kabahat, kusur etme, suç*" anlamına gelmektedir. Hukuki anlamda taksir ise, "*failin öngörülebilir neticeyi öngörmemesi ya da öngörmesine rağmen istememesi*" olarak tanımlanabilmektedir (Şare, 2016: 88). 5237 sayılı TCK'nin 22/2. maddesinde taksir; "*özen ve dikkat yükümlülüğüne aykırılık sebebiyle, bir davranışın suçun kanuni anlamında belirtilen sonucu öngörülmeyerek gerçekleştirilmesidir*" şeklinde

tanımlanmaktadır (T.C. Cumhurbaşkanlığı MBS, <https://www.mevzuat.gov.tr>, E.T.: 09.04.2024).

Faile taksirli bir davranış ancak (yazılı-yazılı olmayan) herhangi bir özen yükümlülüğünü ihlal ettiği takdirde isnat edilebilmektedir (Koca ve Üzülmez, 2013: 175). Taksirin cezalandırılmasının nedeni, toplumun bireylere yüklediği özen ve dikkat yükümlülüğünün ihlal edilmesidir. Yine taksirin uygulamada ve doktrinde de tanımı yapılmış olup; failin öngörülme sonuçtan taksir düzeyinde sorumlu tutulabilmesi için genel olarak öngörülen fakat failin öngörmediği bir sonucun gerçekleşmesinin şart olduğu kabul edilmektedir. Nitekim, kimse tarafından öngörülme bir sonucun gerçekleşmesi durumunda kişi taksirden de sorumlu tutulamamaktadır (UYAP, Yargıtay CGK, T: 21.12.2021, 2021/1-277 E., 2021/652 K., E.T.:25.10.2023).

3.4.1. Taksirin türleri

Öğretide taksirin ortaya çıkış şekli dikkate alınarak birden çok ayırım yapılmaktadır. Bu ayrımlardan biri basit taksir ve bilinçli taksir olmakta ve kanunda düzenlenerek her iki taksir türü için farklı cezai yaptırımlar belirlenmektedir.

3.4.1.1. Basit taksir

TCK'nin 21. maddesinin 2. fıkrasında mevcut olan “*taksir, dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla, bir davranışın suçun kanuni tanımında belirtilen neticesi öngörülmeyle gerçekleştirilmesidir.*” (T.C. Cumhurbaşkanlığı MBS, <https://www.mevzuat.gov.tr>, E.T.: 09.04.2024) şeklindeki düzenleme basit taksiri tanımlamaktadır. Basit taksir halinde fail öngörülmesi mümkün olan neticeyi gerçekte öngörmemiş, zihninde dahi canlandırmamıştır (Çiftçioğlu, 2013: 334). Bir başka anlatımla basit taksir öngörülebilir sonucun özen ve dikkat yükümlülüğüne aykırı eylemde bulunulması nedeniyle öngörülememesidir şeklinde tanımlanmaktadır (UYAP, Yargıtay CGK'nin 2020/1-434 E., 2023/252 K. sayılı 04.05.2023 T. ilamı, E.T.: 22.01.2024). Basit taksir, somut olaylarda taksirin en çok görülen halidir.

Taksir özen ve dikkatsizlikten doğan, istenmeyen sonuçtan failin sorumluluğunun doğması halidir (Demircan, 2019: 62). Basit taksirin varlığından bahsedebilmek için suçun taksirle işlenebilen bir suç olması, sonucun iradi olmaması, fiil ile sonuç arasında nedensellik bağının bulunması, sonucun

öngörülebilir olmasına rağmen öngörülmemiş olması gerekmektedir. Yine Yargıtay CGK'nin 2019/12-238 E., 2022/831 K. sayılı 22.12.2022 T. ilamında taksirin unsurlarını “suçun taksirle işlenebilen bir suç olması, neticenin iradi olmaması, fiil ile netice arasında illiyet bağının bulunması, neticenin öngörülebilir olmasına rağmen öngörülmemiş olması” şeklinde kabul etmektedir (UYAP, E.T.:25.10.2023). Bu unsurları ayrıntıları ile açıklamak çalışmanın açıklayıcılığı açısından gerekmektedir.

3.4.1.1.1. Suçun taksirle işlenebilen bir suç olması

Taksirli bir fiil nedeni ile failin cezalandırılabilmesi için kanunda suçun taksirli eylem ile işlenebilmesi noktasında açık bir düzenleme olması gereklidir. Kanunda açıkça bir düzenleme mevcut değilse fail söz konusu eylemi sebebi ile sorumlu tutulamayacaktır. Zira 5237 sayılı TCK m. 22’de “*taksirle işlenen eylemler yasanın açıkça belirttiği hallerde cezalandırılır*” şeklindeki düzenlemeden söz konusu kural anlaşılmaktadır. Kanunda açık bir düzenleme bulunmasa bile suçun kasten işlenip işlenmediği araştırılacak, fakat kişi taksirli eyleminin sonucundan yalnızca yasa da açık bir düzenlemenin varlığı ile mesul tutulabilecektir (Demirbaş, 2016: 387). Örnek vermek gerekirse, fail yaralamak amacı ile mağdura taş fırlattığında, suç aleti niteliğindeki taşın mağdura değil de mağdurun yakınında bulunan araba camına denk gelmesi ve araba camını kırması halinde, mağdura karşı gerçekleştirilen fiilin kanuni karşılığı değerlendirilmeksizin araç camının taşın fail tarafından fırlatılması ile kırılması durumunda; fail araba camını kırmak şeklinde gerçekleşen neticeyi istemediği ve taksirli hareket ettiği için failin cezai sorumluluğu yoktur. Zira 5237 sayılı TCK m. 151’de düzenlenen mala zarar verme suçu yalnızca kasıt ile işlenebilen bir suç olup mala zarar verme suçunun taksirle işlenebilen şekli yasa da düzenlenmemektedir.

Yargıtay 2. C.D.’nin 2022/15491 E., 2023/1402 K. sayılı 21.03.2023 T. Kararında ayrıntıları yer aldığı üzere mala zarar verme suçu kasten veya olası kast ile işlenebilecek suçlardan olup suçun taksirle işlenmesi mümkün değildir. Olası kastla mala zarar verme suçunun işlenebilmesi için, sanığın gerçekleşmesi muhtemel neticeleri öngörmesine rağmen bu neticeleri kabullenmesi, sonucun gerçekleşmesine aldırılmaması ve fiiline "olursa olsun" bilinciyle devam etmesi gerekmektedir. Taksirde ise kendi tecrübeleri, algılama gücü, yetenekleri, içinde bulunduğu koşullar ve bilgi düzeyi kapsamında objektif olarak var olan özen ve dikkat yükümlülüğünü

öngörebilecek ve yerine getirebilecek halde olan sanığın sonucu istememesine karşın sonucun gerçekleşmesi gerekmektedir (UYAP, E.T.: 24.04.2024). Yine Yargıtay 2. C.D.'nin 2022/15592 E., 2023/8937 K. sayılı 13.12.2023 T. ve Yargıtay 2. C.D.'nin 2021/10375 E., 2023/6169 K., sayılı 30.10.2023 T. ilamlarında mala zarar verme suçunun olası kast ile işlenebileceği belirtilmektedir (UYAP, E.T.: 24.04.2024).

Taksirli fiil sebebi ile cezalandırılabilmesi için açık bir kanuni düzenlemenin bulunması gerektiğine dair olan kural yalnızca TCK kapsamında değil ceza hükmü içeren özel kanunlar ve özel ceza kanunları için de geçerlidir. Örnek vermek gerekirse, 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun'a göre ruhsatsız silah bulundurma suçtur. Ancak özel bir kanuni düzenleme mevcut olmadığından failin taksirle ruhsatsız silah bulundurması hali cezalandırılmayacaktır.

5237 sayılı TCK'de; taksirle öldürme (m.85), taksirle yaralama (m.89), taksirli iflas (m.162), genel güvenliğin taksirle tehlikeye sokulması (m.171), atom enerjisi ile taksirle patlamaya sebebiyet verme (m.173/2), trafik güvenliğini taksirle tehlikeye sokma (m.180), çevrenin taksirle kirletilmesi (m.182), zehirli madde katma suçunun taksirle işlenmesi (m.185/2), çocuğun soy bağına değiştirme suçunun taksirle işlenmesi (m.231/2), yasaklanan taksirle bilgileri açıklama (m.336/3), taksir sonucu casusluk fiillerinin işlenmesi (m.338), taksirle askeri tesisleri taksirle tahrip etme (m.307/3), savaş zamanı yükümlülükleri taksirle yerine getirmeme (m.322/2), devletin güvenliğine ve siyasal yararlarına ilişkin bilgileri taksirle açıklama (m.329/3), taksirli işlenebilecek suçlar olarak düzenlenmektedir (T.C. Cumhurbaşkanlığı MBS, <https://www.mevzuat.gov.tr>, E.T.: 09.04.2024).

3.4.1.1.2. Neticenin iradi olmaması

Taksirle meydana gelen hareketlerin dış dünyada olumlu ya da olumsuz bir sonuç meydana getirdiği aşikardır. Meydana gelen sonucun hukuki manada, hukuk dünyasında değerli hale gelmesi ise yasanın suç olarak düzenlediği ya da kanunun koruduğu, değer atfettiği bir sonucun meydana gelmesi ile olmaktadır ve ancak bu halde yasada düzenlenen suçun oluştuğu kabul edilmektedir.

Taksirli bir hareket nedeni ile failin sorumlu tutulabilmesi için de failin neticeyi istememesi, neticenin iradi olmaması gerekmektedir. Zira bu husus kast ile taksir arasındaki farkı en net şekilde ortaya koymaktadır. Örnek vermek gerekirse;

araç kullanan failin yaptığı kaza sonucu bir yayayı yaralaması olayında failin yayayı yaralama hareketi iradi ise failin yaralama kastı vardır denilebilecektir. Fakat failin yayayı yaralama iradesi yoksa fail kazanın sonucunu istemiyorsa failin eylemi taksirli bir harekettir denilebilmektedir.

3.4.1.1.3. Özen ve dikkat yükümlülüğüne aykırılık ile netice arasında nedensellik bağının bulunması

TCK'de nedensellik bağının tanımı yapılmamıştır. TDK'de ise nedensellik *“birbirlerine sebep ve sonuç olarak bağlanan iki durum, olay, özellik, olgu arasındaki sabit ve sürekli irtibat; illiyet.”* olarak tanımlanmaktadır (TDK, <https://sozluk.gov.tr/>, E.T.:25.10.2023). Nedensellik yani illiyet, sonuç ile fiil arasındaki bağı ifade etmektedir. Bir başka ifade ile neticenin o eylemden dolayı meydana geldiğini yani söz konusu eylem yapılmasaydı neticenin de oluşmayacağını ifade etmektedir (Apaydın, 2011: 19). Yani failin eylemi ile meydana gelen ve ihlal edilen netice arasında sebep - sonuç ilişkisi bulunması gerekmektedir.

Failin fiilden sorumlu olduğu sonucuna ulaşabilmek için nedensellik bağı mutlaka bulunmalıdır. İlliyet ya da nedensellik bağının varlığından söz edebilmek için; failin belirli bir eylemde bulunma yükümlülüğünün olması ve sonucu önleyebilme olanağının bulunması mecburidir. Failin içinde bulunduğu fiziki, ekonomik, ya da diğer koşullar sebebiyle neticeyi önleme imkanının bulunmaması durumunda da sonuç ile eylemi arasında nedensellik bağının olduğu söylenemez (Koca ve Üzülmöz, 2013: 202-203). Nitekim nedensellik ya da illiyet bağının kesildiği durumlarda fiil sebebi ile fail sorumlu tutulamayacaktır.

Yargıtay 12. C.D.'nin 2022/2299 E., 2023/1223 K. sayılı 12.04.2023 T. kararı incelendiğinde; (UYAP, E.T.:05.09.2023) sanıkların sahipliğini yaptığı düğünde, misafirlerin bulunduğu yerin 15 metre ötesinde damadın arkadaşı olan sanık B. tarafından havai fişek patlatıldığı, herhangi bir güvenlik önlemi alınmaksızın patlatılan havai fişeklerden birinin katılanın gözüne geldiği ve katılanın basit tıbbi müdahale ile giderilemeyecek ve organlarından birinin işlevinin yitirilmesine sebep olacak şekilde yaralandığı, düğün sahibi sanıklar İ. ve A. ile sanık B. hakkında taksirle yaralama suçundan cezalandırılması talebi ile kamu davası açıldığı anlaşılmıştır. İlk derece mahkemesinin yaptığı yargılama sonunda tüm sanıklar hakkında taksirle yaralamaya neden olma suçu açısından mahkumiyet kararı vermesi

ile sanıklar müdafilerinin temyiz talebinde bulunduğu anlaşılmaktadır. Yapılan temyiz incelemesi sonucunda; *“atılı taksirle yaralama suçunda düğün sahibi olan sanıklar İ. ve A. ’nın iştirakının mümkün olmaması, her bir sanığın kendi eyleminden sorumlu olduğu, havai fişeklerin atımında düğün sahiplerinin yönlendirmesi ve talimatı bulunduğu hususunda bir delil olmaması sebebiyle sanıkların eylemleri ile meydana gelen netice arasında illiyet bağının bulunmadığı gözetildiğinde, sanıkların atılı suç bakımından beraatine karar verilmesi gerektiği gerekçesi ile ilk derece mahkemesinin vermiş olduğu kararın bozulmasına karar verildiği”* anlaşılmaktadır. Sonuç olarak düğün sahibi sanıkların eylemleri ile katılanın uzuvlarından birinin işlevinin yitirilmesine sebep olacak şekilde yara aldığı netice arasında illiyet bağı olmaması gerekçesi ile sanıkların sorumluluğunun doğmayacağı anlaşılmaktadır.

3.4.1.1.4. Sonucun öngörülebilir olmasına rağmen öngörülmemiş olması

Öngörmek, failin yaptığı hareket nedeni ile meydana gelebilecek sonucu tahmin etmek, akla getirmek, göz önünde bulundurmak ve dikkate almak anlamına gelmektedir. Yine TDK sözlüklerinde öngörmek *“bir işin nasıl bir yol alacağını önceden anlayabilmek veya bir işin ilerisini kestirmek ve ona göre davranmaktır”* şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, <https://sozluk.gov.tr/>, E.T.:25.10.2023).

Taksirli suçlarda fail fiili sebebi ile ortaya çıkacak sonucu istemese de sonucun ortaya çıkabileceğini öngörebilecek durumdadır. Nitekim bahsedilen sonucun öngörülmesi olmayıp, sonucun öngörülebilir nitelikte olmasıdır. Öngörme halinde fiil esnasında failin bilinç durumu ile alakalı değer yargısı belirtilirken, öngörebilme halinde evvelden belirlenen ölçütlerle elde edilen olanaktan bahsedilmektedir. “Neticenin öngörülmesi” ile “neticenin öngörülebilir olması” birbirlerinden farklı kavramlar olup “öngörebilme” failin hareketinin neticelerini tahmin edebilme hünerini ifade ederken, “neticenin öngörülmesi” somut olayda neticenin fail tarafından fiilen tahmin edilmesidir (UYAP, Yargıtay 12. C.D., 2023/3256 E. 2023/1804 K. E.T.:05.09.2023). Netice fail tarafından öngörülemezse özen ve dikkat yükümlülüğünden bahsedilmesi mümkün olmayacaktır. Zira neticenin öngörülebilir olması ile somut vaka kaza ya da tesadüf sayılan durumlardan ayrılmaktadır.

Öğretide, sonucun öngörülebilirliğinin, failin mensup olduğu meslek, içinde bulunduğu sosyal çevre, bilgi düzeyi, eğitim durumu, ortak tecrübe, failin kişisel

özellikleri dikkate alınarak belirlenebilmesi gerektiği, öngörülebilir neticenin fiilen meydana gelen sonuç olmayıp failin gerçekleştirdiği iradi hareketin sebep olabileceği benzer sonuçlar olduğu, fiilen oluşan neticenin sadece genel olarak öngörülebilir olması taksirin varlığı için yeterli olup sonucun bütün inceliklerinin öngörülmesine gerek bulunmadığı yönünde görüşler ileri sürülmektedir (Demirbaş, 2016: 358). Yine, öngörme mevzusunda ileri sürülen somut kriterlere göre failin yaşı, tecrübesi, bilgisi, eğitimi, kültür düzeyi içerisinde bulunduğu sosyal hali itibariyle, bu neticeyi öngörebilip öngöremeyeceği tespit edilmeye çalışılacaktır (Centel, Zafer ve Çakmut, 2017: 113). Yargıtay'ın neticenin öngörülebilmesi konusunda kabul ettiği subjektif ölçütlere göre esas aldığı unsurlar, failin yaşı, zekası, eğitimi, yetenekleri ve uzmanlık alanıdır (UYAP, Yargıtay CGK, 2013/12-653 E., 2015/430 K., T.01.12.2015, E.T.:05.09.2023).

Yargıtay 12. C.D.'nin 2013/16224 E., 2014/13000 K. 27.05.2014 T. ilamı irdelendiğinde; katılan F.'ye ait evde kiracı olan ve evi boşaltmaları kendilerinden istenilen sanıkların, olay günü katılan ile aralarında meydana gelen kavgayı haber alan ölen M.'nin kavga mahalline gelip annesini sanıkların elinden kurtarmaya çalışırken yaşanan arbede sırasında, kendisinde daha önceden bulunan kalp rahatsızlığının olayın stres ve eforu ile aktif hale geçmesi sonucu annesine ait evin önünde fenalaşarak bir süre sonra öldüğü olayda; olay sırasında sanıklar ile ölenin karşılıklı olarak birbirilerini darp ettikleri öledeki travmatik bulguların ve otopside haricen tanımlanan travmatik bulguların ölüm meydana getirecek nitelikte olmayıp, basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek nitelikte olması karşısında, sanıkların fiilinin taksirle öldürme suçunu oluşturmayacağı zira ölüm meydana getirecek nitelikte olmayan darba ilişkin eylem ile ölüm sonucunun meydana gelmesinin sanıklar tarafından öngörülmesinin mümkün olmadığı, bu hali ile sanıkların öngörülebilir nitelikte olmayan sonuç nedeni ile taksirle öldürme suçundan sorumlu tutulmasının mümkün olmayacağı anlaşılmaktadır (UYAP, E.T.:05.09.2023).

3.4.1.2. Bilinçli taksir

765 sayılı TCK'de değişiklik yapılmasına ilişkin olan 4785 sayılı Kanunda bilinçli taksir kavramı ilk kez hükme bağlanmıştır. 5237 sayılı TCK'nin 22. maddesi 3. fıkrasında ise bilinçli taksir "*Kişinin öngördüğü neticeyi istememesine rağmen, neticenin meydana gelmesi*" şeklinde tanımlanmaktadır (T.C. Cumhurbaşkanlığı

MBS, <https://www.mevzuat.gov.tr>, E.T.: 09.04.2024). Yani failin “öngördüğü” sonucu istememesine rağmen, kişisel yeteneğine ya da şansına güvenerek veya kural ihlali yaparak hareket etmesi ile fiili işlemedir (Koca ve Üzülmez, 2013: 222). Bilinçli taksir halinde tehlikenin varlığı öngörülür ancak neticenin meydana gelmeyeceğine güven duyulur. Örneğin, bir sirk gösterisinde ok atıcısının gösteri yaptığı sırada seyirciyi etkileyebilmek için partnerinin başında bulunan elmaya nişan alması ve oku atması, okun elmaya değil de partnerinin başına denk gelerek partnerinin ölümüne neden olması olayında ok atıcı kendi el becerisine ve deneyimine güvenmiştir. Bu örnekte görüldüğü üzere ok atıcı sonucu öngörür fakat istemez, istemediği bu sonucun kendisinin şansı, becerisi ve tecrübesi sayesinde meydana gelmeyeceğine inanmaktadır. Ezcümle, fiil bilinçli taksirle işlenmiş olmaktadır.

Bilinçli taksirin kanundaki düzenleme şekline ilişkin doktrindeki eleştiriler mevcuttur. Şöyle ki, olası kasttan farklı olarak bilinçli taksir halinde sonucun gerçekleşmemesi için bir çaba mevcuttur ancak bu çaba kanunda belirtilmemiştir, bu hali ile olası kast ile karıştırılması olağan bir kurum olduğuna değinilmektedir. Yine madde metninde yer alan kişi kavramının tüzel kişileri çağrıştırdığı ancak tüzel kişilerin suçun faili olamayacakları bu nedenle kişi kavramının kullanımının doğru olmadığına ilişkin eleştiriler mevcuttur.

Bilinçli taksirin unsurlarına bakıldığında genel olarak basit taksirin unsurları ile benzerlik görülmektedir. Nitekim bilinçli taksirin varlığı için basit taksirde olduğu gibi taksirle işlenebilen bir fiilin var olması, sonuç ile hareket arasında illiyet (nedensellik) bağının bulunması, sonucun öngörülebilir olması gerekmektedir. Bilinçli taksirin basit taksirden farkı ise failin öngörülebilir neticeyi öngörmüş olmasıdır. Fail neticeyi öngörse dahi neticenin gerçekleşmesini istememektedir. Bilinçli taksirin yaptırımının basit taksire oranla fazla olmasının sebebi de tam olarak budur. Zira neticeyi öngörebilen fail bu neticeye sebep olacak hareketlerden kaçınmakla sorumludur. Özetle, bir olayda bilinçli taksirin varlığı için basit taksirde aranan koşulların tamamının olması gerekmektedir. İlâveten, öngörülebilir nitelikteki sonucun fail tarafından öngörülmesi gerekmektedir.

Bu aşamada olası kast ile bilinçli taksir arasındaki ayrıma değinmek gerekmektedir. TCK’de mevcut kanuni tanımlara bakıldığında bilinçli taksir ile olası kast arasındaki farkın anlaşılabilmesi pek mümkün değildir. Kanuni tanımdan gerek

bilinçli taksir halinde gerekse de olası kast halinde sonucun fail tarafından öngörülmesi koşulu aranmaktadır. Fakat bilinçli taksir halinde gerçekleşen netice fail tarafından istenmemesine rağmen olası kastta neticenin istenip istenmemesinden bahsedilememektedir.

TCK'nin m.21/2 hükmünde yer alan; *"...kişinin, suçun yasal tanımındaki unsurların gerçekleşebileceğini öngörmesine rağmen, fiili işlemesi..."* şeklindeki düzenleme ile TCK'nın m. 22/3 hükmünde yer alan; *"...kişinin, öngördüğü sonucu istememesine karşın, sonucun meydana gelmesi halinde bilinçli taksir vardır..."* şeklindeki düzenlemeler dikkate alındığında, ayırıcı unsur kanunda belirtilmediğinden olası kast ile bilinçli taksirin karıştırılabileceği hususu öğretilmiş ve belirtilmiştir. Kanun koyucu madde lafzında ayrıca belirtmediği "kabullenme ölçüsünü" madde gerekçesinde; *"...olası kast halinde suçun yasal düzenlemesinde bulunan unsurlardan birinin somut olayda gerçekleşeceği öngörülmesine rağmen, fail eylemi işlemektedir, bir başka ifade ile fail unsurların oluşmasını kabullenmektedir..."* şeklinde açıklayarak, bilinçli taksiri olası kasttan ayırabilecek kriteri ortaya koymaktadır. Her somut olay açısından failin sonucu göze almış ve kabullenmiş sayılıp sayılamayacağı hususunda bir değerlendirme yapılması zorunludur, zira bu halde bilinçli taksir ve olası kast arasında ayırım yapılabileceği şeklinde de görüşler mevcuttur (Öztürk ve Erdem, 2023: 249-250).

Öngörülen olası neticenin meydana gelmesinin arzu edilmemesine rağmen neticenin meydana gelmesinin önlenemediği durumda ise bilinçli taksir hali, öngörülen olası sonucun meydana gelmesine kayıtsız kalınması halinde olası kast hali mevcuttur. Bir başka tanımla, failin sonucu öngörmesine rağmen tecrübesine, becerisine, şansına ya da farklı bir etkene olan inancı ve sonucun oluşmayacağına olan güveniyle, muhtemel sonucun oluşmaması için lüzumlu tedbirleri de almak suretiyle fiili devam ettirmesi hâlinde bilinçli taksir, failin sonucu arzu etmemekle birlikte sonucun ortaya çıkabileceğinin olası olduğunu bilmesine rağmen fiile devam etmesi ve duruma kayıtsız kalmasıyla olası sonucu kabullenmesi halinde ise olası kast vardır denilmektedir (Koca ve Üzülmez, 2013: 169-170). Yine Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 06.10.2023 tarihli kararında da belirttiği üzere öngörülen muhtemel sonucun oluşmasına kayıtsız kalınması halinde olası kast, öngörülen muhtemel sonucun oluşmasının istenmemesine rağmen objektif özen yükümlülüğüne aykırı eylemde bulunmak suretiyle sonucun meydana gelmesinin engellenemediği

halde bilinçli taksir söz konusu olmaktadır (UYAP, Yargıtay CGK 2014/1-200 E., 2016/250 K. sayılı 10.05.2016 T., E.T.:06.10.2023).

Örneğin “*sanığın tarlaya giren köpeğe doğru av tüfeğiyle ateş ettiği esnada kendi evine 45 metre mesafedeki 2-3 m boyunda mısırların ekili olduğu bahçede bulunan katılanın isabet alıp yaralanmasına neden olduğu olayda olası kastın unsurlarının oluşmayacağı*” şeklindeki gerekçesiyle, failin suçu olası kast ile işlediği iddiasıyla düzenlenen tebliğnamedeki görüşe itibar edilmemiştir. Zira fail, mısır tarlasında başka bir kişinin bulunabileceği ve o yöne tüfekle ateş etmesi halinde çıkan saçmaların bu kişiyi yaralayabileceğini öngörmüş; fakat istemediği bu sonucun tecrübesine, önceki benzeri davranışlarına ve saire (v.s.) dayanarak gerçekleşmeyeceğine inanmaktadır (UYAP, Yargıtay 12. C.D.’nin 02.11.2012 T. ve 2012/231 E., 2012/22756 K. sayılı ilamı, E.T.:06.10.2023).

Türk Ceza Hukuku sistematğinde failin cezai sorumluluğuna ilişkin belirleme yapılırken her olay açısından aynı kuralı uygulamak mümkün değildir (Koca ve Üzülmez, 2013: 55). Zira kanuni sınırlar çerçevesinde somut olay, fail sayısı, failin eylemden önceki, eylem sırasındaki ve eylemden sonraki hareketleri, suçun işleniş şekli değerlendirilerek her bir somut olay tek tek ele alınmalı benzerlik bulursa dahi başka somut olaylarla kıyas yapılarak yaptırıma hükmedilmemelidir. Nitekim yanlış yapılan kıyas ile hatalı neticelerin elde edileceği aşikardır.

Bilinçli taksir ile olası kast kavramlarının somut olaylarda nasıl değerlendirildiğinin anlaşılabilmesi için Yargıtay ilamlarına değinmek gerekmektedir;

Yargıtay 12 C.D.’nin 2020/4829 E., 2023/2300 K. sayılı 22.06.2023 T. ilamı ile “*sanık Ö...nün alkollü vaziyette otoyoldan aydınlatma bulunmayan yerde arka stop lambaları yanmayan araçla hızını mahal şartlarına göre ayarlamadan, düşük hızla trafiğe salih olmayacak biçimde tehlike arz edecek tarzda sağ şeritte bulunmasından dolayı neden olduğu ölümlü trafik kazasında özen ve dikkat yükümlülüklerine uymadığından bilinçli taksirle öldürme suçundan kurulan hükmün onanmasına*” karar verildiği anlaşılmaktadır (UYAP, E.T.:09.10.2023).

Yargıtay 12 C.D.’nin 2021/6735 E., 2023/2331 K. sayılı 22.06.2023 T. kararı ile “*ölenin koşarak kaçtığı esnada arkasından sanık M...nin yaya şekilde koşarak öleni kovaladığı, diğer Ş... ve E...’nin ise araçla takipte oldukları, bir süre sonra*

araçtan inen sanıkların kaçmakta olan öleni kovalamaya devam ettikleri esnada yol üzerinde ensesine vurmak suretiyle yere düşmesine sebebiyet verdikleri yere düşen öleni, karın bölgesine tekme atarak darp etmeye devam ettikleri akabinde ölen ...'yi yol üzerinde hareketsiz yerde yatar vaziyette bırakıp olay mahallinden ayrıldıkları esnada, işlek bir cadde olan ve olay saati olarak belirtilen saatlerde geliş ve gidiş istikametinde dakikada 4-5 aracın geçtiği cadde üzerinde gece vakti yerde yatan ölene araç çarpabileceği ihtimalini göze alarak kabullendikleri ve kayıtsız kaldıkları neticesinin kişinin ölmesi ya da yaralanması olup, sanıkların sorumluluğunun meydana gelen muhtemel sonucun ağırlığına göre, yani bir kişinin ölümü sonucuna göre belirlenmesi gerektiğinden, sanıkların sonucu önlemek amacı ile herhangi bir çaba sarf etmediklerinin ve bu suretle muhtemel sonucu kabullenerek fiili gerçekleştirdikleri, bu hali ile sanıkların eyleminin olası kast ile öldürme suçuna vücut vereceği ve olası kast hükümleri uygulanarak cezalandırılmaları yerine suç vasfında hataya düşülerek, bilinçli taksir hükümleri uygulanarak mahkumiyetlerine karar verilmesi, hukuka aykırı bulunarak kararın bozulmasına” karar verildiği anlaşılmaktadır (UYAP, E.T.:09.10.2023).

Sanık H...’nin sevk ve idaresindeki otobüs ile seyir halindeyken olay mahalline geldiğinde önünde seyir halinde bulunan aracı geçmek üzere sol şeride yöneldiği esnada aracının sağ ön kısmı ile; kendisiyle aynı istikamette önünde seyir halinde bulunan müteveffa E...’nin idaresindeki plakalı otomobilin sol arka kısımlarına çarpması neticesinde sürücü ile araçta yolcu olarak bulunan İ’nin ölümlerine neden olduğu olayda Yargıtay 12 C.D.’nin 2023/4226 E., 2023/2661 K. sayılı 06.09.2023 T. ilamında “sanığın, aşırı yorgun, uykusuz veya güvenli sürüş yeteneğini ortadan kaldıracak ölçüde alkollü olduğuna, yasal hız sınırının çok üzerinde bir süratle seyrettiğine ya da kusur durumu ile ilgili dosyada mevcut bilirkişi raporlarında belirtilen dışında bir kural ihlâli yaptığına ilişkin herhangi bir tespit olmadığı gibi neticeyi öngördüğüne ve meydana gelen sonucu kayıtsız kalarak kabullendiğine dair de dosya kapsamında herhangi bir delil bulunmaması karşısında, bilinçli taksirin ve olası kastın uygulanma koşullarının oluşmadığına basit taksir ile suçu işlendiğine” karar verildiği anlaşılmaktadır (UYAP, E.T.: 09.10.2023).

4. TAKSİRLE ÖLDÜRME VE TAKSİRLİ YARALAMA SUÇLARI KAPSAMINDA MÜTEAHHİTLERİN FİİLLERİNDEN DOĞAN SORUMLULUK HALLERİ

4.1. Genel Olarak Müteahhitlerin Fiillerinin Ceza Hukuku Açısından Değerlendirilmesi

İnşaat sektörü ülkemizde de tüm dünyada olduğu gibi hızla ilerleme kat eden bir sektördür. Bu hız sebebi ile doğan olumsuz neticelerden müteahhitlerin sorumluluğu gündeme gelmektedir. Zira yapılan yapılardaki malzemenin ve işçiliğin kaliteli olmaması, biten işlerde eksikliklerin bulunması, iş güvenliğindeki yetersizlikler ile bu ve benzeri sebepli olumsuz sonuçlardan müteahhitler sorumlu tutulmaktadır. Müteahhitlerin ceza hukuku kapsamındaki sorumluluklarını açıklayabilmek için kasten işlenen suçlar ile taksirle işlenen suçlar açısından ayrı ayrı değerlendirme yapmak gerekmektedir.

4.1.1. Kastan işlenen suçlar yönünden

TCK'nin 21. maddesi 1. fıkrasında kasıt, “suçun kanuni tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesi” olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımdan anlaşılacağı üzere yasaya göre kastın isteme ve bilme şeklinde iki unsuru vardır. Kastın en tipik şekli, kişinin yasal tanımda mevcut olan maddi unsurları gerçekleştirme gayesi ile hareket ettiği durumlarda ortaya çıkmaktadır (Özel, 2023: 12). Bu durumda fail doğrudan yasal tanımda bulunan maddi unsurları gerçekleştirmek için eylemde bulunmaktadır (Karakehya, 2010: 53). Örnek vermek gerekirse, fail kasten öldürme suçu açısından eylemi ile bir başka kişiyi öldürmeyi amaç edinerek yasada mevcut fiili gerçekleştirmektedir.

Müteahhidin inşa ettiği yapının depremde yıkılması sebebi ile kişilerin yaralanmasına ya da ölmesine sebep olduğu durumlarda suçun kasten işlendiğini söyleyebilmek için müteahhidin eylemi ile yani yapının inşası sırasında yapıyı yıkılmak için inşa etmesi gerekmektedir. Bir başka deyişle müteahhidin yapıyı inşa ettiği sırada bir depremde yapının yıkılacağını bilerek ve yapının yıkılmasını

isteyerek inşa etmesi gerekmektedir. Bu husus yargılama aşamasında somut ve kuvvetli delillerle tespit edilebildiği halde müteahhit hakkında kasten öldürme ya da kasten yaralama suçları kapsamında ceza verilebilecektir. Fakat müteahhitliğin bir meslek olduğu düşünülürse takdirde bir yapı inşa eden müteahhidin söz konusu yapının yıkılmasını bilerek ve isteyerek eylemde bulunması hayatın olağan akışına aykırı olacaktır. Bu nedenle kanaatimizce müteahhidin inşa ettiği yapının depremde yıkılması halinde müteahhit hakkında kasıtlı suçlar yönünden sorumluluğuna gidilemeyecektir.

Yargılama makamlarınca ya da öğretide farklılıklarına sürekli olarak değinilen ve somut olay açısından kast ile karıştırılmaya müsait olan olası kast ise TCK'nin 21. maddesi 2. fıkrasında tanımlanmıştır. Bu tanımlama "*Kişinin, suçun kanuni tanımındaki unsurların gerçekleşebileceğini öngörmesine rağmen, fiili işlemesi halinde olası kast vardır.*" şeklindedir. Kanuni tanım dikkate alındığında olası kast açısından yalnızca bilme unsuruna yer verilmiş olup kasttan farklı olarak isteme unsuruna yer verilmemiştir. Dolayısıyla, failin olası kasıttan sorumluluğunun doğabilmesi için öncelikle suçun kanuni tanımındaki maddi unsurların gerçekleşebileceğini öngörmüş olması gerekmektedir (Özel, 2023: 42). İsteme unsuru açısından ise fail yasal tanımdaki maddi unsurların gerçekleşebileceğini öngörmesine rağmen bunların gerçekleşmesini kabullenmişse isteme unsuru dolaylı olarak gerçekleşmiş olacaktır (Öztürk ve Erdem, 2023: 244). Yasanın gerekçesinde de failin suçun yasal tanımındaki unsurların gerçekleşebileceğini öngörmesine rağmen, bunların gerçekleşmesini kabullenerek davranışını gerçekleştirmesinden bahsedilmektedir (Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM), <https://www5.tbmm.gov.tr/>, 22/2 - 664: 424, E.T.: 23.01.2024).

Müteahhidin inşa ettiği yapının deprem sebebi ile yıkılması halinde kişilerin yaralanması ya da ölmesi halinde suçun taksirle işlendiğinin kabul edildiği geçmişte yapılan deprem sebepli ceza yargılamalarından anlaşılmaktadır. (Yargıtay 12. C.D.'nin 2020/4569 E., 2023/4118 K. sayılı 18.10.2023 T. Kararı, Yargıtay 12. C.D.'nin 2022/7981 E., 2023/4116 K., 18.10.2023 T. Kararı, Yargıtay 12. C.D.'nin 2023/5829 E., 2023/5597 K. sayılı 13.12.2023 T. Kararı) Çalışmanın asıl konusu taksirle işlenen suçlar açısından sorumluluğun tespit edilmesi olduğundan hem kasten hem de olası kast ile işlenen suçlar kapsamında detaylı açıklama yapılmamıştır. Ancak müteahhit inşa ettiği yapının bir depremde yıkılabileceğini

tasavvur etmiş, bu sonucun gerçekleşmesini mümkün ve muhtemel olarak düşünmüş ve bunları kabullenmişse yapının yıkılması sonucu gerçekleşen ölüm ya da yaralanma neticeleri açısından olası kastla hareket etmiş denilebilecektir. Bu halde müteahhidin sorumluluğu olası kast ile öldürme ya da olası kast ile yaralama suçları kapsamında kalmaktadır. Nitekim müteahhidin yapının depremde yıkılabileceği ihtimalini düşünmesi ve bu sonucu kabullenmiş olması müteahhidin eyleminin taksirli suçlar kapsamını aştığını göstermektedir.

Kasten öldürme suçu ile taksirle öldürme suçu arasındaki fark suçun manevi unsurudur. Hem kasten öldürme suçu hem de taksirle öldürme suçunda manevi unsur dışındaki diğer suç unsurları aynıdır. Zira kasten öldürme suçunda fail sonuca mevcut kastı ile yönelirken, taksirle öldürme suçundaysa fail özen ve dikkat yükümlülüğüne aykırı davranması sebebi ile ortaya çıkan sonucu öngörebilecekken öngörememektedir. Bu hali ile cezai müeyyide olarak kasten öldürme suçu taksirle öldürme suçuna kıyasen daha ağır müeyyide içermektedir.

4.1.2. Taksirle işlenen suçlar yönünden

Müteahhitlerin eylemi sebebi ile sorumlu tutuldukları suçların genel olarak taksirli suçlar olduğu uygulamada ve yapılan yargılamalar sonucu görülmektedir. Yapılan yargılamalarda genellikle müteahhitlerin yaptıkları işlerde özen ve dikkat yükümlülüğüne aykırılık tespit edildiği anlaşılmaktadır. Özen ve dikkat yükümlülüğüne aykırılık ise yasadan da anlaşılacağı üzere taksirli suçları ortaya çıkarmaktadır.

4.2. Depremler ve İnşaat Faaliyetleri Yönünden Müteahhitlerin Ceza Sorumluluğu Halleri

İnşaat sektörünün diğer alt sektörler ile ilişkisi göz önünde bulundurulduğunda inşaat sektörünün temel taşlarından olan müteahhitlerin iş alanındaki yetersizlikleri diğer sektörlerde çalışan kişiler açısından da olumsuz etkilere sebep olmaktadır. Bu sebeple her alanda olduğu gibi inşaat alanı açısından da müteahhitlerin mesleki yeterlilikte bulunması gerekmektedir. Bu bağlamda, ülkemizde müteahhitliğin bir gelir yöntemi olarak görüldüğü, yine müteahhitlerin yaşam şartlarının ve mesleğin prestijinin toplum tarafından cazip görüldüğü için mesleğe yaklaşıldığı ve bu sebeple arsası bulunan çoğu kişinin müteahhit sıfatı ile

binalar yaptırdığı görülmektedir. Böylelikle ilk aşamada güzel görünen ancak başarısız olan yapılar ortaya çıktığı yaşanan depremlerin vahim sonuçlarından anlaşılmaktadır. İlaveten mesleki bilgisi olmayan ancak müteahhit olarak lanse edilen kişiler ile günceli ve teknolojiyi takip ederek önemli başarılı çalışmalar yapan müteahhitler aynı kefeye konulmaktadır.

3194 sayılı İmar Kanunu'nda yapı müteahhitliği başlık olarak yer edinmekte aynı zamanda mesuliyet alanı belirlenmektedir. 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun'da ise yapı müteahhidi "*yapım işini, yapı sahibine karşı taahhüt eden ya da ticarî saikle veya kendisi için kişisel finans kaynaklarını kullanarak üstlenen, ilgili meslek odasına kayıtlı, tüzel ve gerçek kişi*" şeklinde tanımlanmaktadır.

Bir bina yapmak için arsası bulunan kişilerin bazı kurallar kapsamında inşaata başlayabileceği bilinmektedir. İnşaat prosedüründe alınması gereken evrakların ve yapılması gereken işlemlerin tamamlanması halinde inşaata başlanabilmektedir. Bu aşamada birçok iznin alındığı ve birçok imzanın atıldığı anlaşılmaktadır (Bilgin, 2022: 208-209). Bu hali ile aslında bir inşaatın yapımından inşaat malzemesinin alındığı, temelin atıldığı kişilerden, kullanma izni veren ve inşaatı bitiren kişilere kadar birçok şahsın sorumluluğu mevcuttur. Deprem bölgesinde yerleşime uygun olmayan yerlerin imara açılmasına karar verenlerden yapı müteahhidine, yapı denetim kuruluşundan (bakanlıktan aldığı izine ilişkin belge ile yalnızca yapı denetimi işini yapan, ortaklarının tümü mühendis ve mimarlardan oluşan tüzel kişi) fenni mesule, yapı sahibinden (ruhsat almadan veya imar planına ve ruhsata aykırı bina yapan) binanın yapımında çalışan işçisine kadar, hatta binanın kolonunu kesen (deprem mevzuatına uygun yapılmasına rağmen, yapı sahibinin haberi olmadan kesilen kolonda) işyeri sahibine, hatalı malzeme verene kadar birçok kişinin sorumluluğu söz konusu olabilmektedir (Akbulut, 2023: 575-577).

Binanın yapım aşamasında görevi ve sorumluluğu bulunan kişilerin deprem sonrasında söz konusu binanın yıkılmasın dolayı da sorumluluğu doğmaktadır. Deprem sebebi ile oluşan yaralama ve ölümden sorumluluk noktasında ceza hukuku anlamında bir kişiye ceza verilebilmesi için o kişinin kusurunun mevcut olması gerekmektedir. Bu hali ile her bir kişinin sorumluluğu ve kusuru ayrı ayrı belirlenmelidir. İşlediği fiille ilgili kusur değerlendirilmesinde bulunulurken kişinin içinde bulunduğu sosyal ve ekonomik koşullar, aldığı eğitim, şahsi kabiliyetleri, bilgi düzeyi, algılama gücü, tecrübesi gibi hususlar işlenen fiille bağlantılı olarak kusurun

belirlenmesinde etkilidir (Özgenç, 2022: 454). Bu belirleme özel bir uzmanlık gerektirdiği için CMK m. 63'te düzenlendiği şekilde uzman bir bilirkişiden görüş almak gerekmektedir. Bu aşamada bilirkişiden beklenen hukuki bir değerlendirme değildir. Hukuki değerlendirme yapma ve vicdani kanaat kullanma görevini kanun hakime yüklemiştir. Bilirkişiler sadece çözümü uzmanlığı, özel veya teknik bilgiyi gerektiren konularla ilgili değerlendirmelerde bulunmalıdır (CMK m.217).

Yapılan binanın deprem sebebi ile yıkılması dolayısıyla ölüm veya yaralanmanın olduğu olaylarda eylem ile sonuç arasında nedensellik bağının bulunması gerekmektedir. Bir başka anlatımla, müteahhidin özen yükümlülüğüne aykırı olarak yaptığı binanın yıkılması ile kişiler yaralanmış ya da ölmüşse; binanın yıkılması ile ölüm ya da yaralama sonucu arasında nedensellik bağı vardır. Bu hali ile müteahhidin kusuru belirlenebilir nitelikte olduğundan müteahhidin cezai sorumluluğu doğacaktır. Diğer bir anlatımla, yapılan aykırılığın neticenin gerçekleşmesinde etkisi yoksa ya da herhangi bir tehlike oluşturmamaktaysa öldürmeden veya yaralamadan sorumluluk tayin edilmeyecek, varsa başka suç veya suçlardan sorumluluk ya da kabahatten sorumluluk söz konusu olacaktır. Depremden sonra binanın hasar gördüğü belli değilse ve kişiler binaya girerek ikinci sarsıntıda zarar görmüşlerse kurallara aykırı inşa edilen binanın yapımında katkısı olan kişiler gerçekleşen sonuçtan sorumlu olacaklardır. Fakat depremden sonra girilmemesi istenen binaya girilmişse veya binada oturmanın riskli olduğu belirtilmesine rağmen binada oturulmuşsa bir kimsenin kendi isteği ile zarar veya tehlikeye katılması kriteri söz konusu olup, söz konusu zarar ve tehlike objektif olarak müteahhide isnat edilemeyecektir (Akbulut, 2023: 584-586).

Binaların yapımında birden çok kişi görev aldığı için, bina yapımında görevli olan kişilerin birbirlerine yapılan iş anlamında güvenmesi söz konusudur. Bu durum güven ilkesi olarak adlandırılmaktadır. Güven ilkesinde, bir faaliyetin icrasına katılan kişiler, aksini gösteren somut olgular yoksa diğerlerinin kurallara uygun davrandığına güvenmekte ve güven duyan (kurallara uygun davranan) kişiye diğerlerinin kurallara aykırı davranışından dolayı sorumluluk tayin edilememektedir. Örneğin, yapının inşasında aykırılık olmadığına yönelik fenni mesulün düzenlediği rapor dikkate alınarak belediye yetkililerinin yapı ruhsatı vermesi halinde, bu kişilere güven ilkesi dikkate alınarak mesuliyet isnat edilemeyecektir (Aşkın, 2024: 233).

İlk derece mahkemesinde yapılan yargılamalar sonucunda verilen kararların temyiz merci olan Yargıtay, somut olaylarda genel olarak müteahhitlerin bina yapımında kusurlarının bulunup bulunmadığı hususunda mahkemelerde bilirkişi yardımı ile tespit yapılmasının istendiği görülmektedir. Hazırlanan bilirkişi raporlarından, yıkılan binaların yapım yılı dikkate alınarak ilgili tarihte yürürlükte bulunan afet bölgelerinde yapılacak yapılar hakkındaki yönetmeliklere uygun olup olmadığı, bina yapımında kullanılan malzeme kalitesi, hazırlanan bina projesinin zemin ile uygunluğu hususları değerlendirilerek müteahhidin kusur durumu belirlenebilecek şekilde düzenlenmesi beklenilmektedir. Yargıtay kararlarında genel olarak, somut olayda ölen ya da yaralanan kişi sayısı dikkate alınarak alt hadden uzaklaşarak ceza tayin edilmesinin gerektiği vurgulanmaktadır. Yine, müteahhitlerin üzerlerine düşen sorumlulukları ifa etmediği, öngörülebilir bu sonuç açısından özen ve dikkat yükümlülüğüne aykırı davrandıkları gerekçeleri ile eylemlerinin bilinçli taksiri oluşturduğunun kabul edildiği kararlardan anlaşılmaktadır.

4.2.1. Genel olarak

TCK’de taksirli suçlar taksirle öldürme ve taksirle yaralama suçları olmak üzere iki başlık halinde düzenlenmiştir. Çalışma açısından yararlı olacağından taksirle öldürme ve taksirle yaralama suçları kapsamında müteahhitlerin sorumluluk halleri detaylıca incelenmiştir.

4.2.2. Taksirle öldürme

4.2.2.1. Genel olarak taksirle öldürme suçu

5237 sayılı TCK yürürlüğe girmeden evvel uygulanan yasa kapsamında taksirle öldürme suçu “*failde insan öldürme kastı bulunmaksızın dikkatsizlik (özensizlik) veya tedbirsizlik (önemsizlik) yahut meslek ve sanatta acemilik ya da emir ve talimatlara, nizamlara riayetsizlikle bir kimsenin ölümüne sebebiyet verilmesi*” şeklinde tanımlanmaktadır (Dönmezer, 2004: 108). Fakat 5237 sayılı TCK’de yapılan düzenleme ile taksirle öldürme kavramı taksirle bir insanın ölümüne sebep olmak şeklinde tanımlanmış ve kanuni düzenleme olarak 5237 sayılı TCK’nin 85. maddesinde yer almıştır. Müteahhitlerin özen ve dikkat yükümlülüğüne aykırı eylemleri sonucu bir insanın taksirle ölümüne neden olma fiili suçun yasadaki mevcut

tanımında belirtilen sonucunu öngörülmeyle ya da sonuç öngörülse dahi istenmeyerek bir kişinin ya da birden fazla kişinin ölümüne sebep olmak şeklinde tanımlanabilecektir.

Türk ceza hukuku sisteminde taksirle bir kimsenin ölümüne neden olma fiilini cezalandırma cihetine gidilmektedir. Zira kanun koyucu toplum içinde birlikte yaşayan şahıslarla dikkatli davranılmasını, hukuk kurallarının ihlal etmemek için gayret sarf edilmesini sağlamayı amaçlamış ve toplumun düzenini ilgilendiren tehlikeli ya da zararlı sonuçları yaptırıma bağlamıştır. Mevzuatta düzenlenen haliyle müteahhitlerin bu tarz özensiz ve dikkatsiz davranış ve tavırları nedeni ile müteahhitler ceza tehdidiyle karşı karşıya bırakılarak, sair kişilerin yani yıkılan binalar nedeni ile ölenlerin mal ve can bütünlüğünün muhafazası amaçlanmaktadır (Uslu, 2018: 70).

4.2.2.2. Suçla korunan hukuki yarar

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası madde 17’de “*herkes yaşama hakkına sahiptir*” şeklindeki düzenleme ile yaşama hakkı koruma altına alınmaktadır. Yine İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (İHEB m.3-5) ve İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi’nde (m.2-5) de yaşama hakkına vurgu yapılmaktadır. Taksirle öldürme suçu açısından da korunan hukuki yarar yaşama hakkıdır. Yaşama hakkı bütün hakların kullanılabilmesi için var olması gereken ilk hak olduğu için yaşama hakkına yönelik olan ihlal mevcut bütün haklara ihlal niteliğindedir. İnsanın yalnızca insan olduğu için sahip olduğu yaşama hakkı diğer hakların nüvesini oluşturmaktadır. Nitekim yaşama hakkının varlığı ile diğer bütün hakların kullanılabilmesi ortamı oluşabilmektedir. Bu bağlamda, taksirle öldürme suçu ile korunan hukuki yarar depremde yıkılan binalar sebebi ile ölen kişilerin yaşam haklarıdır.

Taksirle öldürme suçu 5237 sayılı TCK’de “*Kişilere Karşı Suçlar*” başlığı altında olan “*Hayata Karşı Suçlar*” alt başlığında suç olarak tanımlanmaktadır. Ceza hukuku kapsamında asıl olan kasten işlenebilen suçlar olup taksirle işlenen suçların istisnai suçlar olduğu hususu göz önünde bulundurulduğunda öldürme suçunun taksirli halinin ayrıca suç olarak düzenlenmesinin kanun koyucunun yaşam hakkına verdiği değeri ve önemi göstermektedir.

Yaşama hakkı kişisel öneme sahip olan bir hak olduğu gibi toplumsal önemi de bulunan bir haktır. Hukuk sistemleri ve mevcut yaptırımlar toplumsal düzeni

korumak için vardır. Yaşama hakkına yapılan ihlal toplum düzenine yapılmış bir saldırı niteliğindedir. Bu hali ile toplum düzenini sağlamak, toplum içinde insanca var olabilmek için yaşama hakkının korunması ve yaşama hakkına yapılan ihlalin yaptırımla karşılanması şarttır.

4.2.2.3. Suçun unsurları

Bir suç açısından kanuni düzenlemede kast unsurunun arandığına ilişkin özel bir düzenleme bulunmasa dahi failin kastının varlığının bulunması ve kastın aranması gerekmektedir. Taksirle işlenebilen suçlarda ise taksirli hareketin yaptırım ile karşılaşabilmesi için kanunda açıkça ilgili suçun taksirli hareketle işlenebilen suç olduğuna dair düzenlemenin mevcut olması zorunludur. Zira taksir istisnai olan bir sorumluluk halidir. TCK m. 85'te de öldürme suçunun taksirle işlenmesi hali düzenlenmiş ve cezai müeyyide olarak karşılığı belirtilmektedir.

Kasten işlenen suçlarda failin iradesi suç oluşturan neticeyi ortaya çıkarmaya yöneliktir. Taksirle öldürme suçunda ise suç oluşturan neticeyi ortaya çıkarmaya yönelik bir irade söz konusu değildir. Ölüm neticesinin meydana geldiği hallerde failin özen ve dikkat yükümlülüğüne uygun davranma yükümlülüğü altında olduğu hallerde yasa koyucu, faili bu sorumluluğa uygun davranmaması sebebiyle cezalandırmaktadır (Uslu, 2018: 74 - 75). Yani deprem sebebi ile yıkılan binalarda ölen kişilerin ölümünden sorumlu tutulabilmesi için bina yapımında görev alan müteahhidin özen ve dikkat yükümlülüğüne uygun davranma yükümlülüğü altında olması gerekmektedir.

4.2.2.3.1. Suçun faili ve suçun mağduru

4.2.2.3.1.1. Suçun faili

Bir fiilin yasada suç olarak yer edindiği hallerde yasada mevcut müeyyidenin uygulanabilmesi için öncelikle fiili gerçekleştiren kişinin tespit edilmesi gerekmektedir. Suçu meydana getiren fiili gerçekleştiren kişi "*fail*" olarak adlandırılmaktadır. TCK'de fail "*suçun yasal tanımında yer alan fiili gerçekleştiren kişi*" olarak tanımlanmaktadır. Fiili gerçekleştiren kişi yalnızca gerçek kişi olabilmektedir. Zira eşyaların ve ölü kişilerin hareket yeteneği bulunmadığından suç olarak kabul edilen fiili gerçekleştirme kabiliyetleri olmayacaktır. Yine hayvanların

iradi olarak hareket etme yetenekleri bulunmamaktadır (Artuk, Gökçen, Alşahin ve Çakır, 2023: 379).

Taksirle öldürme suçunun faili herkes olabilir. Fakat belli meslekleri icra eden kişiler açısından aranan özen ve dikkat yükümlülüğünü ancak bu kişiler ihlal edebileceklerdir (Koca ve Üzülmöz, 2023: 215). Çalışmanın temel amacı müteahhitlerin eylemlerini açıklamak olduğundan bu çalışma açısından fail depremde yıkılan binanın yapımından katkısı bulunan ve yıkımında kusur atfedilen müteahhitlerdir.

4.2.2.3.1.2. Suçun mağduru

Taksirle öldürme suçunda suçun mağduru “yaşayan insan”dır. Taksirle öldürme suçunda korunmak istenen değer yaşam hakkı olduğu suçun mağduru ancak yaşayan bir insan olabilecektir. Suça ilişkin fiilin gerçekleştirildiği anda mağdurun hayatta olması, yaşıyor olması zorunludur. Müteahhidin eylemi nedeniyle de kişinin mağdur sıfatını alabilmesi için yaşıyor olması gerekmektedir.

Suçun konusunu oluşturan yaşayan insanın sağlığı, cinsiyeti, ırkı, fiziksel özellikleri ya da biyolojik vasıfları suçun mağduru olunması anlamında olumsuz bir durum oluşturmamaktadır. Sağlıklı bir birey anlamında, tüm uzuvları sağlam ve tam bir insana benzemeyen ya da “hilkat garibesi” şeklinde olan yaşayan insanlara karşı da taksirle öldürme suçu işlenebilmektedir (Centel, Zafer ve Çakmut, 2017: 107).

Mağdur bebek olduğu takdirde yine aynı şekilde yaşıyor olması gerekmektedir. Zira anne karnında olan cenin açısından öldürmeye yönelik fiil gerçekleştirilmesi halinde söz konusu fiil cenine karşı değil anneye karşı işlenmiş olacağı için TCK'nin m. 87/2'de düzenlenen neticesi sebebi ile ağırlaştırılmış yaralama suçu ya da TCK'nin m. 89/3'te düzenlenen taksirle yaralama suçu gündeme gelmektedir.

Suçla ilişkin fiilin gerçekleştirilmesi halinde suçtan zarar gören de mağdur olabilir. Fakat her suçtan zarar gören de mağdur sıfatına haiz olmayabilir. Zira mağdur eylemden ilk etkilenen kişi mağdur iken, eylem sebebi ile hakkı zedelenen ve hak ileri sürebilecek olan kimse suçtan zarar görendir. Örneğin; deprem sebebi ile yıkılan binada maktul çocuk olduğu takdirde çocuğun anne ve babası suçtan zarar görenken çocuğun kendisi eylemden ilk etkilenen kişi olması sebebi ile mağdurdur.

4.2.2.3.2 Suçun maddi unsuru

4.2.2.3.2.1. Hareket

Hareket, bir insan tarafından gerçekleştirilebilen bir davranıştır (Arslantürk, 2020: 19). Hareket suçun var olması için mevcut olan en önemli şartlardan biridir. Taksirle öldürme suçu açısından fiil taksirli hareket olup önemli olan taksirli hareket yani fiil sebebi ile bir insanın ölümüne sebebiyet vermektir. Yani müteahhidin taksirli eylemi nedeni ile bir insanın ölümüne neden olması gerekmektedir. Yoksa hareketin ne şekilde gerçekleştiği suçun meydana gelişi açısından önemli değildir. Yasanın suçun meydana getirilmesi bakımından bu veya şu hareketle işlenmesi arasında herhangi bir ayırım görmediği suçlara serbest hareketli suçlar denir (Alacakaptan, 1975: 46-47). TCK m. 85'te de kanun koyucu fiilin şekli hakkında özel bir düzenleme yapmadığı için taksirle öldürme suçu serbest hareketli bir suçtur. Yani, özen ve dikkat yükümlülüğüne aykırı olarak gerçekleştirilen fiilin şekli, müteahhidin, kusuru bulunmak şartı ile hangi eyleminin ölümüne sebebiyet verdiği önemli değildir.

Fiil, fail tarafından icrai olarak gerçekleştirilebilmekteyken ihmali olarak da gerçekleştirilebilmektedir. Bu açıdan icrai hareket ve ihmali hareket hususlarının irdelenmesi gerekmektedir. Kısaca icrai hareket failin gerçekleştirilmemesi gereken bir eylemi gerçekleştirilmesi iken ihmali hareket ise failin gerçekleştirilmesi gereken bir eylemi gerçekleştirilmemesidir (Koca ve Üzülmüş, 2023:179).

İcrai hareket, insan vücudunun bir faaliyetidir (Arslantürk, 2020: 19). Kanunla yasaklanan bir hareketin fail tarafından gerçekleştirilmesi halinde bu hareket icrai bir davranışla ortaya çıkmıştır denilebilir. Örneğin; A'nın B'yi bıçaklaması olayında A'nın bıçaklama eylemi A'nın icrai hareketi ile ortaya çıkmıştır. İcrai hareketin sayısı suçun sayısını belirleme hususunda önemlidir. Zira gerçekleştirilen hareket açısından zamanda ve amaçta birlik mevcutsa hareket sayısı birden fazla olsa dahi artık tek bir suç vardır denilmektedir. Örneğin; A'nın B'yi bıçaklaması olayında A, B'yi beş kez bıçaklarsa dahi zaman ve amaç birlikteliği mevcut olduğu için tek bir suç oluşur denilecektir.

İhmali hareket ise davranış normları ile emredilen davranışın kişi tarafından yerine getirilmemesidir. Bu norm nedeni ile söz konusu hareketsizlik ceza hukukunda fiil olarak nitelendirilmektedir (Koca ve Üzülmüş, 2023:179). Örneğin, annenin unutmaması sebebi ile bebeğini beslememesi ve bebeğin hastalanması ya da

ölümü halinde annenin fiili ihmali hareketle gerçekleşmektedir. Taksirle öldürme suçunun ihmali hareketle işlenmesi hali kanunda ayrıca düzenlenmemiştir. İhmalen gerçekleşen taksirle öldürme suçu TCK madde 85 kapsamında değerlendirilmektedir. Burada kasten öldürme suçunun ihmali hareketle işlenmesi durumunun kanunda ayrıca düzenlenmiş olması halinin kanunilik ilkesi gereğince taksirle öldürme suçu bakımından da benzer bir düzenleme gerektirdiği, aksi halin ise kıyas yasağına aykırılık teşkil edeceği ifade edilmektedir (Özbek, Doğan ve Bacaksız, 2023: 190-191).

İcrai davranış ihmal sureti ile gerçekleştirildiği takdirde de ihmal suretiyle icrai davranış ortaya çıkmaktadır. Kişinin yükümlü olduğu icrai davranışı gerçekleştirmemesi ve dolayısı ile meydana gelen sonuçtan sorumlu tutulabilmesi için, bu sebebin oluşumuna neden olan ihmali davranışın icrai davranışa eşdeğer olması gerekmektedir (Arslantürk, 2020: 19). TCK'ye göre kişinin ihmali davranışı sebebi ile gerçekleşen ölüm sonucundan sorumlu tutulabilmesi için kanundan kaynaklanan bir sorumluluğunun mevcut olması gerekmektedir. Örneğin; anne ve babanın çocuğu üzerindeki sorumluluğu kanundan kaynaklanmaktadır. Yine kişinin sözleşmeden kaynaklanan bir sorumluluğu varsa örneğin, çocuk bakıcısının sorumluluğu gibi; ilaveten kişinin önceki hareketinin başkasının hayatı için oluşturduğu tehlikeden kaynaklanan sorumluluğu varsa örneğin, A'nın B'ye arabası ile çarpması sonucu B'nin denize düşmesinden kaynaklı A'nın sorumluluğu gibi, bu hallerde kişinin ihmali davranışı sebebi ile gerçekleşen ölüm sonucundan fiili gerçekleştiren kişi sorumlu tutulabilmektedir.

4.2.2.3.2.2. Netice

Netice, suçun kanuni tanımında belirtilen sonuçtur (Arslantürk, 2020: 21). Taksirle öldürme suçunun gerçekleşmesi için ölüm sonucunun gerçekleşmesi gerekmektedir. Yani müteahhidin özen ve dikkat yükümlülüğüne aykırı eylemi nedeni ile ölüm olayının gerçekleşmesi gerekmektedir. Ülkemizde kabul bulan yaşamın sona erme hali de beyin ölümü olarak kabul edilmektedir (Gökçen ve Balcı, 2013: 117). 1968 tarihli Türk Tabipler Birliği Komite Kararı ve 1969 tarihli Yüksek Sağlık Şur'ası Kararı da yaşamın sona erme halini beyin ölümü olarak kabul etmektedir (Uslu, 2018: 84-85).

Taksirli suçların tümünde olduğu gibi (Aşkın, 2024: 235) taksirle öldürme suçunda da teşebbüs hükümleri uygulanma alanı bulmamaktadır. Müteahhidin, taksirli hareketin sonucundan sorumlu tutulabilmesi için ölüm sonucunun gerçekleşmesi gerekmektedir. Ölüm sonucu bir mağdurun ölmesi sonucuyla gerçekleşebileceği gibi birden fazla mağdurun ölmesi ya da ölüm ile birlikte bir veya birden fazla mağdurun yaralanması sonucuyla da gerçekleşebilmektedir. Müteahhidin cezai sorumluluğunun doğması için ölümün ne şekilde meydana geldiği önemli değildir. Yine ölüm sonuçlu fiilin icrai hareketle ya da ihmali hareketle gerçekleştirilmiş olması da müteahhidin cezai sorumluluğunun varlığı açısından önemli değildir.

4.2.2.3.2.3. İlliyet (Nedensellik) bağı

Suçun oluşması bakımından özen ve dikkat yükümlülüğüne aykırı davranış ile bir kimsenin ölümüne sebep olunması ve faile ölüm sonucunun objektif olarak isnat edilebilmesi gerekmektedir. İlk olarak mağdurun ölüm sebebi söz konusu özen ve dikkat yükümlülüğüne aykırı davranış olması gerekmektedir. İkinci olarak ise ölüm sonucu failin eylemin eseri olmalı yani objektif olarak faile isnat edilebilmelidir. Bu isnadiyeti engelleyen bir hal mevcutsa failin sorumluluğuna gidilemeyecektir (Koca ve Üzülmez, 2023: 221-222).

Depremde binanın yıkılması ve kişilerin ölmesi halinde de ölüm sonucunun müteahhidin eylemi sebebi ile gerçekleşmesi gerekmektedir. Suç tipindeki sonucun hangi fiilden dolayı meydana geldiği hususu illiyet bağı ile ilişkilidir. Eğer netice müteahhidin eyleminin sonucunda meydana gelmemişse bu halde failin sorumluluğundan bahsedilemeyecektir. Müteahhidin, oluşan ölüm sonucuna engel olmak için göstermesi gereken özene aykırı hareket ettiği ve hareketin böyle bir sonucu meydana getireceği objektif olarak kabul edilmekteyse, hareket ile sonuç arasında nedensellik bağı var demektir (Aşkın, 2024 :231- 232). Ölüm sonucunun gerçekleşmesi için müteahhidin fiilinin varlığı olmazsa olmaz koşul ise illiyet bağının varlığı kabul edilmektedir.

Bu bağlamda, fiil sonucunun müteahhide objektif olarak isnat edilebilmesi için, müteahhidin sonucun oluşumuna hakim olması, sonucun hayat deneyimlerinden tamamen uzak olmaması ve failin sebebiyet verdiği tehlikenin kanunda düzenlenen sonuca uygun olarak gerçekleşmesi gerekmektedir. Örneğin, müteahhidin özen ve

dikkat yükümlülüğüne uygun olarak inşa ettiği binada ikamet eden B'nin deprem esnasında korkması sebebi ile camdan atlaması ve B'nin ölmesi şeklinde gerçekleşen olayda B'nin ölümü şeklinde gerçekleşen sonuç müteahhide objektif olarak isnat edilemeyecektir. Zira B'nin ölüm sebebi, B'nin camdan atlaması şeklinde olup müteahhit kurallara uygun şekilde bina inşa etse ve bu bina depremde yıkılmasa dahi B'nin fiili nedeni ile B yüksekten düşecektir.

Bilimin gelişmesi ile fay hatları üzerindeki bölgelerde depremin yaşanabileceği önceden tahmin edilebilmektedir. Nitekim, 6 Şubat 2023 tarihli deprem öncesinde hazırlanan raporlarda bu bölgede yakın zamanda bir depremin yaşanacağı ifade edilmiştir (TBB, 2023: 12). Yine 30364 sayılı resmi gazetede yayınlanan Türkiye Bina Deprem Yönetmeliği'nde 01.01.2019 tarihinden sonra inşa edilen tüm binalarda C25'ten daha düşük dayanımlı beton kullanılmayacağı düzenlenmiştir (18.03.2018 tarihli Resmi Gazete m.17). Bu kurallara aykırılıklar sonucu inşa edilen binaların depremde yıkılması ile ölüm meydana geldiği takdirde taksirli ceza sorumluluğuna gidilebilecek, cezada bilinçli taksir hükümleri bir uygulanabilecektir.

4.2.2.3.3. Hukuka aykırılık unsuru

Hukuka aykırılık, fail tarafından gerçekleştirilen, yasal tipe uygun fiile hukuk düzeni tarafından cezası verilmemesi, eylemin mubah sayılmaması, yalnızca ceza hukuku açısından değil, eylemin bir bütün halinde hukuk düzeninin tamamıyla çatışma ve çelişki içerisinde olması anlamına gelmektedir (Koca ve Üzülmez, 2023 : 229). Yani müteahhidin özen ve dikkat yükümlülüğüne aykırı olarak inşa ettiği binanın depremde yıkılması ile ölüm sonucunun meydana gelmesi hali hukuk düzeni ile çeliştiğinden müteahhidin eylemi hukuka aykırıdır denilebilecektir. Hukuka aykırılık aslı itibarıyla haksızlıktır ve ceza hukuku kapsamında karşılığında bir yaptırım mevcutsa "suç" meydana çıkar. Hangi haksızlığın suç olacağına ve kanunda yer alacağına karar veren mercii de kanun koyucudur.

Taksirle öldürme suçu açısından yaşama hakkı suçla koruma altına alınmaktadır. Bu hakkı ihlal eden failin fiili hukuka aykırılık halini oluşturmaktadır. Bu hali ile taksirle öldürme fiili haksızlık olgusunun bizzat kendisidir. Failin eylemi hukuk kuralları ile çatışma haline girdiği takdirde hukuka aykırılık hali ortaya çıkmaktadır. Örneğin, taksirle öldürme fiili ile taksirle yaralama fiilinin her ikisi de

hukuka aykırı fiillerdir. Bu fiilleri oluşturan hareketlerin haksızlık içeriği birbirinden farklı olabilmektedir. Nitekim bilinçsiz taksirde mevcut olan haksızlık içeriğinin bilinçli taksirde mevcut olan haksızlık içeriğinden daha az olduğu ileri sürülmektedir. Hukuka aykırılık mevcut değilse failin gerçekleştirdiği fiilde hukuk kurallarına bir aykırılık yoktur.

4.2.2.3.4. Suçun manevi unsuru

Taksirli fiil nedeni ile failin cezai sorumluluğuna gidilebilmesi için failin failinin kınanabiliyor olması gerekmektedir. TCK'nin 22/2. maddesinde tanımlandığı gibi *“özen ve dikkat yükümlülüğüne aykırı hareket eden failin doğabilecek neticeyi öngörmeyerek söz konusu davranışı gerçekleştirmesi halinde”* taksir hali mevcut olacaktır. Taksirin esası öngörebilme olanağına rağmen failin toplumsal düzeni ilgilendiren tehlikeli ya da zararlı sonuçları öngörmemesi ya da öngördüğü halde sonucu önlememesidir (Özbek, Doğan ve Bacaksız, 2023: 195).

Taksirle öldürme suçunda manevi unsur taksirdir. Sırf eylemin yapılması ve eylemin ölüme sebep olması, suçun oluşması için yeterli olmamakta somut olayda failin objektif özen ve dikkat gösterip göstermediği manevi unsuru bakımından araştırılması gerekmektedir (Parlar ve Hatipoğlu, 2007: 98).

Müteahhidin eyleminde taksir halinin varlığının kabulü için özen ve dikkat yükümlülüğüne aykırılık ve sonucun öngörülememiş olması şeklinde iki unsur vardır. Özen yükümlülüğünün ihlal edilip edilmediği objektif bir değerlendirme yapıldıktan sonra ortaya çıkmaktadır. Öngörülememe hali fail açısından yapılan değerlendirme ile belirlenebilecektir yani sübjektiftir. Dolayısıyla ilk olarak özen yükümlülüğünün ihlali objektif olarak saptanmalı, daha sonra sonucun öngörülebilir olup olmadığı somut olay ve fail açısından belirlenmelidir (Özbek, Doğan ve Bacaksız, 2023: 197).

Taksirle öldürme, suçu basit taksirle öldürme suçu ve bilinçli taksirle öldürme suçu şeklinde tezahür edebilmektedir. Taksirli suçun iki türü varsa da suçun meydana gelmesi bakımından bir farklılık mevcut değildir. Farklılık, belirlenecek ceza miktarında ortaya çıkacaktır. Nitekim taksirle öldürme suçunun bilinçli taksirle işlenmesi halinde kanun koyucu ceza oranında artırım öngörmüştür. Sonucun öngörülememesi taksirin basit şekli olarak ifade edilebilen bilinçsiz taksir, öngörülen

fakat istenmeyen netice taksirin nitelikli şekli olarak ifade edilen bilinçli taksir olarak tanımlanabilir (Özbek, Doğan, Meraklı, Bacaksız ve Başbüyük, 2023: 508-509).

4.2.2.3.5. Suçun özel görünüş şekilleri

4.2.2.3.5.1. Teşebbüs

5237 sayılı TCK'nin 35. maddesinde teşebbüs *“kişi, işlemeyi kastettiği bir suçu elverişli eylemlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan sebeplerle tamamlayamazsa teşebbüsten dolayı sorumlu tutulur. Suça teşebbüs halinde fail, oluşan zarar veya tehlikenin ağırlığına göre, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine on üç yıldan yirmi yıla kadar, müebbet hapis cezası yerine dokuz yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Diğer hallerde verilecek cezanın dörtte birinden dörtte üçüne kadarı indirilir.”* şeklinde tanımlanmaktadır. Yasal düzenleme dikkate alındığında işlemek kastedilen bir suç olması gerektiğinden teşebbüs hükümlerinin uygulanabilmesi için kasten işlenmiş bir suçun mevcut olması gerekmektedir. Bu hali ile taksirli suçlardan biri olan taksirle öldürme suçunda teşebbüs hükümlerinin uygulanması mümkün değildir. Yani müteahhidin taksirli eylemi nedeni ile oluşan suçta teşebbüs hükümleri uygulanamayacaktır. Zira taksirli suçlarda cezalandırılan meydana gelen sonuç olduğuna göre taksirli suçlar sonuç meydana gelmediği sürece cezalandırılmamaktadır (Aşkın, 2024: 235). Nitekim taksirli suçlarda teşebbüsün söz konusu olamayacağı hususuna Yargıtay CGK'nin 2017/12-907 E., 2021/528 K. sayılı 04.11.2021 T. ilamında da değinilmiştir (UYAP, E.T.: 08.09.2023).

4.2.2.3.5.2. İştirak

Tek bir fail ile işlenebilen bir suçun birden çok fail ile birlikte ortak bir suç işleme iradesi bulunarak ve anlaşma sağlanarak işlenmesine iştirak denilmektedir (Koca ve Üzülmöz, 2023: 173). Bir suçta iştirakin varlığından bahsedebilmek için, fiilin birden fazla fail tarafından gerçekleştirilmesi, iştirak iradesi ile yani failerin iş birliği içinde hareket etmesi, suçun icra hareketlerine bütün failer tarafından başlanılmış olması şartları bir arada bulunmalıdır.

5237 sayılı TCK'de iştirak müessesesi 40. maddenin ilk fıkrasında *“suça iştirak için kasten ve hukuka aykırı işlenmiş bir fiilin varlığı yeterlidir.”* şeklinde düzenlenmektedir. Kanuni düzenleme dikkate alındığında hukuka aykırı bir fiilin

mevcut olması ve kasten işlenen bir haksızlığın bulunması gerekmektedir. Yine iştirakin varlığı için de suç işleme iradesinin hareketin en başında tüm faillerde mevcut olması gerekmektedir. Tüm bu koşullar da göz önüne alındığında müteahhidin hareketin en başında suç işleme iradesi mevcut olmadığından ve iştirak müessesesinin kanuni tanımında kasten işlenmiş bir fiil olması gerektiği vurgulandığından deprem sebebi ile yıkılan binanın inşasında birçok sorumlunun ya da birçok müteahhidin kusuru bulunsa dahi iştirak iradesi ile suç işlendiği söylenemeyecektir. Böyle bir halde her fail kendi taksirinden sorumlu tutulmaktadır. Yargıtay CGK'nin 2017/12-921 E., 2023/90 K. sayılı 15.02.2023 T. ilamında yer alan *“TCK'nin 40. maddesine göre taksirli suçlarda iştirak ilişkisi de mümkün olmadığından, anılan Kanun'un 22. maddesinin dört ve beşinci fıkralarına göre herkes kendi kusurundan dolayı ve kusuruna göre sorumlu olacaktır”* şeklindeki kararı ile bu kurala değinilmektedir (UYAP, E.T.:08.09.2023).

4.2.2.3.5.3. İçtima

Kanuni düzenlemede yer alan her sonuç kural birbirlerinden bağımsız birden fazla suçu oluşturmaktadır. Ancak bazı hallerde tek eylem mevcutsa da birden fazla sonuç meydana geldiğinden birden fazla suç oluşmaktadır. İçtima, bir fail tarafından tek bir eylem ile birden fazla suç niteliğindeki fiilin ortaya çıkarılması anlamına gelmektedir. Bu fiiller kanuni olarak tek tek suç hüviyetinde bulunsa da kanuni şartları taşıdığı takdirde fail tek suçtan dolayı yaptırım ile karşılaşmaktadır. İçtima hükümleri TCK m. 42, 43 ve 44'te düzenlenmiş olup taksirli suçlar söz konusu olduğu takdirde TCK m. 44 gündeme gelmektedir. Zira TCK m. 42 birbirinin unsurunu ya da ağırlaştırıcı nedenini oluşturan suçlar açısından uygulanırken; TCK m. 43 yalnızca kasten işlenebilen suçlar açısından uygulanabilmektedir.

TCK m. 44 ise *“işlediği bir eylem ile birden fazla farklı suçun oluşmasına neden olan kişi, bunlardan en ağır cezayı gerektiren suçtan dolayı cezalandırılır”* şeklindedir. Ayrıntıları Yargıtay CGK'nin 2018/12-611 E., 2022/784 K. sayılı 08.12.2022 T. ilamında yer aldığı üzere kanun koyucu, gerçekleştirdiği bir eylem ile birden fazla farklı suçu işleyen failin, eylemin tek olması nedeniyle en ağır cezayla cezalandırılmasını yeterli görmüş, bu şekilde “non bis in idem” kuralı gereği bir fiilden dolayı kişinin birden fazla kez cezalandırılmasının da önüne geçilmesini amaçlamış ve “erime sistemi” benimsemek suretiyle, bu suçlardan en ağırının cezasının verilmesiyle yetinilmesini tercih etmektedir (UYAP, E.T.:10.09.2023).

Kanunda taksirle öldürme suçu kapsamında TCK'nin 85. maddesi 2. fıkrası “*fiil, birden fazla insanın ölümüne ya da bir veya birden fazla kişinin ölümü ile birlikte bir veya birden fazla kişinin yaralanmasına sebep olmuş ise, kişi iki yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*” şeklinde olup özel bir içtima hükmü düzenlenmektedir. Dolayısıyla binanın depremde yıkılması sonucu taksirle öldürme ve taksirle yaralama suçunda mağdur sayısınca ayrı ayrı ceza verilmeyecektir (Aşkın, 2024: 234) Örnek vermek gerekirse, müteahhidin özen ve dikkat yükümlülüğüne aykırı olarak inşa ettiği binanın depremde yıkılması sonucu birden fazla kişinin ölümü halinde müteahhidin meydana getirdiği tek bir fiil olan bina inşa etmek fiili mevcutken tek bir fiil ile birden fazla kanun hükmü ihlal edilmektedir. Bu halde cezanın üst sınırında ağırlaştırma söz konusu olmaktadır.

4.2.2.3.6. Yaptırım, kovuşturma usulü ve muhakemede önem arz eden hususlar

4.2.2.3.6.1. Yaptırım

Kanuni düzenleme dikkate alındığında taksirle öldürme suçu kasten öldürme suçuna nazaran daha az yaptırım öngörmektedir. Nitekim TCK'nin 85. maddesi 1. fıkrası “Taksirle bir insanın ölümüne sebep olan kişi, iki yıldan altı yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.” şeklinde olup 2. fıkrası da “Fiil, birden fazla insanın ölümüne ya da bir veya birden fazla kişinin ölümü ile birlikte bir veya birden fazla kişinin yaralanmasına sebep olmuşsa, kişi iki yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır” şeklindedir. TCK'nın 22. madde 3. fıkrada düzenlenen bilinçli taksir hali için de ayrı bir cezada artırım yoluna gidilmiş ve “Kişinin öngördüğü sonucu istememesine rağmen, sonucun meydana gelmesi halinde bilinçli taksir vardır; bu halde taksirli suça ilişkin ceza üçte birden yarısına kadar artırılır.” şeklinde düzenleme yapılmaktadır. Söz konusu cezada artırım TCK m. 61 hükmü dikkate alınarak yapılacak olup, TCK m. 61/1 hükmü uyarınca ilk olarak TCK m. 85/1 hükmü dikkate alınarak ceza miktarı belirlenecek ve cezada yapılacak başka artırım ve indirmeler TCK m. 61/4 ve 61/5 hükümleri dikkate alınarak kanunda belirlenen sıralamaya göre yapılmaktadır.

TCK'nin 50. maddesinde yer alan kısa süreli hapis cezasına seçenек yaptırımlar başlıklı hükmü taksirli suçlarda hükmedilen hapis cezasının seçenек yaptırımlara çevrilmesine olanak tanımaktadır. Öyle ki kısa süreli hapis cezaları

TCK'nin 49. maddesinde *"hükmedilen bir yıl veya daha az süreli hapis cezası"* şeklinde tanımlanmış olsa da TCK m. 50/4 hükmü kısa süreli olmasa dahi taksirli suçlar sebebi ile öngörülen hapis cezasının adli para cezasına çevrilmesi yolunu açmaktadır. Fakat bu kural bilinçli taksirle işlenen suçları harici tutmaktadır.

TCK'nin 53. maddesi *"belli hakları kullanmaktan yoksun bırakma"* başlığını taşımakta olup kanun maddesinde düzenlendiği hali ile yalnızca kasten işlenen suçlar açısından uygulama alanı bulmaktadır. Bu hali ile taksirle işlenen suçlardan biri olan taksirle öldürme suçunda TCK'nin 53/1-4 ve 53/5. maddelerinde yer alan hak yoksunluklarına hükmedilememektedir. Ancak TCK'nin 53/6 hükmünde düzenlenen hak yoksunluğu taksirli suçlarda uygulama alanı bulmaktadır. Bu durumda sürücü belgesinin geri alınması veya sanat ve mesleğin yasaklanması hükmün kesinleşmesi halinde yürürlük kazanmakta, süre ise cezanın tamamıyla infaz edilmesi tarihinden itibaren işlemeye başlamaktadır (Uslu, 2018: 104).

TCK'nin m. 22/6. hükmü ise hakime cezaya hükmetmeme ya da cezada indirim yapma hakkı tanımaktadır. Yargıtay CGK'nin 2018/12-303 E., 2022/615 K. sayılı 06.10.2022 T. İlamında (UYAP, E.T.:11.09.2023) belirtildiği üzere TCK m. 22/6 hükmünün gerekçesi özetle *"...Ülkemizin özellikle kırsal bölgelerindeki köylü kadınların gündelik işleri ve hayat zorlukları düşünüldüğünde sayısı çok olan çocuklarına gerekli itina ve dikkati gösterememeleri sonucu çocukların ölüm ve yaralanmaları halinde anneler hakkında soruşturma/ dava açılması sonucu annelerin cezalandırılmasıyla evladını kaybeden annelerin bu olaydan kaynaklanan elem ve üzüntüsünün şiddetlendiği, yine benzer durumdaki trafik kazalarında sanıklara ceza verilmesi halinde ailenin tümünün ağır derecede mağduriyete uğradığı, böyle durumlarda hâkimin suçlunun ekonomik halini, aile yükümlülüklerini, söz gelimi diğer çocukların bakımını göz önünde bulundurarak, hüküm kurabileceğini fakat her halükarda bu fıkranın uygulanabilmesi için fiilden dolayı münhasıran failin ailevi ve kişisel hali itibarıyla zararlı bir sonucun meydana gelmiş olması gerektiği..."* vurgulanmaktadır. Misalen, müteahhidin yapmış olduğu binanın depremde yıkılması ile binada yaşamakta olan müteahhidin öz çocuğunun ölümü halinde söz konusu kanuni düzenleme akla gelecektir. Yine maddenin uygulanabilmesi için ölen ile sanığın aynı aileden olmaları ve ölüm sebebi ile sanığın aile hayatının hasar görmesi gerekmekte olup aile kavramına önem verilmekte, akrabalığın derecesi önem açısından ikinci planda bırakılmaktadır. Zira Yargıtay 12.

C.D.'nin 2020/4875 E., 2023/2440 K. sayılı 06.07.2023 T. kararı özetle (UYAP, E.T.:11.09.2023) “Kaza sonucunda ölenlerin sanığın eniştesi ve yeğenleri olması nedeni ile münhasıran sanığın ailevi ve kişisel durumu ile ilişkilendirilemeyeceğinden somut olayın TCK'nin 22/6. maddesinin uygulanması koşulu içerisinde yer almadığı” şeklinde olup maddenin uygulanabilmesi için akrabalık derecesi değil aile hayatının zarar görmesi durumunun önemsendiği anlaşılmaktadır.

4.2.2.3.6.2. Zamanaşımı

Dava zaman aşımı TCK m. 66'da “Kanunda başka türlü yazılmış olan haller dışında kamu davası;

- a) Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda otuz yıl,
- b) Müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda yirmi beş yıl,
- c) Yirmi yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasını gerektiren suçlarda yirmi yıl,
- d) Beş yıldan fazla ve yirmi yıldan az hapis cezasını gerektiren suçlarda on beş yıl,
- e) Beş yıldan fazla olmamak üzere hapis veya adlî para cezasını gerektiren suçlarda sekiz yıl, geçmesiyle düşer” şeklinde düzenlenmektedir (T.C. Cumhurbaşkanlığı MBS, <https://www.mevzuat.gov.tr/>, E.T.: 11.10.2023).

Kanuni düzenleme dikkate alındığında taksirle öldürme suçunda hem TCK m. 85/1 hükmü hem de TCK m. 85/2 hükmü uyarınca dava zaman aşımı TCK m. 66/1-d hükmü uyarınca suçun işlendiği tarihten itibaren 15 yıldır. TCK m. 67/4 hükmü uyarınca zamanaşımı süresi kesilme halinde en fazla yarısına kadar uzayabileceğinden dava zamanaşımı süresi en fazla 22 yıl 6 ay olacaktır. TCK m. 66/2 hükmü ise suçu işleyen failin 18 yaşından küçük (çocuk) olması halini düzenlemekte olup fail, on iki yaşını doldurmuş olup da henüz on beş yaşını doldurmamış ise bu sürelerin yarısı, on beş yaşını doldurmuş olup da henüz on sekiz yaşını doldurmamış ise, bu sürelerin üçte ikisinin geçmesi zamanaşımının dolması için yeterli sayılmaktadır (T.C. Cumhurbaşkanlığı MBS, <https://www.mevzuat.gov.tr/>, E.T.: 11.10.2023).

Yargıtay 12. C.D.’nin 2020/4569 E., 2023/4118 K. sayılı 18.10.2023 T. Kararı ile Van ili Erciş ilçesinde yaşanan 23.10.2011 tarihli deprem açısından “...taksirle öldürme suçu bakımından zamanaşımı süresinin zarar doğurucu sonucun gerçekleştiği tarih olan 23.10.2011 deprem tarihinden itibaren başladığı...” şeklinde karar vererek zamanaşımının zarar doğurucu sonucun gerçekleştiği tarih itibari ile işlemeye başlayacağı belirtilmektedir.

4.2.2.3.6.3. Yetkili ve görevli mahkeme

5272 sayılı CMK’nin 175. maddesine göre iddianamenin kabulü ile kamu davası açılmış olacak ve kovuşturma evresi başlayacaktır. Suç isnat edilen faile yargılamanın yapıldığı mahkemeye yargılama sonucunda beraat, düşme, ceza verilmesine yer olmadığı ya da mahkumiyet kararlarından birisi verilecektir. (CMK madde 223)

Mahkemelerin görevi hususu Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemeleri’nin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun’unda (AYİMBAMKGYHK) düzenlenmiştir. Kanunun 11. Maddesi “*Kanunların ayrıca görevli kıldığı hâller saklı kalmak üzere, sulh ceza hâkimliği ve ağır ceza mahkemelerinin görevleri dışında kalan dava ve işlere asliye ceza mahkemelerince bakılır*” şeklinde olup aynı kanunun 12. maddesi de dikkate alınarak TCK’nin 85. maddesinin 1. fıkrasında öngörülen hapis cezasının üst sınırı on yıldan az olduğundan dolayı görevli mahkeme asliye ceza mahkemeleridir.

Tek bir fiil ile birden fazla kişinin ölümüne ya da bir veya birden fazla insanın ölümü ile birlikte bir veya birden fazla insanın yaralanması halini düzenleyen TCK’nin 85. maddesi 2. fıkrasında mevcut suç açısından ise ceza miktarı on yıldan fazla olduğu için taksirle öldürme suçu kapsamında açıklandığı üzere yargılama yapma görevi Ağır Ceza Mahkemelerindedir. Yasa koyucu bu düzenlemesiyle oluşan tehlikeli neticeye göre görev ayırımına gitmektedir (Macit , 2023: 67)

CMK’nin 12. maddesinde ise ilk derece mahkemelerinin yetkileri düzenlenmektedir. Buna göre, “*Davaya bakmak yetkisi, suçun işlendiği yer mahkemesine aittir.*” Konumuz açısından da suçun işlendiği yer söz konusu binanın yapılıp deprem nedeni ile yıkıldığı yer olacaktır.

4.2.2.3.6.4. Şikayet ve uzlaştırma

TCK m. 85/1 ve 85/2 hükümleri dikkate alındığında taksirle öldürme suçunun şikayete tabi olmadığı anlaşılmaktadır. Yani mağdurun şikayeti bulunmasa dahi soruşturma ve kovuşturma işlemleri resen yapılacaktır.

CMK'nin 253. maddesinde düzenlenen uzlaşma kurumu ise soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı suçlar ile kanunda tek tek sayılan suçlar açısından uygulanabilecektir. Bu hali taksirle öldürme suçunun şikayete tabi olmaması ve CMK'nin 253. maddesi 1. fıkrası b bendinde sayılan suçlar arasında bulunmaması sebebi ile taksirle öldürme suçu uzlaşmaya tabi olmamaktadır.

4.2.2.3.6.5. Davanın nakli

Ülkemizde yaşanan depremlerde oluşan maddi ve manevi kayıplar sonrası hem deprem sebebi ile doğrudan mağdur olanların hem de ülkede depremden doğrudan etkilenmeyen geri kalan kısmın sorumluların cezalandırılmasını istediği ve yargıdan adalet beklediği anlaşılmaktadır. Deprem sebebi ile doğan zararlardan sorumlu olanların yargılanması için 2023 yılında yaşanan Kahramanmaraş merkezi depremde de görüldüğü üzere hızlı bir şekilde çalışmalara başlanılmaktadır. Ancak deprem sebebi ile çoğu yapının yıkıldığı ya da kullanılamaz hale geldiği bilinmekle yargılamaların yapılması gereken yerler olan adliyelerin de depremde yıkılması ya da kullanılamaz duruma gelmesi halinde yargılamaların nerede yapılacağı bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Bu halde CMK'nin 19. maddesinin 1., 2. ve 3. Fıkraları uygulama alanı bulmaktadır.

CMK'nin 19. maddesi "*Davanın nakli ve duruşmanın başka yerde yapılması*" başlığı ile düzenlenmiştir. Söz konusu maddenin ilk fıkrası "*Yetkili hâkim veya mahkeme, hukukî veya fiilî sebeplerle görevini yerine getiremeyecek hâlde bulunursa; yüksek görevli mahkeme, davanın başka yerde bulunan aynı derecede bir mahkemeye nakline karar verir*" şeklinde, ikinci fıkrası "*Kovuşturmanın görevli ve yetkili olan mahkemenin bulunduğu yerde yapılması kamu güvenliği için tehlikeli olursa, davanın naklini Adalet Bakanı Yargıtay'dan ister*" şeklinde, son fıkrası olan üçüncü fıkrası ise "*Mahkeme, fiili sebepler veya güvenlik gerekçesiyle duruşmanın il sınırları içinde başka bir yerde yapılmasına karar verebilir. Bu karara karşı itiraz yolu açıktır*" şeklindedir.

CMK'nin 19. maddesi incelendiğinde kanun lafzından davanın nakli iki halde gündeme gelmektedir. İlk hal “*Yetkili hâkim veya mahkeme, hukukî veya fiilî sebeplerle görevini yerine getiremeyecek hâlde bulunması*”, ikinci hal ise “*Kovuşturmanın görevli ve yetkili olan mahkemenin bulunduğu yerde yapılması kamu güvenliği için tehlikeli olmasıdır*” Maddenin gerekçesine bakıldığında da davanın nakli kurumunun yargılamanın daha elverişli bir ortamda yürütülmesini sağladığı ve yargılamadan beklenen verimi arttırdığı belirtilmiştir (Artuç ve Elmas, 2019 : 108). Önemli olan davanın nakli gerekçesinin somut ve hukuki olmasıdır.

CMK'nin 19. Maddesinin 1. Fıkrası düzenlemesinde yer alan hukuki sebebe örnek olarak davaya bakmaktan yasaklı olan hakim dışında ilçede başka bir hakimin bulunmaması; fiili sebebe örnek olarak ise ilçede bulunan tek hakimin vefat etmesi gösterilebilir. Bu hallerde davanın nakline “yüksek görevli mahkeme” karar verecektir, ilk örnekte olduğu gibi hakim kendiliğinden davanın nakline karar veremeyecektir. (Artuç ve Elmas, 2019 : 106). CMK'nin 19. Maddesinin 2. fıkrası düzenlemesinde yer alan kamu güvenliği için tehlikeli olma hali ise davanın niteliği itibariyle söz konusu mahkemede yargılamanın yapılmasının toplumsal karışıklığa ya da halkın tepkisine sebep olması aranmaktadır. Yargıtay 5. C.D. 2016/3223 E., 2016/3572 K. 07.04.2016 T. kararında “...güvenlik önlemleri alınsa bile toplumsal olaylar çıkabileceği ve tarafların ciddi tehditler altında kalabileceği, buna bağlı olarak yargılamanın düzenli yapılamayacağı, kamu güvenliği yönünden açık ve yakın tehlikenin söz konusu olabileceği...” gerekçesi ile davanın nakline karar verildiği anlaşılmaktadır (UYAP, E.T.: 01.04.2024). Bu halde davanın nakli kanunda belirtildiği üzere Adalet Bakanı tarafından istenmekte ve Yargıtay tarafından verilen karar ile dava nakil olunmaktadır. Bu yöntem doktrinde siyasi bir kimliği bulunan Adalet Bakanı'nın talepte bulunmasının bağımsızlık ilkesini zedeleyeceği gerekçesi ile eleştirilmektedir (Taş, 2021: 1772).

CMK'nin 19. Maddesinin 3. fıkrası düzenlemesi ise 24.11.2016 tarih ve 6763 sayılı kanunun 21. maddesi ile eklenmiş olup davanın naklinden ziyade duruşmanın mahkeme salonu dışında başka bir yerde yapılması söz konusudur (Artuç ve Elmas, 2019: 108). Dikkat edilmesi gereken duruşmanın yalnızca il sınırları içinde başka bir yerde yapılmasına karar verilebileceği ve bu kararın davaya bakan mahkeme tarafından verilebileceği hususlarıdır. Mahkemece verilen karar karşı da genel hükümlere göre itiraz yasa yolunun açık olmaktadır.

Deprem sebebi ile adliyenin yıkılması ya da kullanılamaz hale gelmesi CMK'nin 19. Maddesinin 1. Fıkrası düzenlemesinin karşılığıdır denilebilecektir zira adliyelerin deprem sonucunda yıkılması ya da kullanılamaz hale gelmesi ile mahkemeler görevini yerine getiremeyecek hale gelmektedir. Bu durumda deprem yargılamalarının görevini yerine getirebilecek halde olan başka yer mahkemelerine nakli söz konusu olacaktır.

4.2.2.3.6.6. Bilirkişi incelemesi

Taksirle öldürme olayı sonrası mahkemelerce keşif yapıp bilirkişi raporu düzenlenerek sanığın yani müteahhidin kusur durumu tayin edilmektedir. Burada tespiti yapılacak olgu müteahhidin hangi eylemi ile özen ve dikkat yükümlülüğüne aykırılıkta bulunduğudır. Müteahhidin kusur durumunu ise raporlar ve keşif tutanaklarıyla varsa tanık beyanları dikkate alınarak hakim tarafından belirlenmektedir. Kanun koyucu müteahhidin kusur durumuna göre belirlenecek ceza miktarında hakimin takdir yetkisini artırmakta ve yasal yaptırımın alt ve üst sınırları arasındaki farkı geniş tutmaktadır.

4.2.3. Taksirle yaralama

4.2.3.1. Genel olarak taksirle yaralama suçu

Taksirle yaralama suçu TCK'nin 89. maddesinde düzenlenmiş olmakla suç kanunda vücut dokunulmazlığına karşı suçlar alt başlığı altında yer almaktadır. Ceza hukukunda insan hayatı değerlidir ve bu değer nedeni ile insan hayatına, vücut dokunulmazlığına karşı gelen bütün tehlikeler kamunun menfaatini ihlal ettiği kabul edildiğinden kanun ile korunmaya çalışılmaktadır.

Yaralama suçu açısından 765 sayılı TCK'da müessir fiil ya da etkili eylem tabirleri kullanılmış ve madde 459'da yer almıştır. Taksirle yaralama suçuna ilişkin yaptırım ise 765 sayılı TCK madde 456'da düzenlenen kasten yaralama suçuna atıf yapılarak düzenlenmiştir. Yine 765 sayılı TCK'da günümüzde uygulanan 5237 sayılı TCK'den farklı olarak taksir kavramının tanımına ya da anlamına yer verilmemiştir. İlâveten bilinçli taksir halinde nasıl bir yaptırım uygulanması gerektiğine ilişkin özel bir düzenleme mevcut değildir. 5237 sayılı TCK'de düzenlenen şahsi cezasızlık nedeni ya da cezada indirim nedeni sayılabilecek nitelikteki madde 22/6 hükmüne benzer bir hükmün 765 sayılı TCK'de mevcut olmadığı da anlaşılmaktadır.

5237 sayılı TCK'nin 89. maddesinde ise taksirle yaralama eylemi başkasının vücuduna “acı verme” veya “sağlığın ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olma” şeklinde tanımlanmaktadır. Kanuni ifadelerin failin hareketinden çok yaralama eylemi ile karşı karşıya kalan kişi üzerinde oluşan sonuca vurgu yapmaktadır. TDK sözlüklerinde yaralamak “*Silah, bıçak vb. bir araçla veya vurarak yara açmak*” şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, <https://sozluk.gov.tr/>, E.T.:12.09.2023). Bir başka kaynaktan, “*bedende çarpma, silah darbesi vb. şeyin açtığı derin kesik.*”, yaralanmak ise; “*silah v.b. bir şeyle vücudunda yara açılmak*” olarak tanımlanmaktadır (Aydın, 2006: 55).

5237 sayılı TCK m. 89 hükmünün 1. fıkrasında taksirle yaralama suçunun hangi halde var olabileceği açıklanmış ve hâkime takdir hakkı verecek şekilde hapis veya adli para cezası yaptırım olarak öngörülmektedir. TCK m. 89 hükmünün 2. ve 3. fıkralarında ise taksirle yaralama eylemi nedeni ile mağdurda meydana gelebilecek ağır sonuçlar göz önünde bulundurularak cezada yapılacak artırım oranları düzenlenmektedir. Örneğin, taksirli eylem sebebi ile mağdurun yaşamını tehlikeye sokan bir durum ortaya çıkarsa fail hakkında m. 89/1 hükmü dikkate alınarak ceza tayin edilecek ve daha sonra m. 89/2-a hükmü dikkate alınarak tayin edilen cezada yarı oranında artırım yapılmaktadır.

TCK m. 89/4 hükmü irdelendiğinde, hükmün taksirli eylem nedeni ile birden fazla kişinin yaralanması halini düzenlediği görülmektedir. Bu halde de faile uygulanacak cezanın alt sınırı ve üst sınırı ayrıca kanun koyucu tarafından belirlenmektedir. TCK m. 89/5'te ise suçun soruşturulması ve kovuşturulmasının şikâyete tabi olduğu düzenlenmektedir. Bu halde taksirle yaralama suçu işlense dahi mağdurun şikâyeti mevcut değilse soruşturma ya da kovuşturma yapılamamaktadır. Yine suçun bilinçli taksirle işlenmesi halinde şikâyetin varlığı aranmaksızın soruşturma / kovuşturma yapılabilmektedir. Ancak bilinçli taksirle işlenen yaralama suçları m. 89/1 hükmünde düzenlenen halde işlenmiş ise yine şikâyet mevcut değilse soruşturma ya da kovuşturma yapılamamaktadır.

4.2.3.2. Suçla korunan hukuki yarar

Yargıtay CGK'nin 2018/12-384 E., 2022/567 K. sayılı 20.09.2022 T. kararında da değinildiği gibi “*taksirle yaralama suçunda korunan hukuki yarar, kişinin beden bütünlüğü ve vücut dokunulmazlığıdır*” (UYAP, E.T.:26.09.2023).

Müteahhit depremde yıkılan binayı dikkatsizliği ve özen yükümlülüğüne uymayarak kendisinin yeteneğine güvenerek inşa etse dahi binanın deprem sebebi ile yıkılması mağdurun beden bütünlüğüne, algılama yeteneğine, sağlığına zarar verebilecek ve vücut dokunulmazlığını ihlal edebilecek nitelikte olması sebebi ile bu hususların tümü suçla korunmak istenilmektedir. Bu nedenle suç sayılı fiilin gerçekleştirildiği anda mağdurun yani yıkılan binada yaşayanların ya da yıkılan bina sebebi ile yaralananların yaşıyor, hayatta olması gerekmektedir.

Taksirle yaralama suçuna ilişkin TCK'de düzenlenen m. 89 ile insanın, akıl, ruh ve beden sağlığı muhafaza altına alınmak amaçlanmaktadır. Zira kişinin vücuduna dokunulamayacağı kuralı T.C. Anayasası m. 17'de ayrıca düzenlenmektedir. Yine Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS)'nde insanın vücut dokunulmazlığı güvence altına alınmaktadır. TCK'de vücut dokunulmazlığının taksirli fiillere karşı da korunması sağlanarak, üst normlardaki güvencenin gereği yerine getirilmektedir (Yayla Türkyılmaz, 2016: 133).

4.2.3.3. Suçun unsurları

Failin, yani deprem yıkılan bina müteahhidinin, özen ve dikkat yükümlülüğünü ihlal eden fiil ile mağdurun vücuduna acı vermesi, mağdurun algılama yeteneğinin ya da sağlığının bozulmasına neden olması gerekmektedir. Bu sonuçları doğuracak hareket açısından kanun bir kural koymamış, herhangi bir sınırlama getirmemektedir. Kural hareketin taksirle gerçekleştirilmesidir, bu anlamda suç serbest hareket ile işlenebilir bir suçtur.

Fiilin işlenmesine neden olan hareket failin bedensel bir eylemi ile ortaya çıkabileceği gibi fail tarafından kullanılan bir araç ile de gerçekleşebilmektedir. Örneğin, failin kullandığı araba ile mağdura çarpması sonucu mağdurun yaralanması olayında mağdurun yaralanmasına neden olan eylem failin kullandığı araç ile gerçekleşmiştir.

Taksirle yaralama suçunda tipik fiilin zorunlu unsuru olan ve beklenen sonuç kanun metninde yer aldığı şekli ile başkasının vücuduna acı verme, sağlığını ya da algılama yeteneğinin bozulması hallerinden birinin gerçekleşmesidir. Yani müteahhidin eylemi ile mağdurun vücuduna acı verme ya da mağdurun sağlığını ya da algılama yeteneğinin bozulması hallerinden birinin gerçekleşmesidir. Bu sonuçlardan biri meydana gelmediği takdirde suç oluşmayacaktır, zira taksirli

yaralama suçunda teşebbüs hükümleri uygulanamaz. Bir eylem ile vücuda acı verilmesinden kasıt mağdurun fiziksel olarak acı çekmesidir. Mağdurun fiziksel olarak acı çekmediği eylemler sebebi ile fail bu suçu işlemiş olamayacaktır. Sağlığın bozulması hali de kişinin psikolojik ya da fiziksel olarak iyi olduğu halinin bozulmasıdır. Bu hali ile suçun oluşması için mağdura yönelik fiziksel bir davranışın olması şart değildir. Örneğin, çok yüksek ses sebebi ile mağdurda korku hali olmuş ve mağdurun sağlığı bozulmuş ise mağdura yönelik fiziksel bir eylem olmasa dahi suç oluşmuştur denilecektir. Algılama yeteneğinin bozulması ise kişinin dikkatini toplama, bir şeye yönelme konusundaki yeteneğinin bozulmasıdır (Yıldız, 2014: 73-74). Bu halde mağdurun söz konusu eylem sebebi ile akıl sağlığını yitirmesi şart değildir. Algılama yeteneğinin bozulması, şahsa uyuşturucu madde vermek şeklinde fiziksel davranışlarla gerçekleştirilebileceği gibi; korkutmak şeklinde manevi nitelikteki davranışlarla da gerçekleştirilebilmektedir (Koca ve Üzülmöz, 2023: 247).

4.2.3.3.1. Suçun faili ve suçun mağduru

4.2.3.3.1.1. Suçun faili

Suçun faili taksirli eylemi ile bir başka kişinin yaralanmasına sebep olan kişidir (Koca ve Üzülmöz, 2023: 305). Çalışmanın temel amacı müteahhitlerin eylemlerini açıklamak olduğundan bu çalışma açısından fail depremde yıkılan binanın yapımından katkısı bulunan ve yıkımında kusur atfedilen müteahhitlerdir.

4.2.3.3.1.2. Suçun mağduru

Suçun taksirli bir eylem ile işlenebilmesi sebebi ile mağdur açısından özel bir düzenleme yapılması hukuk mantığına aykırı olacaktır. Bu hali ile suçun mağduru herkes olabilmektedir, mağdur olabilmek için belli şartları taşımak gerekmez. Depremde yıkılan binada ikamet etmesi sebebi ile yaralanan ya da binanın yıkılması ile kendisine zarar vermesi sebebi ile yaralanan kişiler suçun mağduru olacaktır. Kanun maddesi dikkate alındığında “taksirle başkasının vücuduna” şeklindeki düzenleme ile taksirle yaralama suçunda fail ve mağdur sıfatı birleşemez, bu sebeple bir failin kendi vücuduna yönelik taksirle yaralama suçunu işlemesi mümkün değildir. Bu bağlamda müteahhidin kendi inşa ettiği binanın deprem sebebi ile yıkılması ve müteahhidin yaralanması halinde müteahhit kendisine karşı taksirle yaralama suçu işlemiş olamayacaktır.

4.2.3.3.2. Suçun maddi unsuru

4.2.3.3.2.1. Hareket

Taksirle yaralama suçunda hareket, failin taksirli davranışı sonucu mağdurda oluşan zarardır. Yani müteahhidin özen ve dikkat yükümlülüğüne aykırı olarak yapımında bulunduğu binanın deprem sebebi ile yıkılması sonrası mağdurda, yani yıkılan binada ikamet eden ya da yıkılan bina kendisine zarar veren kişide, oluşan tahribattır. Bu zarar ruhen, aklen veya bedenen olabilmektedir. Söz konusu fiil mağdurun vücuduna yönelik olmakta ve mağdurun vücut bütünlüğünü olumsuz yönde etkilemektedir. Eylem ile mağdurun sağlığı veya algılama yeteneği bozulmalı veya mağdurun vücut bütünlüğü üzerinde acı oluşmalıdır, acının bu denli yoğun olması gerekmektedir.

Suçun oluşabilmesi için öncelikle mağdura yönelik bir hareketin mevcut olması gerekmektedir. Bu hareket ihmali ya da icrai şekilde olabilir. Zira önemli olan bu hareket ile mağdurun vücudunda acı oluşmalı, algılama yeteneği bozulmalı veya sağlığı ihlal edilmelidir. Failin suç tipindeki sonuca yönelik bir irade ile eylemde bulunmasına rağmen, toplum düzeninin zarar göreceği düşüncesi ile uyulması gerekli kurallara karşı mecburi olan ve beklenen özen ve dikkatin gösterilmemiş olması failin sorumluluğunun esasını oluşturmaktadır (Parlar ve Hatipoğlu, 2005: 441).

Suç icrai hareket ile işlenebilir bir suçtur. Taksirli yaralama suçunun ihmali davranışla işlenebilirliği hususunda öğretilerdeki genel görüş suçun ihmali davranışla işlenebileceğidir. Ancak bir kısım yazarlar tarafından da taksirli suçlarda failin sonucu istemediği bu halde suçun ihmal ile işlenemeyeceği savunulmaktadır (Koca ve Üzülmez, 2023: 217). Yargıtay 12. C.D.'nin 2012/8935 E., 2013/3221 K. sayılı 14/02/2013 T. kararı (UYAP, E.T.:29.09.2023) “...zihinsel engelli olan katılanın sanıkların sorumlusu olduğu özel eğitim merkezine devam ettiği, olay günü sınıftaki engelli başka bir çocuğun katılana saldırarak yaralanmasına neden olduğunun anlaşılması karşısında, sanıkların katılan ve diğer çocukların eğitimi sırasında daha fazla dikkatli ve tedbirli davranmaları gerekirken sanıkların önlenabilir bir sonucu istemeden ve özene aykırı olarak engellememesi...” şeklinde olup sanıkların ihmali hareketle taksirli suça neden olduklarının kabulü şeklinde hüküm kurulmuştur.

4.2.3.3.2.2. Netice

Taksirli yaralama suçunda netice özen yükümlülüğüne aykırı davranış sonucunda kanunda sayılan vücuda acı verilmesi, algılama yeteneğinin ya da sağlığın bozulması durumlarından bir ya da birkaçının beraber ya da ayrı ayrı meydana gelmesidir (Koca ve Üzülmez, 2023: 306)

Taksirli yaralama suçunda suçun oluşması için hangi hareketin gerçekleşmesi gerektiğine ilişkin kanunda bir sınırlama mevcut değilse de yalnızca TCK'nin 89. maddesinde yer alan neticelerin varlığı ile yaralama fiilinin oluşacağı düzenlenmiştir. Suçun neticeleri TCK'nin 89. maddesinin 1. ve 2. fıkrasında düzenlenmiştir.

- Vücuda Acı Verilmesi

TDK'de açıklanan hali ile *“acı bir dış etkenin vücudun herhangi bir yerinde meydana getirdiği ezilme, yırtılma, sıkıştırılma vb. sebeplerle meydana gelen rahatsızlık hissidir”* (TDK, <https://sozluk.gov.tr/>, E.T.:02.10.2023). Acı verme kavramı mağdurun eylem neticesinde oluşan küçük veya büyük her şekildeki fiziksel acıyı ifade etmelidir (Dönmezer, 2004: 116).

765 sayılı TCK'de yer alan cismen eza verme kavramı yerine TCK'nin 89/1. maddesinde yer alan acı verme kavramı kullanılmıştır. Beden bütünlüğünü bozan ve önemli nitelikte olan her türlü eylem vücuda acı veren hareketler olarak adlandırılabilir. Yani eylem sebebi ile mağdurun hissettiği çok ya da az her türlü acı “acı verme” olarak anlaşılmaktadır. T.C. Yargıtay 12. C.D.'nin 2017/10383 E., 2019/8044 K. sayılı 03.07.2019 T. kararının (UYAP, E.T.:02.10.2023) başkan tarafından sunulan muhalefet görüşünde yazıldığı şekli ile yaralama meydana getiren eylemler doğrudan doğruya vücuda yönelik fizik vasıtalar olmakla beraber vücut bütünlüğüne tesir eden ve kişiye yönelik, vücut bütünlüğünü bozmak amacı ile yapılmış psişik (manevî) hareketler de birer yaralamadır.

- Sağlığın Bozulması

TDK'de sağlık *“bireyin ruhsal, sosyal ve fiziksel açıdan tam bir iyilik halinde olması, vücut esenliği; keyif, sıhhat”* şeklinde tanımlanmıştır (TDK, <https://sozluk.gov.tr/>, E.T.:02.10.2023). Söz konusu kavram ile yaralama eylemi yönelen kişinin iyi durumda olan sağlık halinin kötüye gitmesine neden olmak anlaşılmaktadır. Sağlık durumu kötü olan kişinin taksirle yaralama eylemi sebebi ile sağlık durumu daha da kötü bir hal almış ise yine suçun oluştuğu kabul edilmelidir. Her somut olayda acı verme eylemi ile sağlığın bozulması eylemi arasındaki fark net

olarak ortaya konulmasa da bir kısım fiiller acı vermese de sağlığı bozar nitelikte olabilmektedir. Örneğin, rıza bulunarak girilen cinsel ilişkide, taksirle hastalık bulaştırmanın sağlığın bozulmasına sebep olması bu kapsamdadır (Aydın, 2006: 68). Yine korona virüs taşıyan failin üçüncü kişiye korona virüs bulaştırması da sağlığı bozan eylem olarak örnek gösterilebilir. İlaveten suçun oluşması için sağlığın sürekli şekilde bozulması şart olmamakla geçici olarak sağlığın bozulması da yeterli olmaktadır.

- Algılama Yeteneğinin Bozulması

TDK’de algı *“bir şeye dikkati yöneltmek o şeyin bilincine varma; idrak”* şeklinde tanımlanırken (TDK, <https://sozluk.gov.tr/>, E.T.:02.10.2023); algılama *“algılamak işi; idrak, idrak etme”* şeklinde tanımlanmıştır (TDK, <https://sozluk.gov.tr/>, E.T.:02.10.2023). 765 sayılı TCK’de “akıl melekelerinde bozukluk” olarak nitelendirilen kavramının kapsamına bu melekelerin fizyolojisinde oluşan her türlü anormal durum dahil idi (Hancı, 2002: 511). 765 sayılı TCK’deki mevcut düzenlemeden akıl hastalığı çağrışımı yapılmaktaydı. 5237 sayılı TCK’de yer alan algılama kavramı ile *“kişinin düşünme, anlama, muhakeme etme becerilerinde düzensizlik oluşması, kişinin ruhsal halinde anormalliklerin oluşması”* anlaşılmaktadır. Kişide acı oluşmasa da algılama yeteneği bozulduğu halde suç oluşur denilmektedir. Örneğin, bayılma olarak tezahür eden eylem ile kişi üzerinde taksirle yaralama suçu meydana gelmiştir.

Kanunda yer alan sağlığın bozulması kavramı bedende meydana gelen bozulmalar ile birlikte akılda ve ruhsal olarak meydana gelen bozulmaları da kapsadığı için ayrıca algılama yeteneğinin bozulması sonucu da düzenlenmiştir. Ruhsal karışıklık ile birlikte akli karışıklık da algılama yeteneğini bozduğu için bu kavrama dâhildir. Algılama yeteneğinin bozulmasına örnek olarak deprem felaketini yaşayan bir kişinin uyku durumundaki bozulmalar, korku hali gibi şahısın psikik durumunda meydana gelen her türlü menfi değişikliği ifade etmektedir.

4.2.3.3.2.3. İlliyet (Nedensellik) bağı

Mağdurda ya da tez konusu dikkate alındığında deprem sebebi ile yıkılan binada yaralanarak taksirli eylemden etkilenen kişide meydana gelen sonucun faile atfedilebilmesi için bu sonucun failin özen yükümlülüğünü ihlali ile gerekmektedir. Hukuki anlatım ile eylem ve fiil arasında bağ, ilişki bulunması gerekmektedir (Koca ve Üzülmöz, 2023: 306). İlliyet bağının hangi zamanda var olabildiğinin tespitinde

ise failin eyleminin netice açısından tesadüf olup olmadığı ya da failin eyleminin neticeyi oluşturabilme gücünün bulunup bulunmadığına ilişkin belirleme yapmak gerekmektedir.

Hareket ile mevcut sonuç arasında ilişki kurulamadığı takdirde fail mevcut sonuçtan sorumlu tutulamayacaktır. Yani müteahhidin binanın inşası sırasında gösterdiği özensizlik ya da dikkatsizlik ile depremde söz konusu binanın yıkılması ve mağdurları yaralaması sonucu arasında ilişki bulunması gerekmektedir. Zira suç oluşturan eylem sebebi ile şahsın cezai sorumluluğunun var olabilmesi için hukuki bir değer ihlal edilmesi ve aradaki illiyet bağının mevcut olması gerekmektedir. Yani, eylem ile sonuç arasındaki fiziki nedensellik yanında, davranışla korunan hukuksal değer suç tipinde düzenlenmiş koruma alanı arasında, ayrıca bir de “ihlal nedenselliğinin bulunması” gerekmektedir (Ünver, 2003: 1062).

İhmal sebebiyle işlenen icrai suçlarda ise fail özen ve dikkat yükümlülüğünü ihmal etmemiş olsaydı sonuç meydana gelmeyecekti denilebilseyse illiyet bağının varlığı kabul edilecektir. Faile yüklenen mesuliyet yani hukuki yükümlülük kapsamında yapılması gerekli hareket ihmal edilerek yapılmamış ve mevcut sonuç doğmuşsa artık failin taksirli bir suçu ihmal suretiyle icrai bir şekilde işlediği söylenebilecektir. Önüne geçilemez doğa olayları ya da üçüncü kişilerin davranışları sebebi ile fail sonucun oluşmasını engelleyemez durumda ise sonuç ile hareket arasında illiyet bağı kesilmiştir sonucuna ulaşılmaktadır. Nitekim somut olayda failin hukuki anlamda bir sorumluluğu bulunmalı ve mağduru kurtarabilme imkânının varlığının tespiti yapılmalıdır (Kaymaz ve Gökcan, 2006: 103).

Bazı hallerde de fail olayda mağdurun kusuru, üçüncü kişinin etkisi ya da mücbir sebepten dolayı olayın içinde yer almış olabilmektedir. Bu sebeple kanun koyucu TCK'nin 22/5. maddesindeki “Birden fazla kişinin taksirli işlediği suçlarda, herkesin kendi kusurundan dolayı sorumlu olur. Her failin cezası kendi kusuruna göre ayrı ayrı belirlenir” şeklindeki düzenleme ile failin her eylemden dolayı sorumlu olmasının önüne geçmiştir. Zira taksirle yaralama suçunun en çok meydana geldiği trafik kazaları dikkate alındığında failin kusuru mevcut olduğu gibi hava şartları, yol durumu ve mağdurun kusuru da mevcut olabilmektedir. Tüm bu haller dikkate alınarak ve TCK m. 22/5 göz önünde bulundurularak failin sorumluluğuna gitmek adil olacaktır. TCK'nin 22. maddesinin gerekçesinde yer aldığı üzere bu gibi

hallerde mağdur ile failin kusur durumu ayrı ayrı tespit edilip cezai sorumluluk kapsamında sonuca ilişkin değerlendirme yapılmalıdır.

Yargıtay 12. C.D.'nin 2022/8934 E., 2023/1723 K. sayılı 18.05.2023 T. (UYAP, E.T.:03.10.2023) kararı incelendiğinde sanığın idaresindeki 07...4.. plakalı araç ile mağdurun kullanımındaki bisikletin çarpıştığı ve mağdurun kemik kırığı oluşacak ve hayati tehlike geçirecek şekilde yaralandığı, daha sonra mağdurun 6 ay sonra başka bir sebepten dolayı vefat ettiği anlaşılmıştır. Mağdurun ölümü ile sanığın fiili arasında illiyet bağı olmadığı İstanbul Adli Tıp 1. İhtisas Kurulu'nun raporundan anlaşıldığından sanığın yalnızca taksirle yaralamaya yönelik fiilinden dolayı cezalandırılmasına karar verilmiş ve ölüm ile sonuçlanan eylemde sanığın hareketi ile sonuç arasında ilişki bulunmadığından sanığın cezai sorumluluğuna gidilmeyen karar Yargıtay'ın yukarıda belirtilen ilamı ile onanmıştır. Bu karardan yola çıkarak depremde yıkılan binanın altında kalarak yaralanan mağdurun kurtarma ekiplerinin müdahalesi sırasında yapılan hatadan dolayı ölmesi halinde müteahhit yalnızca taksirle yaralamaya yönelik fiilinden dolayı cezalandırılacak, ölüm eylemi açısından illiyet bağı kesilmiş olacaktır.

4.2.3.3.3. Hukuka aykırılık unsuru

Taksirle bir kişinin yaralanmasına neden olunması halinde bu eylem karine olarak hukuka aykırıdır (Koca ve Üzülmez, 2023: 308). Bu bağlamda hukuka aykırılık unsuru bakımından taksirle öldürme suçu açısından yapılan açıklamalar taksirle yaralama suçu kapsamında da geçerli olmaktadır.

4.2.3.3.4. Suçun manevi unsuru

Taksirle yaralama suçunda manevi unsur taksirdir. Yalnızca eylemin gerçekleştirilmesi yani deprem sebebi ile binanın yıkılması ve eylem sebebi ile yaralamanın meydana gelmesi suçun oluşması için yeterli değildir. Somut olayda müteahhidin binanın yapım aşamasında objektif olarak özen ve dikkat gösterip göstermediği hususu ayrıca araştırılmalıdır.

4.2.3.3.5. Suça etki eden sebepler

Taksirle yaralama suçunda mevcut kanuni düzenleme dikkate alındığında eylem sebebi ile mağdurda oluşan duruma göre cezada artırma sebep olan hallerin düzenlendiği görülmektedir. Bu haller eylemin mağdur üzerinde dış dünyaya

yansıma şeklinin ağırlığına göre temel cezada cezanın yarı oranında ya da cezanın bir katı kadar artırım öngörmektedir.

4.2.3.3.5.1. Cezayı ağırlaştırıcı haller

Taksirle yaralama suçunun düzenlendiği 5237 sayılı TCK'nin 89. maddesinin 2. ve 3. fıkralarında mevcut neticelerin depremde yıkılan binalar sebebi ile yaralanan mağdurda gerçekleşmesi halinde, taksirle yaralama suçunun ağırlaşmış hali meydana gelecektir. Taksirle yaralama suçunun ağırlaşmış halleri gerçekleşen neticeye göre belirlenmektedir.

4.2.3.3.5.2. TCK madde 89/2'de düzenlenen haller

- Duyularından Veya Organlarından Birinin İşlevinin Sürekli Zayıflaması

Duyu, dış dünyadan gelen etkilerin insan vücuduna erişmesini sağlayan vasitalardır. Bu vasıtalar işlevselliğini koruyabilmesi de insan vücudunda yer alan organlar sayesinde olur. İnsan vücudunda burun, dil, deri, kulak ve göz olmak üzere beş duyu organı vardır. Duyu organları sayesinde koklamak, tatmak, dokunmak, işitmek ve görmek eylemleri yerine getirilir. Organ ise TDK'de "*vücutun, belirli bir görev yapan ve sınırları kesin olarak belirlenmiş bölümü; aza, örgen, uzuv*" şeklinde tanımlanmıştır (TDK, <https://sozluk.gov.tr/>, E.T.:03.10.2023).

İşlev zayıflığı, organın ya da duyunun fonksiyonlarındaki azalma olarak tanımlanabilir. Yine, eylem sebebi ile bir organ görevini eskisi gibi yerine getiremez duruma gelmekte ya da uzvun çalışmasındaki eksiklik bütün beden gücünde eksilmeye neden olmaktadır. Nitekim fonksiyon azlığının mevcudiyeti duyu ya da organın taksirle yaralama eyleminden önceki hali ile yapılan kıyaslama sonucu tespit edilebilecektir.

Kanun koyucunun söz konusu ağırlaştırıcı sebepteki amacı duyu veya organdaki işlev kaybının sürekli nitelikte olmasıdır. Geçici çalışma kayıpları söz konusu madde metni gereği cezada artırım yoluna gidilmesine engeldir. Zayıflık kesintisiz olmalıdır. İlaveten zayıflama ile yitirme aynı kavramlar olmadığından kanun koyucunun beklentisi organ ya da duyu kaybı değildir. Bu nedenle neticenin mağdur üzerindeki sirayeti dikkatle tespit edilip mağdurda işlev zayıflığı mı işlev yitirilmesi mi olduğu belirlenmelidir. Belirtmek gerekir ki vücutta çift olarak bulunan kulak, göz gibi organlardan birinin zayıflaması halinde de ağırlaştırıcı neden

uygulanacaktır. Zira kanun koyucu organlardan biri diyerek bu hususa özellikle değinmiştir.

- Vücutta Kemik Kırılması

765 sayılı TCK'nin düzenlemesinde vücutta meydana gelen kırığın iyileşme süresine göre cezada makas aralığı belirlenmişti. 5237 sayılı TCK'de ise mevcut kırığın vücudun hangi bölgesinde olduğu ve kaç günde iyileşeceği önemli olmayıp ağırlaştırıcı sebep olarak kabul edilecektir. Adli tıp uygulamasında eylem sebebi ile oluşan kırıklar hayat fonksiyonuna etkisine göre sınıflandırılır. 1. derece hafif, 2. ve 3. derece orta, 4., 5. ve 6. derece ise ağır olarak sınıflamaya tabi tutulmaktadır. Bu sınıflandırmaya göre sanığın ceza miktarı takdir edilmektedir.

- Konuşmada Sürekli Zorluk

Konuşmada sürekli zorluk, açık ve anlaşılabilir konuşma becerisinin olumsuz şekilde farklılığa uğraması olarak tanımlanmaktadır. Yaralama eylemi nedeni ile mağdurun konuşma becerisinde zorluk meydana geldiğinde söz konusu ağırlaştırıcı hal uygulanabilecektir. Yine eylem sebebi ile konuşma becerisinde sürekli bir kayıp meydana gelmemeli uzun ya da kısa bir süre olsa da konuşmada zorluk meydana gelmiş olmalıdır. Kanun maddesinde yer alan süreklilik, kalıcılık anlamında değildir. Kast edilen konuşma becerisindeki farklılık, kekemelik, bir kısım harflerin söylemesinde güçlük halleridir. Bu halin konuşma merkezinde ya da organında oluşmasında arasında fark yoktur.

- Yüzde Sabit İz

TDK'de yüz "*başta, alın, göz, burun, ağız, yanak ve çenenin bulunduğu ön bölüm; beniz, duluk, didar, sima, çehre, surat, suret, vecih, faça, bet*" şeklinde tanımlanmıştır (TDK, <https://sozluk.gov.tr/>, E.T.:03.10.2023). Yüzün kanun koyucu tarafından özellikle korunmasındaki neden yüzün ilk görüşte tanınmaya ve diğer kişilerden ayırt edilmeye yarayan bölge olmasındandır.

Eylem sebebi ile yüzde oluşan yaralar çok ya da az iz bırakabilse de her yara sabit iz bırakabilecek nitelikte değildir. Bu nedenle yara iyileşse dahi gün ışığında bir ya da iki metrelik konuşma mesafesinden belli olan izler yüzde sabit iz niteliğindedir. Yüzde sabit izin tespiti iyileşmiş yara üzerinden yapılabileceği için adli tıp uygulamasında genellikle olayın olduğu tarihten 6 ay sonra mağdurun yüzünde tekrar bir değerlendirilme yapılması istenilmektedir. Sabit olduğu tespit edilen izin iyileşebilir olması ya da estetik müdahale ile giderilebilir nitelikte olması ağırlaştırıcı

halin uygulanmasına engel değildir. İlaveten sabit iz yalnızca yara izi olarak düşünülmemeli bıyık dökülmesi, sürekli göz sulanması gibi farklılıklar da yüzde sabit iz olarak değerlendirilmelidir.

- Yaşamı Tehlikeye Sokan Bir Durum

Hayati tehlike yaralanma ile başlayan ve ölüme sebep olabilen tedavi ile iyileşse dahi kişinin ölüme yaklaşmasına neden olan durum şeklinde tanımlanabilmektedir. Başka bir tanımla, yaralama sonrası kişinin yaşamının mutlak suretle tehlikeye maruz kalması, ancak gerek kendi vücut direnci gerekse tıbbi yardımla kurtulması durumu şeklinde ifade edilebilir (Özbek, Doğan ve Bacaksız, 2023: 226). Yaralama fiilinin hayati tehlike meydana getirip getirmediği, mağdurun bedenindeki yara veya yaraların nitelikleri, yerleri, yaşama temel oluşturan uzuvlara zarar oluşturup oluşturmadığının belirlenmesine bağlıdır (Aydın, 2006: 101). Hayati tehlikeye sebep olan yaralanmalar kafatası kırıkları, iç organ yaralanmaları, kuduz hayvan ısırığı, elektrik çarpması, üçüncü derece yanık gibi örneklendirilebilmektedir.

- Gebe Bir Kadının Çocuğunun Vaktinden Önce Doğması

Gebe kadın üzerindeki ruhsal travmalar sebebi ile çocuk vaktinden önce dünyaya gelebilir. Bu ağırlaştırıcı nedenin uygulanabilmesi için TCK'nin 21. maddesi de dikkate alınarak öncelikle failin mağdurun gebe olduğunu bilmesi gerekmektedir. Ancak failin çocuğun vaktinden önce doğmasını arzu etmesi şart değildir. Kanun koyucunun doğum kavramını kullanması ancak düşük kavramını kullanmaması sebebi ile doğan çocuğun canlı olması gerektiği anlaşılmaktadır. Erken doğum ile travmaya neden olan eylem arasında nedensellik bağının bulunması ve tespit edilmesi de failin cezai sorumluluğuna gidebilmek için de şarttır. Aksi halde taksirli eylem nedeni ile değil de başka sebepten oluşan erken doğumlarda failin cezasında bu ağırlaştırıcı hüküm uygulanmayacaktır.

4.2.3.3.5.3. TCK madde 89/3'de düzenlenen haller

- İyileşmesi Olanğı Bulunmayan Bir Hastalığa Veya Bitkisel Hayata Girmesi

TDK'de hastalık “*organizmada birtakım değişikliklerin ortaya çıkmasıyla sağlığın bozulması durumu; çor, sayrılık, rahatsızlık, dert, illet, maraza, maraz, zor, esenlik karşıtı*” şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, <https://sozluk.gov.tr/>, E.T.:04.10.2023). Ayrıca TCK'de hastalık kavramı tanımlanmamıştır. Mağdurun

rutin sağlık halinin eylem sebebi ile k6t6ye doğru değişimi hastalık olarak yorumlanmalıdır. Bu açıdan hastalığın ne olduğu ya da hastalığın bulunup bulunmadığı hususu doktor raporu ile tespit edilmelidir.

TDK’de bitkisel hayat ise “*hastalık veya kaza sebebiyle beyinin yaygın ve geri dönüşümsüz hasarlandığı, ancak beyin sapının refleks fonksiyonlarının etkilenmediği klinik hal*” şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, <https://sozluk.gov.tr/>, E.T.:04.10.2023). Burada değinilmesi gereken bir diğer kavram ise beyin 6l6m6d6r. Beyin 6l6m6 geri d6n6ř6 olmayan koma olarak tanımlanmakta olup kaybedilen beyinsel işlemler geri d6nmemekte ve kalbin kısa bir s6re sonra v6cut 6l6m6 de gerçekleşerek durmasıdır (6zbek, Doğan ve Bacaksız, 2023: 228). Bitkisel hayata giren hasta için ise durum farklı olmakta ve hastanın solunumu devam etmektedir. Bazı hallerde hasta iyileşerek eski haline d6nebilmektedir.

T6rkiye Cumhuriyeti Devleti’nin ceza kanununda mevcut kanuni d6zenlemede yer alan c6mle açısından anlatım bozukluğu olduğuna dair eleştiri yapmakta fayda vardır, zira girmek fiili hem hastalık hem de bitkisel hayat durumları için kullanılmıştır. Ancak hastalığa girilmez, yakalanır. Bu nedenle hastalığa yakalanmak şeklindeki bir d6zenlemenin daha doğru olacağı kanaatindeyim.

- Duyulardan veya Organlardan Birinin İşlevinin Yitirilmesi

Beş duyu organı ile elde edilen duymak, g6rmek, dokunmak, tatmak ve koklamak işlevlerinin tamamen ortadan kalkması duyunun işlevinin yitirilmesi olarak anlaşılmalıdır. Organın v6cuttan tamamen alınması ya da organın tamamen alışmıyor hale gelmesi de organın işlevini yitirmesi olarak tanımlanmaktadır.

V6cutta çift bulunan kulak, g6z gibi organlardan birinin eylem sebebi ile işlevini yitirmesi ağırlaştırıcı sebebin uygulanması için yeterli olmaktadır. Zira kanun koyucu madde metninde organlardan biri şeklinde bir d6zenleme yaparak bu niyetini belli etmiştir. Ayrıca organlardan birinin kaybı mağdur açısından zorluk yaratabilir ve mağduru bu şekilde yaşamaya devam etmeye zorlamak hukuk adaletine uygun olmayacaktır. Yitirilen organ yerine protez v.b. mağdurun hayatını kolaylaştıran iyileştirmeler yapılırsa da yitirilen organın yerini tutmayacağı için ve çıkarıldığı takdirde organ eksikliği mevcut olacağı için sanığın cezasında ağırlaştırıcı hal uygulanacaktır.

Ağırlaştırıcı halin uygulanabilmesi için organın bir fonksiyonunun bulunması gerekmektedir. Örneğin, kızlık zarının vücutta bir işlevi yoktur. Ancak mağdur kızlık zarı kaybı sebebi ile ruhsal bunalıma girmiş ya da akıl sağlığını yitirmişse sanığın cezasında artırım yapılabilir. İşlevini yitiren organ yerine vücuttaki diğer organlar görev üstlense dahi organın işlevini yitirmiş olması sebebi ile söz konusu ağırlaştırıcı hal sanığın cezasında uygulanacaktır. Örneğin; safra kesesinin işlevini yitirmesi gibi.

- Konuşma Ya Da Çocuk Yapma Yeteneklerinin Kaybolması

Konuşma yeteneğinin kaybolması hali herhangi bir sebeple anlaşılabilir şekilde konuşabilme becerisinin ortadan kalkmasıdır. Mağdur ses çıkarsa dahi konuşma olarak adlandırılmaz veya mağdur hiç konuşamaz. Bu hal, konuşma işlevini etkileyen kafa içi değişimler ile ses telleri ve dil gibi konuşmaya yardımcı yapılarda yaralanma olması halinde yapılacak bir değerlendirme ile belirlenir (Özbek, Doğan ve Bacaksız, 2023: 230). Yine, mağdurun bir kısım kelimeleri söyleyebiliyor olması, kelimeler ile iletişim kurulamıyor konuşma yeteneğinin kaybı olarak değerlendirilir.

Çocuk yapma yeteneğinin kaybı ise testisler, yumurtalık, rahim gibi üremeye yardımcı uzuvların yaralanması halinde değerlendirilmektedir. Yine penisin tümüyle kopması, penis başının kopması, rahmin ağır şekilde hasar görmesi çocuk yapma yeteneğinin kaybı durumlarından birkaçıdır. Ağırlaştırıcı halin uygulanabilmesi için mağdurun fiil öncesinde çocuk yapma yeteneğine sahip olması gerekmektedir. Mağdurun yaşı ve cinsiyeti önemli değildir.

- Yüzün Sürekli Değişikliği

Eylem mağdurun yüzündeki görünümü ya da güzelliği az değil ana hatlarını etkileyecek şekilde değiştirmiş ise mağdurun yüzünde sürekli değişime sebep olmuştur. Eylem öncesinde mağduru tanıyanlar eylemden sonra mağduru ilk bakışta tanımakta güçlük çekecekleri kadar yüzde bir değişiklik varsa sanığın cezasında ağırlaştırıcı hal uygulanacaktır. Yüze kezzap atılması örnek olarak verilebilir. Mağduru tanımakta zorluk çekilmesi hali yüzdeki sabit iz bırakan eylemlerden farklıdır. Değişiklik estetik müdahale ile giderilebilse dahi cezada artırımına gidilecektir. Yüzdeki sürekli değişikliğin yüzün bütününde olması gerekmemektedir, kısmı olarak yüzde farklılık oluşması yüzdeki sürekli değişiklik olarak değerlendirilir. Yargıtay 12. C.D.'nin 2022/3675 E., 2023/2253 K. sayılı 20.06.2023

T. kararı ile eylem sebebi ile mağdurda oluşan sağ kaştaki hareket kaybı yüzün sürekli değişikliği olarak kabul edildiği anlaşılmıştır (UYAP, E.T.:04.10.2023).

- Gebe Bir Kadının ocuğunun Düşmesi

Tıp terimleri sözlüğünde düşük “*fetusun, gebeliğin 28. haftasından önce ölümü, ve rahmin dışa atılması*” şeklinde tanımlanmaktadır (Tıp Terimleri Sözlüğü, <https://srm.metu.edu.tr>, E.T:10.2023). Taksirle yaralama eylemi sonucu anne karnındaki bebeğin ölmesi, annenin sağlık durumunun hamileliğin devam etmesine engel olması sebebi ile bebek anne karnından alınabilir ya da tıbbi bir müdahale olmaksızın rahim bebeği atmış olabilir. Düşük, erken doğum halinden farklı olarak bebeğin ölümü ile sonuçlanan bir olaydır. Yine söz konusu ağırlaştırıcı halin uygulanabilmesi için failin eylemi gerçekleştirdiği sırada mağdurun gebe olduğunu bilmesi gerekmektedir. Failin amacı direk olarak bebeğe yönelik olup bebeği düşürmek ise bu halde TCK’nin 99. maddesinde düzenlenen çocuk düşürtme suçu gündeme gelecektir.

4.2.3.3.6. Suçun özel görünüş şekilleri

4.2.3.3.6.1. Teşebbüs

TCK’nin 35. maddesinde tanımlanan teşebbüsün “*kişinin işlemeyi kastettiği bir suçu ...*” şeklindeki mevcut ifadesi ile suç işleme kastı arandığından ve taksirle yaralama suçu kasten işlenen bir suç olmadığı için taksirle yaralama suçuna teşebbüs edilmesi mümkün değildir (Aşkın, 2024: 235).

4.2.3.3.6.2. İştirak

Taksirli suçlarda iştirak iradesi bulunamayacağı kanun lafzından anlaşılmaktadır. Taksirle öldürme suçu başlığı altında yapılan açıklamaların aynen geçerli olduğunu belirtmek gerekmektedir. İlaveten her failin kendi kusuru oranında sorumlu olacağına ilişkin düzenleme TCK’nin 22. maddesi 5. fıkrasında mevcut olup taksirli suçlarda iştirak iradesinin mevcut olamayacağını göstermektedir. Örneğin, zincirleme trafik kazası sebebi ile olan ölüm ve yaralanmalarda her fail kendi kusuruna göre sorumlu olacaktır. Yine depremde yıkılan binada binanın yapım aşamasında görev alan herkes kendi kusuruna göre ayrı ayrı sorumlu olacaktır. Failler suçu isteyerek ve bilerek işlemediğinden dolayı bir failin sorumluluğunu aynı oranda diğer bir faile isnat etmek doğru olmayacaktır.

4.2.3.3.6.3. İçtima

Suçların içtimalı suçların birleşmesi ya da suçların toplanması anlamına gelmektedir. Özetle, tek bir eylem ile birden fazla suç teşkil eden sonucun doğması halinde failin sorumluluğunun ne şekilde yaptırımla karşılaşacağı hususunda içtima hükümleri gündeme gelmektedir. Amaç, failin tek eylemi sebebi ile birden fazla kez cezalandırılmasının önüne geçmektir.

Kanun koyucu TCK'nin 89. maddesi 4. fıkrasında taksirle yaralama suçu açısından özel bir içtima hükmü düzenlemiştir. Şöyle ki, taksirle yaralama eylemi sebebi ile yani müteahhidin özen ve dikkat yükümlülüğüne aykırı olarak inşa ettiği binanın depremde yıkılması sonucunda birden fazla kişi yaralandığı takdirde TCK'nin 89. maddesi 4. fıkrasındaki düzenleme gündeme gelmektedir. Tek bir kişinin yaralanması sonucu için düzenlenen kanun hükmünden farklı olarak sanığın cezalandırılmasında seçimlik ceza öngörülmemektir. Yani fiil sebebi ile birden fazla kişi yaralanması durumunda sanık hapis cezası ile cezalandırılacaktır. Zira Yargıtay 12. C.D.'nin 2023/2602 E., 2023/2458 K. sayılı 17.07.2023 T. ilamından (UYAP, E.T.:04.10.2023) sanığın taksirle birden fazla kişinin yaralanmasına sebep olduğu eylemi sebebi ile 6 ay hapis cezasına çarptırılmasına hükmedilen ilk derece mahkemesi kararını onadığı anlaşılmaktadır.

TCK'nin 85. maddesinin 2. fıkrasında ise özen ve dikkat yükümlülüğüne aykırı fiil ile birlikte birden çok ölüm ya da ölüm ile birlikte yaralanma sonucu doğmuşsa kanun bu eylemi daha ağır cezalandırmaktadır. Çünkü bu halde failin tek eylemi ile haksızlığın içeriği daha büyük olmaktadır (Koca ve Üzülmöz, 2023: 232). Nitekim, kanun metni de "*Fiil, birden fazla insanın ölümüne ya da bir veya birden fazla kişinin ölümü ile birlikte bir veya birden fazla kişinin yaralanmasına neden olmuş ise, kişi iki yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*" şeklindedir.

Taksirle yaralama suçlarında zincirleme suç hükümleri uygulanma alanı bulamaz. Zira TCK'nin 43. maddesi lafzına bakıldığında bir suç işleme kararının icrası ifadesi mevcuttur. Suç işleme kararı taksirli suçlarda failde bulunmamaktadır. Bu halde zincirleme suç hükümleri taksirli suçlarda uygulanamayacak yalnızca kasten işlenen suçlarda uygulama alanı bulabilecektir.

4.2.3.3.7. Yaptırım, kovuşturma usulü ve muhakemede önem arz eden hususlar

4.2.3.3.7.1. Yaptırım

Taksirle yaralama suçunun basit hali TCK'nin 89. madde 1. fıkrasında düzenlenmiş olup faile üç aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılma yaptırımını öngörmüştür (T.C. Cumhurbaşkanlığı MBS, <https://www.mevzuat.gov.tr/>, E.T.: 11.10.2023). Kanuni düzenleme dikkate alındığında 3 aydan 1 yıla kadar olacak şekilde makas aralığı belirtilerek hâkime takdir hakkı tanınmıştır. Yine bu aralık dikkate alınarak adli para cezasına hükmedilebilecektir. Seçimlik ceza öngörülmüş ve somut olaya göre failin hapis ya da adli para cezası ile cezalandırılabilmesi şeklinde düzenleme mevcuttur. Yine kısa süreli yani bir yıl veya daha az süreli hapis cezası (TCK m.49/2) adli para cezasına çevrilebilecekken bilinçli taksir hali hariç olmak üzere hapis cezası uzun süreli olsa dahi adli para cezasına çevrilebilecektir (TCK m.50/4). Ancak, seçimlik olarak öngörülen cezalardan hapis cezası seçildiği takdirde TCK'nin 50. maddesi 2. fıkrası gereği ceza tekrar adli para cezasına çevrilemeyecektir.

Taksirli yaralama suçunun nitelikli hali olan fıkra ikide düzenlenen durumlarda birinci fıkraya göre belirlenen temel ceza yarı oranında artıracaktır. Fıkra üçte düzenlenen nitelikli hallerin varlığı durumunda ise birinci fıkraya göre belirlenen ceza bir kat artıracaktır. İkinci ve üçüncü fıkrada düzenlenen nitelikli hallerden birden fazlası aynı olayda gerçekleşirse (örneğin taksirle yaralama eylemi nedeni ile mağdurun görme yetisi kaybolduysa ve yüzünde sürekli değişikliğe neden olduysa ya da vücutta kemik kırığı ve konuşmada sürekli zorluk olduysa) yalnızca bir kez artırım yapılacaktır. Ancak hakkaniyet gereği temel ceza belirlenirken kanuni düzenlemede yer alan makas dikkate alınarak alt sınırsan uzaklaşılacaktır. İkinci ve üçüncü fıkrada düzenlenen nitelikli haller aynı olayda mevcutsa (örneğin taksirle yaralama eylemi nedeni ile mağdurun çocuğu düşmüş ve yaşamı tehlikeye girmişse) yalnızca üçüncü fıkrada belirtilen oranda artırım yapılacaktır. Ancak yine hakkaniyet gereği temel ceza belirlenirken kanuni düzenlemede yer alan makas dikkate alınarak alt sınırsan uzaklaşılacaktır.

Taksirle yaralama fiili sebebi ile birden fazla kişinin yaralanmış ise fail hakkında altı aydan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunabilecektir. Birden fazla

yaralı mağdur olması halinde TCK madde 89/1 hükmünde olduğu gibi artık seçimlik olarak adli para cezasına hükmedilebileceği hususu öngörülmemiştir.

TCK'nin 53. maddesinde düzenlenen failin belirli hakların kullanılmasından yoksun bırakılması kararı yalnızca kasten işlenebilen suçlar açısından uygulanabildiğinden taksirle yaralama eylemi nedeni ile fail hakkında TCK m.53 hükümleri gereği yoksun bırakma kararı verilemeyecektir. Yalnızca TCK m.53/6 hükmü gereği üç aydan az ve üç yıldan fazla olmamak üzere meslek veya sanatın icrasının yasaklanmasına ya da sürücü belgesinin geri alınmasına karar verilebilecektir. Zira Yargıtay 12. C.D.'nin 2021/6554 E., 2023/229 K. sayılı 25.01.2023 T. İlamı (UYAP, E.T.:04.10.2023) ile dosya kapsamında tam kusurlu sanık hakkında sürücü belgesinin bir yıl süreyle geri alınmasına dair verilen karar, tedbirin süresi, sanığın kusur durumu ve meydana gelen netice ile orantılı olduğu gerekçesi ile onanmıştır. Yasaklama ve geri alma kararları hükmün kesinleşmesiyle yürürlüğe girecek ve süre cezanın tümüyle infazından itibaren işlemeye başlayacaktır.

4.2.3.3.7.2. Zamanaşımı

Dava zamanaşımı başlıklı TCK'nin 66. maddesi gereği zamanaşımı süresi kanunda düzenlenen hapis cezası dikkate alınarak hesaplanacaktır. Suç açısından seçimlik ceza öngörülse dahi zamanaşımı açısından yapılan hesaplamada esas alınacak olan hapis cezasıdır. Bu halde taksirli yaralama suçunda düzenlenen hapis cezası miktarı dikkate alınarak TCK'nin 66. maddesi 1. fıkrası e bendinde mevcut süreler taksirle yaralama suçu açısından zamanaşımı süreleridir.

Suçun işlendiği zamandan itibaren 8 yıl olarak belirlenen süre içinde mahkumiyet hükmü kurulmazsa dava zamanaşımı söz konusu olur ve fail hakkında cezaya hükmolunamaz. TCK'nin 67. maddesinde düzenlenen ve zamanaşımını kesen sebeplerin varlığı halinde zamanaşımı süresi sürenin kesildiği tarihten tekrar işlemeye başlayacaktır. Zamanaşımının kesilmesi halinde taksirle yaralama suçu açısından belirlenen sürenin en çok yarısına kadar olan süre uzayacaktır. Ceza zamanaşımında ise belirlenen süre içinde faile ceza verilmelidir, aksi halde zamanaşımı söz konusu olacağından fail cezalandırılmayacaktır.

TCK'nin 72. maddesi dikkate alınarak ceza ve dava zamanaşımı süreleri somut olaya resen uygulanmakta, tarafların talebine bağlı olmamaktadır. Tarafların zamanaşımından vazgeçme talepleri bulunsa dahi süreler resen işletilmektedir.

4.2.3.3.7.3. Yetkili ve görevli mahkeme

Mahkemelerin görevi hususu Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemeleri'nin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'unda (AYİMBAMKGYHK) düzenlenmiştir. Kanunun 11. Maddesi “*Kanunların ayrıca görevli kıldığı hâller saklı kalmak üzere, sulh ceza hâkimliği ve ağır ceza mahkemelerinin görevleri dışında kalan dava ve işlere asliye ceza mahkemelerince bakılır*” şeklinde olup aynı kanunun 12. maddesi de dikkate alınarak TCK'nin 89. maddesinin 1., 2., 3. ve 4. fıkralarında öngörülen hapis cezasının üst sınırı on yıldan az olduğundan dolayı görevli mahkeme asliye ceza mahkemeleridir. Yetki hususunda ise taksirle öldürme suçunda bahsedildiği gibi suçun işlendiği yer mahkemeleridir.

Taksirle öldürme suçu kısmında açıklandığı üzere birden fazla kişinin ölümü ya da bir veya birden fazla kişinin ölümü ile birlikte bir ya da birden fazla kişinin yalanması sonucu doğan suçlar açısından ise Ağır Ceza Mahkemeleri görevlidir (Akın, 2023: 115).

4.2.3.3.7.4. Şikayet ve uzlaşma

TCK m. 89/5 hükmü dikkate alınarak kural olarak taksirle yaralama suçunun soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlıdır. Şikayet, soruşturma ve kovuşturma şartı olmakla şikayet olmaksızın hukuki bir işlem yapılamayacaktır. Yine kural olarak eylem bilinçli taksir ile meydana getirilmiş ise şikayet aranmayacak resen soruşturma veya kovuşturma işlemleri yapılacaktır. Ancak, bilinçli taksir hali olsa dahi eylem TCK m. 89/1 hükmünde düzenlenen basit taksirle yaralama suçu ise yine şikayet olmaksızın soruşturma yapılamayacak ve kovuşturmaya başlanamayacaktır.

TCK madde 73/1 hükmü gereği şikayet hakkı 6 ay içinde kullanılmalıdır. Bu süre içinde kullanılmadığı takdirde soruşturma ve kovuşturma yapılamayacaktır. Şikayet hakkı birden fazla kişide mevcutsa birinin şikayetçi olması ya da süresine şikayetçi olmaması diğer şikayet hakkı sahiplerini etkilemeyecektir. Şikayetten vazgeçme halinde ise bu durumun sanığı cezai anlamda etkileyebilmesi için sanığın hakkında yapılan şikayetten vazgeçmeyi kabulüne bağlıdır (TCK m.73/6). Zira şikayetten vazgeçme kovuşturma şartı olduğu için düşme kararı verileceğinden (TCK m.73/4) hakkında beraat kararı verilmesi talebinde bulunan sanık düşme kararını talep

etmeyerek şikayetten vazgeçmeyi kabul etmeyebilir. Yine birden fazla şikayetçinin olduğu durumlarda bir kişinin şikayetten vazgeçmesi diğerlerini etkilemeyecektir.

Öğretide uzlaşma ise; uyuşma, anlaşma, sulh, pazarlıklı adalet gibi anlamlara gelmektedir. CMK'nin 253. maddesinde düzenlenen uzlaşma kurumu kural olarak soruşturma aşamasında uygulanmakta olup istisnai olarak kovuşturma aşamasında uygulandığı takdirde davanın sonuçlarını etkiler niteliktedir. Suçtan zarar görenin tüzel kişi ya da gerçek kişi olması şartıyla fail ile kendi iradeleri kapsamında uzlaşma sağladıkları bir başka deyişle anlaşmış oldukları takdirde, fail var olan zararın bir kısmını ya da tümünü ödemesi halinde, bu husus Hakim ya da Cumhuriyet Savcısı'nın tespiti ile artık uzlaşma sebebi ile kamu davası açılmaz ya da kamu davası varsa bile davanın düşmesine karar verilecektir.

CMK m. 253 hükmü dikkate alınarak 1. fıkrası a bendi gereği şikayete bağlı olması sebebi ile basit taksirle yaralama ve bilinçli taksirle işlenmemesi kaydıyla nitelikli taksirle yaralama suçu uzlaşmaya tabidir. Yine 1. fıkra b bendi 1 nolu cümlesi gereği taksirle yaralama suçunun tümü uzlaşmaya tabidir. Soruşturma aşamasında fail ile mağdur arasında uzlaştırma yapılması zorunludur, zira CMK'nın 174/1-c düzenlemesi gereği uzlaştırma hükümleri uygulanmaksızın düzenlenen iddianameler mahkeme tarafından iade edilecektir. İlaveten uzlaştırma hükümleri uygulanmasına rağmen tarafların anlaşamaması halinde uzlaştırma görüşmeleri sırasında failin sarf ettiği beyan ya da ikrar, aleyhine delil niteliği taşımayacak, soruşturma ya da kovuşturma makamlarınca delil olarak kullanılamayacaktır.

4.2.3.3.7.5. Davanın nakli

Bir yerde meydana gelen deprem sonrası yargılamaların yapıldığı mahal olan adliyelerin kullanılmaz duruma gelmesi ya da yıkılması halinde yargılamaların nerede yapılacağı bir problem haline gelmekte olduğundan bu hususu çözmek amacı ile kanun koyucu tarafından CMK m. 19'da "*davanın nakli ve duruşmanın başka yerde yapılması*" başlıklı düzenleme yapılmıştır. Taksirle öldürme bölümünde detaylıca anlatıldığı üzere söz konusu yasal düzenleme yalnızca adliyelerin deprem sebebi ile yıkılması ya da kullanılamaz hale gelmesi durumunda uygulama bulmamaktadır. Taksirle öldürme suçunda yapılan açıklamalar taksirle yaralama suçu açısından da aynen geçerlidir.

4.2.3.3.7.6. Bilirkişi incelemesi

Taksirle yaralama eylemi sonrası taksirle öldürme suçunda olduğu gibi mahkemelerce keşif yapılp bilirkişi raporu düzenlenerek sanığın yani müteahhidin kusur durumu tayin edilmektedir. Taksirle öldürme suçunda yapılan açıklamalar taksirle yaralama suçu açısından da aynen geçerlidir.

4.3. İmar Barışı (Affi) Hususunun Müteahhitlerin Ceza Sorumluluğu Halleri Yönünden Değerlendirilmesi

İmar affi (barışı) ise ilk defa 1984 yılında çıkarılmış olup, 1948 yılından bu zamana kadar Türkiye’de 20’den fazla imar affi içerikli kanunun çıkarıldığı anlaşılmaktadır. En son düzenleme 18 Mayıs 2018 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 7143 sayılı, 11.05.2018 tarihli Vergi ve Diğer Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanunla (m.16) 3194 sayılı İmar Kanununa eklenen geçici madde 16’dır (Akbulut, 2023: 619).

İmar mevzuatına aykırı yapıların kanuna uygun hale getirilmesi imar afları aracılığıyla mümkün olmaktadır (Ayyıldız, 2020: 15). Yine imar barışı ya da imar affi, yürürlükte olan kaidelere uyulmayarak belli bir tarihe kadar gerçekleşmiş yapılaşmanın, konumu ve durumu itibariyle kanunda belirtilen şartlara uygun olanların affedilmesi ve korunması şeklinde tanımlanabilmektedir (Tercan, 2018: 20).

İmar mevzuatına aykırı olarak yapılan yapının imar affi adı altında mevzuata uygun hale getirilmesi durumunda söz konusu yapının dayanıklı olup olmadığı, deprem yönetmeliğine uygun yapılp yapılmadığı, insan hayatını tehdit edip etmediği, çevre kirliliğine sebep olup olmadığı gibi değerlendirmeler yapılmamaktadır. İmar Kanunu’na eklenen geçici m. 16’da “*Yapının depreme dayanıklılığı hususu malikin sorumluluğundadır.*” şeklindeki düzenleme ile bu husus alenen belirtilmiştir (T.C. Cumhurbaşkanlığı MBS, <https://www.mevzuat.gov.tr/>, E.T.: 09.04.2023).

İmar Kanunu'nun geçici 16. maddesinin 10. fıkrasının son cümlesi tartışmaya açık bir düzenlemedir. Zira söz konusu düzenlemeyle kanun lafzından yapı kayıt belgesi alınan yapının depreme dayanıklılığı hususunda tüm sorumluluğun yapı kayıt

sahibi tarafından üstlenilmesi gerektiği anlamı çıkmaktadır. Oysaki idarenin denetim görevi ve mali mesuliyeti ortadan kalkmamaktadır. Bu hali ile yapı kayıt belgesi alınmasının sorumluluk üzerindeki etkisinin değerlendirilmesi gerekmektedir (Özkaya Özlüer, 2018: 335)

İdare, kamu düzenini sağlamak amacıyla kolluk yetkilerinin asli sahibi konumundadır ve söz konusu yetkisini özel kişilere devredememektedir. (Anayasa Mahkemesi (AYM), 2001/377 E., 2002/59 K. 26.06.2002 T.) İlâveten idarenin yalnızca kusur sorumluluğu değil kusursuz sorumluluğunun da mevcut olduğu Anayasa'nın 125 ve 129'uncu maddelerinden anlaşılabilir. Bu nedenle devletin afetlere karşı alması gereken tedbirleri almaması nedeni ile oluşna sorumluluk "yapı kayıt belgesi sahibine" sırf bu bu belge sebebi ile devredilemeyecektir. İlâveten yapı sahibinin bir kusuru yoksa salt söz konusu hüküm mağdurun kendi kusuru şeklinde de kabul edilemeyecektir. Hülâsa Yapı Kayıt Belgesi bulunan yapı sahibi sırf bu belge sebebiyle doğan zarardan kusurlu sayılamayacaktır. Konuya ilişkin Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu'nun 2008/11E., 2009/3108 K., sayılı 17.12.2009 T. kararı "*Deprem, "önlenemez" ve "öngörülemmez" olması nedeniyle zorlayıcı sebebin tipik bir örneğini oluşturduğu kuşkusuzdur. Zarar, münhasıran depremden kaynaklanmışsa idarenin sorumluluğundan söz etmeye hukuken olanak bulunmamakta ise de zararın zorlayıcı sebep dışında idare tarafından ağırlaştırıldığıнын yargı yerince saptanması durumunda zararın ağırlaşan, artan kısmı bakımından kusuru gözönünde tutularak idarenin tazminle sorumlu tutulması gerekmektedir.*" şeklindedir.

TCK'nin 184. maddesinde yer alan "imar kirliliğine neden olma suçu" tam olarak imar kanununa aykırılık teşkil eden yapıların yapılmasını engellemek için düzenlenmiştir. Fakat 3194 sayılı İmar Kanunu'na eklenen geçici m. 16 ile kişilere verilen yapı kayıt belgeleri, mevzuata aykırı olarak inşa edilen yapıları yasaya uygun hale getirilmesine ilişkindir. İmar Kanunu geçici m. 16 ile getirilen düzenlemedeki Yapı Kayıt Belgesi yapının kullanımı amacıyla ilgili olup, yapının güvenli olduğunun denetlenmek suretiyle güvenli olup olmadığına ilişkin bir tespit içermemektedir (Akbulut, 2023: 621). Böyle olsa dahi, yapı kayıt belgesi verildiği takdirde imar kirliliğine neden olma suçu kapsamında başlatılan soruşturmalarda kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilmektedir. Yine, imar kirliliğine neden olma suçu kapsamında yapılan kovuşturmalarda ise sanık hakkında

düşme kararı verilmektedir. Yargıtay 4. C.D.'nin 2021/42212 E., 2023/21416 K. sayılı 21.09.2023 T. kararında özetle yapı kayıt belgesini alarak imara aykırılığı giderdiği gerekçesiyle 3194 sayılı İmar Kanunu'nun geçici 16. maddesi delaletiyle 5271 sayılı Kanun'un 223. maddesinin sekizinci fıkrası uyarınca düşme kararı veren ilk derece mahkemesinin kararını onadığı anlaşılmaktadır (UYAP, E.T.:26.10.2023).

Yapı kayıt belgesi alınmış olsa dahi mevzuata aykırı bina yapan bina sahibinin veya müteahhidin veya binayı denetleme yetkisi ve yükümlülüğü olmasına rağmen bunu yapmayan kamu görevlilerin binanın çökmesi nedeniyle meydana gelen ölüm veya yaralanmalardan sorumluluğu devam etmektedir (Akbulut, 2023: 622). Nitekim yanlış bir eylemin meydana gelmesine katılanların sorumluluğu kanuni düzenleme ile ortadan kaldırılamayacaktır.

Kanaatimizce, yapılan imar afları ile mevzuata aykırı bina inşa eden kişilere güvence sağlanmamalıdır. Yaşam hakkı en vazgeçilmez hak olduğu için imar barışı sosyal adalete zarar vermektedir. İmar affı ile toplumda hukuka olan inanç sarsılmakta ve toplumun sağlıksız ve dayanıksız yapılar içerisinde yaşamasına sebep olmaktadır. İmar affı ile ortaya çıkan imar kirliliği de çevre sorunlarını doğurmaktadır. Ülkemizin aktif fay hatları üzerinde konumlandığı ve yakın zamanda da yaşanan depremlerde oluşan yıkımlar dikkate alındığında her ne kadar yapı kayıt belgesi ile söz konusu yapıların kullanımına izin veriliyor olsa da yapı kayıt belgesi düzenlenmeden önce yapının depreme dayanıklılığı hususunda devlet eli ile bir denetim yapılmalıdır.

4.4. Müteahhitlerin Ceza Sorumluluğuna İlişkin Basına Yansıyan Yargılamaların Değerlendirilmesi

Müteahhitlerin deprem sebebi ile yıkılan binalardan kusurlarının bulunması ve bu kusur durumlarının raporlar ile tespit edilmesi halinde taksirli suçlar kapsamında sorumlu olacakları anlaşılmaktadır. Ülkemizde bu zamana kadar çok sayıda deprem olduğu ve bu depremlerinin birçoğunun yıkıcı güçte olduğu ve deprem felaketini yaşayan yerlerde soruşturmaların ivedilikle başladığı ve ilgililer hakkında davaların açıldığı görülmektedir. Bu aşamada basında yer alan önemli yargılamaların değerlendirilmesi çalışma açısından önem arz etmektedir.

Türkiye’de gerçekleşen ve yıkıcı gücü yüksek olan depremlerden biri olduğu bilinen 1999 tarihli Gölcük depreminde yıkılan binalarda sorumluluğu bulunan müteahhitlerin sanık sıfatı ile yargılandığı 2.100 adet davanın açıldığı, davanın 1.800 adetinin kamuoyunda Rahşan Affi olarak bilinen af yasası ile cezasız kaldığı, kalan 300 adet dava hakkında ise sanıkların cezalandırılmasına karar verildiği anlaşılmaktadır. Depremden etkilenen Sakarya ilinde ise 5 müteahhidin cezalandırıldığı, Kocaeli ilinde ise müteahhitlerden 12 kişiye 10 ay hapis cezası verildiği görülmektedir. Depremin sembolü haline gelen müteahhit V.G. hakkında suç tarihi dikkate alınarak uygulanan 765 sayılı TCK’nin 383/2-1. cümle ve 383/2-2. cümlesi gereği *“taksirle bina çökmesi sonucu yaralama ve ölüme neden olma”* suçundan 18 yıl 9 ay hapis cezası verildiği anlaşılmaktadır. (Bianet, <https://bianet.org/>, E.T.: 09.01.2024)

Ülkemizde yakın tarihte gerçekleşen ve oldukça yıkıcı güçte olan Van depreminde ise yıkılan B. Oteli’nin müteahhidi T. B. hakkında *“bilinçli taksirle birden fazla kişinin ölümüne sebebiyet vermek”* suçundan yapılan yargılama sonunda 11 yıl 1 ay 10 gün hapis cezasına hükmedildiği, Yargıtay tarafından yapılan temyiz incelemesi sonrasında kararın *“eylemin ağırlığı ve ölen kişi sayısının fazlalığı”* gerekçesi ile bozulduğu, bozma kararı sonrasında yapılan sonucunda da sanık hakkında 15 yıl 6 ay 20 gün hapis cezası verildiği anlaşılmaktadır (Bianet, <https://bianet.org/>, E.T.: 09.01.2024). Van ili Erciş ilçesinde 45 kişinin hayatını kaybettiği 7 katlı D. Apartmanı davasında da 3 adet müteahhidin yargılandığı, davanın 2015 yılında sonuçlandığı bilinmektedir. Müteahhitlerin yargılandığı davada sanıklar hakkında *“taksirle birden fazla kişinin ölümüne neden olmak”* suçundan ayrı ayrı 8 yıl 4 ay hapis cezasına hükmedildiği, hapis cezasının günlüğü 20 TL’den para cezasına çevrildiği ve böylece sanıkların toplamda 60 bin 800 TL adli para cezası ile cezalandırıldığı anlaşılmaktadır. (Hürriyet, <https://www.hurriyet.com.tr/>, E.T.: 09.01.2024)

Deprem sebebi ile geçmiş yıllarda yapılan yargılamalarda yargılama sürecinin uzun sürdüğü, deprem nedeni ile mağdur olup hak arayan kişilerin yargılama aşamasında da uzun süren süreç sebebi ile mağduriyetlerinin devam ettiği, yargılama sonucunda hükmedilen cezaların az olduğu ve tüm bu sonuçların kamuoyunu tatmin etmediği görülmektedir. Yine Gölcük depremi sonrası olduğu gibi çıkarılan aflar sebebi ile sorumluların infazdan kurtulabildikleri görülmektedir. Kanaatimizce bu

aşamada kanun koyucuya büyük bir görev düşmektedir. Zira yargılamayı yapan hakim ve savcılar mevcut kanunu uygulamanın dışına çıkamamaktadır. Bu nedenle kanun koyucunun kişilerin mağduriyetini giderecek ve vicdanları tatmin edecek derece ceza yaptırımını düzenlemesi gerekmektedir. Yine çıkarılan af yasalarının yalnızca vatandaşın devlete karşı işlediği suçları kapsamaması gerekmektedir çünkü kişilerin birbirlerine karşı işlenen suçların affedici tarafı devlet olduğu takdirde mağduriyet giderilememektedir. Yapılan yargılamaların makul sürede sonuçlandırılması için de yalnızca deprem yargılamalarını yapacak mahkemeler kurulmalı, teknik donanım sağlanmalı ve yeterli personel, hakim, savcı görevlendirilmelidir. Nitekim suç işleme oranının yüksek olduğu ülkemizde mahkemelerin mevcut iş yüküne eklenen deprem yargılamalarında işlerin sürüncemede kalması beklenen bir sonuç olmaktadır.

4.5. Bölge Adliye Mahkemesi Kararları ve Yargıtay İçtihatları Kapsamında Yargılamaya Yansımaları

Her dava konusunda olduğu gibi sanığın müteahhit olduğu taksirli suçlar konulu davalarda da olayları konu alan çok sayıda Bölge Adliye Mahkemesi (BAM) ve Yargıtay kararı mevcuttur. Davalar açısından alınan bilirkişi raporları, dinlenen tanık beyanları, müşteki/mağdur ya da katılan beyanları ve sanık savunmaları yargılama aşamasının büyük bir kısmını oluştursa da ilk derece mahkemesi tarafından nihai kararın verilmesiyle ilk aşama tamamlanmaktadır. Tarafların ya da Cumhuriyet Savcısı'nın kararı incelenmek üzere üst derece mahkemesine gönderme talebi olmadığı takdirde karar kesinleşecek ve mahkumiyete ilişkin bir karar söz konusu ise infaz aşamasına geçilecektir. Gerek yargılama aşamasında gerekse de hükmün infazı sürecinde BAM ve Yargıtay kararları açıklayıcı ve yol gösterici olmaktadır. Olaya ilişkin BAM ve Yargıtay kararlarının bir kısmının irdelenmesi Türk ceza hukukunda depremde yıkılan binalar sebebi ile müteahhitlerin taksirli suçlardan sorumluluğuna ilişkin davaların daha iyi anlaşılmasında yarar sağlayacaktır.

4.5.1. Konuya ilişkin bölge adliye mahkemesi kararları

- İzmir BAM 14. C.D.'nin 2022/2085 E., 2022/2446 K. Sayılı 09.12.2022 T. kararına ilişkin yapılan incelemede (UYAP, E.T.:30.10.2023);

Olay: 30 Ekim 2020 tarihinde, Türkiye saati ile 14:51'de merkez üssü İzmir ili Seferihisar ilçesi ile Sisam (Samos) Adası arasında meydana gelen, Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü kayıtlarına göre 6.9 olarak açıklanan, İzmir ve çevre illerde hissedilen depremin, İzmir ilinin Bayraklı ve Bornova ilçelerindeki binalarda yıkım ve hasarlara bağlı olarak can ve mal kayıplarına yol açtığı, D. Apartmanı'nın da yıkılması sonucu 15 kişinin enkaz altında kalarak vefat ettiği, 12 kişinin yaralandığı anlaşılmıştır.

Bilirkişi Raporu: D. E. Üniversitesi öğretim görevlileri ile İ. T. Üniversitesi öğretim görevlilerinin katıldığı 7 kişilik bilirkişi heyetinin D. Apartmanı B Blok enkazında yerinde ölçüm ve gözlem, laboratuvar çalışmaları, arşiv kayıtları ile proje incelemeleri yapılarak elde edilen sonuçların 13.04.2021 tarihli ön rapor ve 10.08.2021 tarihli raporlarında, binanın müteahhitliğini sanık Ç. D.'nin üstlendiği, temel seviyesinde tespiti yapılan tüm kolon veya perde elemanların filiz donatılarının yerinde bulunduğu gözlemlendiğinden, binada herhangi bir düşey taşıyıcı eleman kesilmediği; enkazdan alınan beton karot örneklerinin laboratuvar deney neticelerine göre plandaki beton dayanım sınıfının sağlanamadığı; bazı nervürlü donatıların binanın yapıldığı dönemde yürürlükteki mekanik şartları sağlamadığı; kolonu veya kirişin deforme olmasını önlemek için etkin şekilde saran, elemanın bozulmasını önlemek için kullanılan, donatıdan yapılmış sargı elemanı olan etriyelerin uçlarının o tarihte yürürlükte olan Afet Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkında Yönetmelik (1975) hükümlerine aykırı olarak imal edildiği, ayrıca bina ayırım derzinin yeterli aralıkta olmadığı, binanın projelendirmedeki yetersizlikler, malzeme özelliklerindeki eksiklikler, uygulama ve işçilik hataları, yapım kontrolündeki yetersizlik sebebiyle yıkılmış olduğu, yapı betonarme projesinin 1975 Afet Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkında Yönetmelik'te tarif edilen tasarım kıstaslarını tam olarak sağlamadığının rapor edildiği anlaşılmaktadır.

Değerlendirme: Müteahhit sanık Ç. D.'nin binanın inşaatı sırasında yeterli kalitede beton kullanılmaması, inşaatın 1975 tarihli Afet Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkında Yönetmelik şartlarına uyulmadan yapılması nedeni ile asli kusurlu olduğu ve asli kusurlu olarak taksirle 15 kişinin ölümüne ve 12 kişinin yaralanmasına neden olması sebebi cezada orantılılık ilkesi dikkate alınarak alt hadden uzaklaşmak suretiyle ceza tayin edilmesi gerektiği, binanın inşaatı sırasında kullanılan beton kalitesinin yetersizliği, etriyelerin 135 derece olması gerekirken 90

derece olup 1975 tarihli Deprem Yönetmeliği şartlarına uymaması nedenleriyle sanığın suçu bilinçli taksirle işlediği kabul edilerek, cezada TCK'nin 22/3. maddesinin uygulanması gerektiği karardan anlaşılmaktadır.

Kanaat: BAM kararından anlaşılacağı üzere, olay sebebi ile ölen ve yaralanan kişi sayısının temel ceza belirlenirken dikkate alındığı ve binanın yapımında kullanılan malzeme kalitesinin yetersiz olması ve binanın yapımının yönetmeliğe aykırı olması hususlarının suçun bilinçli taksir ile işlendiğinin kabul edildiği anlaşılma ile cezada teşdit uygulanmasına ve bilinçli taksir hükümlerinin uygulanmasına ilişkin kararın doğru olduğu kanaatimizce kabul edilmektedir.

- İzmir BAM 14. C.D.'nin 2022/2039 E., 2022/2270 K. Sayılı 18.11.2022 T. kararına ilişkin yapılan incelemede (UYAP, E.T.:30.10.2023);

Olay: 30 Ekim 2020 tarihinde, Türkiye saati ile 14:51'de merkez üssü İzmir ili Seferihisar ilçesi ile Sisam (Samos) Adası arasında meydana gelen, Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü datalarına göre 6.9 olarak açıklanan, İzmir ve çevre illerde hissedilen depremin, İzmir ilinin Bayraklı ve Bornova ilçelerindeki binalarda yıkım ve hasarlara bağlı olarak can ve mal kayıplarına yol açtığı, Y. Apartmanı'nın deprem nedeniyle yıkılması sonucu 11 kişinin enkaz altında kalarak vefat ettiği, 7 kişinin de yaralandığı anlaşılmaktadır.

Bilirkişi Raporu: D. E. Üniversitesi öğretim görevlilerinden oluşturulan, ardından İ. T. Üniversitesi öğretim görevlilerinin de katıldığı 7 kişilik bilirkişi heyetince Y. Apartmanı enkazında yerinde ölçüm ve gözlem, laboratuvar çalışmaları, arşiv kayıtları ile proje incelemeleri yapılarak elde edilen sonuçlarla, zemin profilinin tipik alüvyon zemin karakteri arz ettiği, yeraltı su seviyesi yüzeyden 3.5m~3.9m derinlik aralığında bulgalandığı, ayrıca zemin etüt çalışması sırasında sahada sismik serimlerin yapıldığı, yapı ruhsatının bodrum + zemin + 7 katli yeni inşaat için verildiği, yapının bodrum katında 1 sığınak, zemin katta 4 dükkân ve ayrıca her katta ikişer daireden toplam 14 mesken bulunduğu, onaylı betonarme uygulama proje paftasında BC-III sınıfı donatı kullanımı öngörüldüğü halde, statik betonarme hesap raporunda proje betonarme donatısı sınıfının tüm elemanlar için BC-II olarak belirtildiği, taşıyıcı sistem elemanlarındaki boyuna donatıların çoğunun düz donatı olarak kullanıldığı, bu şekilde donatı türü farklılıklarının uygulama betonarme proje paftalarına ve statik-betonarme hesap raporuna aykırılık teşkil ettiği, betonarme

uygulama proje paftasında etriye uçlarında kanca yapılmasının öngörüldüğü, ancak yerinde yapılan incelemelerde bütün etriyelerin uçlarının bina betonarme uygulama planı çizim paftaları ve 1975 tarihli Deprem Yönetmeliği hükümlerine aykırı biçimde 90 derece gönyeli olarak yapıldığı, proje tarihinde yürürlükte olan 1975 tarihli Deprem Yönetmeliği'ne göre hesap yapılması gereken bazı hususların statik hesap raporunda yer almadığı, bazı kiriş ve döşeme donatılarında farklı tür donatı sınıflarının bir arada kullanılmış olduğu, buna göre donatı sınıfı değerlerinde uyumsuzluk olduğunun, zemin kat ve üzerindeki katlarda düzenli çerçeve oluşturabilecek kirişlerin sayısının az olduğu şeklinde rapor edildiği anlaşılmaktadır.

Değerlendirme: Yatay yük taşıyıcı sistemin en mühim elemanlarından biri olan Y doğrultusundaki perdelerin 1975 tarihli Deprem Yönetmeliği'nin önerdiği deprem yükünü kaldıramadığı, binanın projelendirmedeki yetersizlikler, malzeme özelliklerindeki eksiklikler, işçilik ve uygulama hataları, yapım denetimindeki yetersizlik sebebiyle yıkıldığı, müteahhit sanık Ş. A'nın asli kusurlu olduğu, bu hali ile asli kusurlu olarak taksirle 11 kişinin ölümüne ve 7 kişinin yaralanmasına sebep olan sanık açısından, adalet ve hakkaniyet kaideleri uyarınca cezada orantılılık ilkesi dikkate alınarak alt sınırdan uzaklaşarak ceza tayin edilmesi gerektiği ve sanığın bilinçli taksiri oluşturan eylemleri nedeni ile cezasında TCK'nin 22/3. maddesi gereğince artırım yapılması gerektiği karardan anlaşılmaktadır.

Kanaat: BAM kararından anlaşılacağı üzere, olay sebebi ile ölen ve yaralanan kişi sayısının temel ceza belirlenirken dikkate alındığı ve binanın yapımında kullanılan malzeme kalitesinin yetersiz olması, binanın yapımının yönetmeliğe aykırı olması ve inşadaki ve denetimdeki eksiklikler hususlarının suçun bilinçli taksir ile işlendiğinin kabul edildiği anlaşılmakla cezada teşdid uygulanmasına ve bilinçli taksir hükümlerinin uygulanmasına ilişkin kararın doğru olduğu kanaatimizce kabul edilmektedir.

4.5.2. Konuya ilişkin yargıtay içtihatları

- Yargıtay 12. C.D.'nin 2020/11417 E., 2022/9373 K. 01.12.2022 T. kararına ilişkin yapılan incelemede (UYAP, E.T.:27.10.2023);

Olay: 23.10.2011 tarihinde 7,1 ile 7,3 arasında değişen depremin meydana gelmesi üzerine, G. Apartmanının yıkılması ve çökmesi sonucu dört kişinin göçüğe (depreme) bağlı olarak öldüğü, yapılan ölü muayene ve otopsi işlemleri sonucu

ölenlerin göçüğe (depreme) bağlı olarak hayatlarını kaybettiklerinin tespit edildiği anlaşılmaktadır.

Bilirkişi Raporu: K. T. Üniversitesi'ne bağlı İnşaat Mühendisliği Bölümü tarafından düzenlenen bilirkişi raporunda, binanın yapım yılı tam olarak bilinmemekle olup, binanın 1999 yılında inşa edildiği, binaya ait statik, elektrik ve tesisat projeleri dosya kapsamında bulunamadığı, sadece mimari proje olduğunun anlaşıldığı, G. Apartmanının inşaat ruhsat yılına göre, 1997 tarihli Afet Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkında Yönetmelik kapsamında olduğu, apartmana ait hesap ve projeler bulunmadığından; proje beton sınıfı belirlenemediği, karot örnekleri üzerinde gerçekleştirilen merkezi basınç deneyleri neticesinde betonunun ortalama basınç dayanımı 12.97N/milimetre kare olduğunun tespit edildiği, bu değer ilgili yönetmelikte belirtilen en aşağı beton sınıfı olan C16'dan daha düşük olduğu, ayrıca yönetmeliğe göre birinci ve ikinci deprem bölgelerinde kullanılması gereken C 20 veya daha yüksek dayanımlı beton kriterini sağlamadığı, karot dayanımlarının değişim aralığının geniş olması binaya ait betonun heterojen yapıya sahip olduğunu gösterdiği, zemin kat kolonlarının etriye çapı açısından yeterli gözükürken, etriye aralığı açısından yetersiz olduğu, parça beton numuneler içerisinde boyut itibariyle standart dışı agregaların bulunduğu, yapı ruhsatına göre, yapının zemin kat ve 3 normal kat olmak üzere 4 kattan oluştuğu, yapı ruhsatında belirtilen kat alanları ile mimari projelerin birbirleriyle uyumlu olduğu, ancak yapı ruhsatında belirtilen kat yüksekliklerinin mimari proje ile uyumlu olmadığı, bina taşıyıcı elemanların donatı detaylandırmasının yetersiz olduğunun belirlendiği, neticeten dosya kapsamında yapılan araştırma, değerlendirme ve elde edilen bulgular neticesinde, söz konusu binada yapım, projelendirme ve iş bitimi aşamalarında Afet Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkındaki Yönetmelik ve İmar Kanunu esaslarına yeterince uyulmadığının rapor edildiği ve sanıklardan M. H. D. ve Z. G.'in, söz konusu binanın müteahhitleri olarak yapımından sorumlu oldukları halde yürürlükteki kurallarına uygun bir inşaat yaptırmak açısından kendi üzerlerine düşen özen ve dikkati göstermemeleri sebebiyle meydana gelen ölüm ve yaralanmalar nedeniyle sorumlu olduklarının belirtildiği anlaşılmaktadır.

Değerlendirme: Müteahhit olan sanıkların yapımından sorumlu olmaları sebebi ile fenni mesul ile birlikte hareket etmeyerek fen, sanat, sağlık kurallarına, mevzuata ve standartlara aykırı bir yapı ortaya çıkmasında etkili oldukları,

yürürlükteki kurallara uygun bir inşaat yaptırmak açısından kendi üzerlerine düşen özen ve dikkati göstermemeleri sebebiyle meydana gelen ölümler nedeniyle sorumlu oldukları ve binalarda C 20 veya daha yüksek dayanımlı beton kullanılmasının mecburi olmasına rağmen, kullanılan betonun Afet Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkındaki Yönetmelikte bildirilen C20'yi sağlamadıkları bu sebeple de cezalarında TCK m. 22/3 hükmünde düzenlenen bilinçli taksir hükümleri gereği artırım yapılması gerektiği karardan anlaşılmaktadır.

Kanaat: Yargıtay kararından anlaşılacağı üzere binanın yapımında kullanılan malzeme kalitesinin yetersiz olması ve binanın yapımının yönetmeliğe aykırı olması hususlarının cezada bilinçli taksir hükümleri uyarınca artırım yapılması gerektirdiği anlaşılmalı bilinçli taksir hükümlerinin uygulanmasına ilişkin kararın doğru olduğu kanaatimizce kabul edilmektedir.

- Yargıtay 12. C.D.'nin 2022/3668 E., 2022/8755 K. 17.11.2022 T. kararına ilişkin yapılan incelemede (UYAP, E.T.:27.10.2023);

Olay: 23.10.2011 tarihinde Türkiye saati ile 13:41 sıralarında, merkez üssü Van ili, Erciş ilçesinde olan ve merkez üssü Kasımoğlu köyü civarı, şiddeti farklı kuruluşlara göre 7,1 ile 7,3 arasında değişen depremin meydana gelmesi üzerine, Vanyolu Mahallesi'nde bulunan E. Apartmanı'nın çökmesi neticesinde 19 kişinin hayatını kaybettiği, yapılan ölü muayene işlemleri sonucu ölenlerin göçük (deprem) sebebi ile hayatlarını kaybettikleri ve 4 kişinin de yaralandığı anlaşılmaktadır.

Bilirkişi Raporu: K. T. Üniversitesi'ne bağlı İnşaat Mühendisliği Bölümü tarafından binanın 2003-2004 yılları arasında inşa edilmiş olduğunun belirtildiği, binanın yapı ruhsatında gösterilen zemin ve normal kat yüksekliklerinin mimari ve statik proje ile uyumlu olduğu, E. Apartmanına ait karot numuneler üzerinde gerçekleştirilen merkezi basınç deneyi ile 1997 Afet Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkında Yönetmelikte belirtilen 1. ve 2. deprem bölgelerinde kullanılması zorunlu asgari C20 beton sınıfına ait dayanım değerinden daha az olduğu gibi, deprem bölgesine bakılmaksızın kullanılması zorunlu olan minimum beton sınıfı C16'dan da daha düşük olduğunun belirlendiği, yıkılan binanın var olan taşıyıcı elemanlarının donatı detaylandırmasında eksiklikler olduğu, kolon boyutları, donatı çap ve adetlerinde farklılıklar görüldüğü, etriye çapı açısından yeterlilik gözükürken, etriye aralığı bakımından yetersizlikler olduğu ile proje verilerine göre yapılan analizler

sonucunda sürekli temellerin, zemin emniyet gerilmesi açısından yüzde yüzünün yetersiz olduğunun belirlenmesi ile sanıklar M. H., M. B. ve C. E.'nin, söz konusu binanın müteahhitleri olarak yapımından mesul oldukları halde, yürürlükteki kaidelere uygun bir inşaat yaptırmak açısından kendi üzerlerine düşen özeni ve dikkati göstermemesi sebebiyle kusurlu olduklarının rapor edildiği anlaşılmaktadır.

Değerlendirme: Binanın yapım yılı dikkate alınarak 1997 yılında yayımlanan Afet Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkındaki Yönetmelikte birinci ve ikinci derece deprem bölgelerindeki binalarda C20 veya daha yüksek dayanımlı beton kullanılmasının şart olmasına rağmen, kullanılan betonun Afet Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkındaki Yönetmelikte belirtilen en az seviyedeki beton sınıfı olan C16'yı dahi karşılayamadığı, kolon boyutları, donatı çap ve adetlerinde farklılıklar olduğu, bu yetersizlik ve eksikliklerin binanın çökmesine sebep olduğu, buna göre sanıkların çöken binanın proje sürecinde, yapım aşamasında ve iş bitimi aşamasında, üzerlerine düşen sorumlulukları yerine getirmediği, öngörülebilir bu sonuç açısından özen ve dikkat yükümlülüğüne aykırı davrandıkları bu sebeple meydana gelen ölümler ve yaralanmalar nedeniyle sorumlu oldukları yine sanıkların cezalarında TCK m. 22/3 hükmünde düzenlenen bilinçli taksir hükümleri gereği artırımı yapılması gerektiği karardan anlaşılmaktadır.

Kanaat: Yargıtay kararından anlaşılacağı üzere binanın yapımında kullanılan malzeme kalitesinin yetersiz olması ve binanın yapımının yönetmeliğe aykırı olması hususlarının suçun bilinçli taksir ile işlendiğinin kabul edildiği anlaşılmakla cezada teşdid uygulanmasına ve bilinçli taksir hükümlerinin uygulanmasına ilişkin kararın doğru olduğu kanaatimizce kabul edilmektedir.

- Yargıtay 12. C.D.'nin 2013/8258 E., 2014/4319 K. 20.02.2014 T. kararına ilişkin yapılan incelemede (UYAP, E.T.:27.10.2023);

Olay: Zeytinburnu İlçesi'nde bulunan 6 katlı yıkılan bina için 16.05.1986 tarihinde müteahhit A. A. adına yapı ruhsat izni verildiği ve 1987 yılından itibaren oturmaya başlanıldığı, söz konusu binanın 2. derece deprem bölgesine göre planlandığı ve yürürlükte olan 1975 tarihli Deprem Yönetmeliği kapsamı içinde yapıldığı, sanığın çizdiği planda dükkan olarak belirlenen bölümde izni dahilinde olmadan fırın inşa edildiği, herhangi bir ısı yalıtım sistemi yapılmadan, 1989-1999 yılları arasında binanın bodrum ve zemin katının ekmek fırını olarak işletildiği, 17

Ağustos 1999 depreminden sonra 21.08.1999 tarihinde Zeytinburnu Belediyesi tarafından yapılan tespitlerde hasarlı görülerek mühürlendiği ve tahliye edildiği, fakat 1 ay sonra Bayındırlık ve İskan İl Müdürlüğü tarafından hasarsız binalar arasında gösterilmesi üzerine tekrar oturulmaya başlanıldığı, İstanbul Belediye Başkanlığı'nın 23.11.1999 tarihli "apartman sakinlerine" başlıklı resmi yazısı ile oturanların binayı güçlendirmesi gerektiği ve bunun kanun gereği zorunlu olduğu, aksi halde oturmalarının tehlikeli olacağına apartman sakinlerine bildirildiği, 1999 yılında gerçekleşen depremden sonra maliklerin Belediye Başkanlığının uyarı yazısına rağmen söz konusu binada oturmaya devam ettikleri ve ilaveten kat maliklerince teras kata 20 santim kalınlığında beton atıldığı, kömürlük ve çatı inşa edildiği, böylece hasarlı binaya yeni bir yük yükledikleri ve binanın 21.02.2007 tarihinde çöktüğü, çökme sonucu 3 kişinin öldüğü ve 21 kişinin yaralandığı anlaşılmaktadır.

Bilirkişi Raporu: Binanın 1975 tarihli deprem yönetmeliğine uygun olarak yapılmadığı, beton basınç direncinin düşük olduğu ve yönetmeliğe aykırı birçok mevzunun tespit edildiği anlaşılmaktadır.

Değerlendirme: Binanın büyük deprem sonrası hasarlı şekilde ayakta kaldığı, hasarlı binalar sınıfında bulunduğu, binada güçlendirme yapılmasının gerekli olduğu ve bu hususun apartman sakinlerine bildirildiği, 21.02.2007 tarihinde binanın çökmesi olayında, binanın yapım sürecinde sanığa yükletilecek kusurlar açısından nedensellik bağının 17 Ağustos 1999 depremi ile kesildiği, sanığın binayı yapıp teslim ettiği ve 20 yıl boyunca bina ile alakasının bulunmadığı, bina sakinlerinin tüm ikazlara rağmen binayı güçlendirmeden oturmaya devam etmeleri ve çatı katına beton atarak binaya fazla yük yüklemeleri sebebi ile binanın yıkılması şeklinde gerçekleşen sonuç ile teknik uygulama sorumlusu olan sanığın eylemleri arasında nedensellik (illiyet) bağının mevcut olmadığı ve ayrıca neticenin objektif olarak sanığa yüklenebilir olmadığı belirtilmiştir anlaşılmaktadır.

Kanaat: Somut olayda binada yaşayanlara yapılan uyarıya rağmen binada güçlendirme çalışmaları yapılmadan binada oturulmaya devam edildiği ve çatı katına beton atarak binaya fazla yük yüklendiği anlaşılmıştır. Sanığın yaptığı inşa işlemi ile üzerinden geçen zaman ve bu süreçte bina sakinlerinin eylemleri dikkate alındığında sanığın eylemi ile binanın yıkılması şeklindeki sonuç arasında nedensellik (illiyet)

bağının kesildiği anlaşılmalı sanık hakkında verilen beraate ilişkin kararın doğru olduğu kanaatimizce kabul edilmektedir.

5. SONUÇ

Genel ekonominin gelişmesi ile inşaat sektörünün gelişmesi doğru orantılıdır. İnşaat sektörünün gelişmesi ile de ülkedeki istihdam alanı genişleyecek ve ekonomik anlamda dış dünyaya açılma kolaylaşacaktır. İnşaat sektörünün çalışma alanını ise ülkedeki inşaat faaliyetlerinden beklentinin ne olduğu belirlemektedir. Zira konut sektörü nüfus artış hızı ve yüksek nüfus miktarı sebebi ile en çok arz gören sektör olmakta, bu hali ile Türkiye için özel bir sektör halinde bulunmaktadır. Nitekim eğitim düzeyine bakılmaksızın koşulların sağlanması halinde kişilerin çalıştırılması anlamına gelmektedir.

İNşaat sektörü ülke ekonomisinde milli gelir içindeki payı dikkate alındığında lokomotif sektörler arasında yer almaktadır. İnşaat sektöründe yaşanan olumsuz durumlar ekonomiyi de olumsuz yönde etkilemektedir. Sektörün ana aktörü ise müteahhitlerdir. Zira ülkemizde de vatandaş tarafından saygınlık duyulan, maddi getirisi tatmin edici olan ve çalışma alanının rahat olduğu düşünülen bir meslek grubudur. Genellikle sermayenin yeterli olması durumunda müteahhitlik mesleğinin yapılabileceği düşünülse de müteahhitlik işi yapabilmek için yalnızca sermayenin varlığı yeterli olmamakta inşaat sektörü açısından bilgi ve tecrübe de gerekmektedir. Zira yapılan iş gereği müteahhitlerin birçok sorumluluğu vardır. Müteahhitlerin inşaatın teslimine kadar olduğu gibi inşaatın tesliminden sonra da mesuliyetleri mevcuttur. Müteahhitler TCK, TBK ve TTK kapsamında kanuni düzenlemelere konu edinmişlerdir ve hukuki ve cezai sorumlulukları bulunmaktadır.

Türkiye’de bu zamana kadar yaşanan ve yıkıcılığı büyük olan depremler dikkate alındığından ülkemizin deprem bölgesinde yer aldığı aşikardır Deprem, yer yüzeyinde umulmadık bir zamanda oluşan enerji neticesinde meydana gelen dalgaların yeryüzünü sallaması ya da sarsması olayıdır. Bu sarsılma ile yeryüzünde bulunan yapılar genellikle yıkılmakta ya da hasar almaktadır. Deprem sebebi ile yıkılan ya da hasar alan yapılarda yaşamını idame ettiren kişiler yaralanmakta ya da ölmekte bununla birlikte mal kaybı yaşanmakta ve ülke ekonomisi de bu kayıplardan etkilenmektedir.

Ülkemizin fay hatları üzerinde yer alması ve deprem bölgesinde bulunuyor olması nedeniyle ülkemizde küçük ya da büyük ölçekte çok sayıda deprem yaşanmaktadır. Her bir depremin ülkede büyük yankı uyandırmasının ve korku yaşatmasının sebebi ülkede yaşanan başarısız tecrübelerdir. Zira özellikle büyük ölçekli depremler sonrası yaşanan can ve mal kaybının çok olduğu görülmektedir. Depremler sonrası bilhassa müteahhitlerin sorumluluğu gündeme gelmekte ve depremin acısını yaşayanlar cezai açıdan bir karşılık beklemektedir. TCK hükümleri dikkate alındığında müteahhitlerin özen ve dikkat yükümlülüğüne uymamaları sebebi ile oluşan sonuçlardan taksirle öldürme ve taksirle yaralama suçları kapsamında sorumlu oldukları anlaşılmaktadır.

Müteahhidin eylemi olan yapı inşası esnasında söz konusu yapının deprem yıkılmasını ve kişilere zarar vermesini müteahhidin istemesi ya da bu sonucu bilmesi beklenmemektedir. Bu hali ile deprem sonucu yıkılan binalar sebebi ile oluşan mağduriyetlerde müteahhitlerin taksirli suçlardan sorumlu tutulduğu anlaşılmaktadır. Zira bu zamana kadar yapılan yargılamalar ve hükmolunan cezalar da bu sonuca ulaştırmaktadır.

Türk ceza hukukunda kural olan bir suçun kasıt ile işlenebilmesi halidir. Suçun taksirli hali ise istisnaidir ve bu nedenle kanunda suçun taksirli halinin ayrıca düzenlenmiş olması gerekmektedir. Özen ve dikkat yükümlülüğüne aykırı davranılması nedeni ile suç işlenmesi durumunda kanuni düzenlemeye yer verilmesindeki amaç kişilerin fiillerinde dikkatli olmalarını sağlamaktır. Zira dikkatli ve özenli davranma günlük hayatta büyükçe bir önem taşımaktadır. Kişilerin taksirli eylemleri nedeni ile başkalarının ölümüne ya da yaralanmasına sebep olmalarının karşılığında cezai yaptırıma tabi tutulmalarının amacı özen ve dikkat halinin korunması konusunda ihtimam gösterilmesinin sağlanması ve insanların yaşam haklarına saygı göstererek davranışlara yön verilmesini temin etmektir.

Taksirli suçların olduğu somut olaylarda basit taksir veya bilinçli taksir hallerinden hangisinin var olduğu hususu değerlendirilmelidir. Nitekim basit taksir halinde öngörülebilir bir sonuç özen ve dikkat yükümlülüğüne aykırı fiilde bulunulması sebebi ile öngörülememişken; bilinçli taksir halinde öngörülen netice fail tarafından istenmese de failin şansına ya da kişisel becerisine güvenmesi ve eylemi gerçekleştirilmesi söz konusudur.

Ülkemizde geçmişte yaşanmış olan Van, İzmir, Gölcük depremi gibi depremler sonrasında yapılan yargılamalarda görüldüğü üzere kusur durumu tespit edilen müteahhitlerin çoğu hakkında taksirle öldürme ya da taksirle yaralama suçlarından cezalar verildiği, verilen cezaların somut olaylarda bilinçli taksir halinin mevcut olması gerekçesi ile arttırıldığı görülmektedir. Nitekim geçmişte yapılan ve kesinleşen yargılamalar sonucu verilen kararlarda yaptığımız araştırmalarda depremde yıkılan binalara ilişkin alınan bilirkişi raporlarında genellikle inşa edilen binaların malzeme kalitesinin yetersizliği ve binanın yapım yılındaki yönetmeliğe aykırı olması hallerinin rapor edildiği tespit edilmiştir.

Teknolojinin gelişmesi ve sanayileşme ile insan hayatı kolaylaşmaktadır. Ancak bu imkanlar kullanılırken zorunlu olan özen ve dikkatin gösterilmemesi insan hayatını tehlikeye sokabilmektedir. Teknolojinin ilerlemesi ile inşaat sektörü gelişmiş olsa da inşa edilen yapıların yapım aşamasının eskiye oranla çok daha hızlı bir şekilde bitirildiği görülmekte ve bu hızla birlikte de özen ve dikkat yükümlülüğüne aykırı davranıldığı ortaya çıkmaktadır. Nitekim ülkemizde yaşanan her deprem felaketi sonrası çok sayıda binanın yıkılmış olması bu durumun büyük bir kanıtıdır. Her ne kadar taksirli suçlara kasten işlenen suçlara oranla daha az ehemmiyet veriliyor olsa da taksirli suçların kişi, toplum ve devlet açısından çokça külfet barındırdığı anlaşılmaktadır.

Deprem sonucunda yaşanan insani kayıpların ve acıların dışında depremin devlete de ekonomik külfet yüklediği her bir deprem felaketinde anlaşılmaktadır. Yine insanların var edebilmek için bir ömür boyu uğraştığı birikimlerin ve bir ömür çalışmanın bir kaç saniyelik deprem ile yok olduğu görülmektedir. Depremde hem can kaybının yaşanıyor olması hem de ekonomik kaybın büyüklüğü nedeni ile deprem devlet için elzem bir konudur.

Depremin en az hasar ile atlatılabilmesi için afet yönetimi açısından vatandaşlara depremde nelerin yapılması gerektiği ve depremin zararlarından korunmak için nelere özen gösterilmesi gerektiği hususlarında bilinçlendirme yapılmalıdır. Bu bilinçlendirme eğitimi vatandaşa en küçük yaştan itibaren verilmeli bunun içinde ilk yardım eğitimi de uygulamalı olarak verilmelidir. Deprem felaketi sonrası yıkılan binaların altında vatandaşların günlerce kurtarılmayı beklediği görülmektedir. Depremden sonra ivedilikle kurtarma çalışması yapılmalı, bu çalışmaların düzenli bir şekilde yürütülebilmesi için her ilde bir deprem merkezi

kurulmalı ve bu merkezde binaların konumu ve numaraları ile binalarda ikamet edenlerin kayıtları tutulabilmelidir.

Vatandaşların yaşamını idame ettirdiği binaların sağlamlığı hususunda devlet eli ile kontroller yapılarak vatandaşlara bilgi verilmelidir. Söz konusu binaların inşası aşamasında ise denetimler sıkı bir şekilde yapılmalı ve özellikle müteahhit olarak görev alacak olan kişilere kriterler getirilmelidir. Müteahhitlik mesleğinde mesleki yeterlilik arandığı takdirde yapılan inşaatlarda kalitenin artacağı da muayyendir. Devlet eli ile müteahhitlik yapmak isteyen kişilere işi karşılayabilecek sermayeye sahip olma zorunluluğu ve müteahhit firmalara çalışabilme şartı olarak minimum sayıda çalışan bulundurma zorunluluğu getirilmelidir. Müteahhitlere yapım aşamasında olan binaların bitimine ilişkin teminat verilmesi zorunluluğu getirilmeli ve bu şekilde vatandaşların mağduriyetinin önüne geçilmelidir.

Deprem ile alakalı kanunlar ve TCK'de zamanın ve uygulamanın getirdiği gereklilik sebebi ile değişiklikler yapılmaktadır. Fiilin işlendiği zamanda yürürlükte olan kanun ile sonradan uygulanan güncel kanun arasında farklılıklar olabilmektedir. Taksirli ölümlü ve yaralamalı olaylar açısından ise yapılan yargılamalarda yapı tarihleri dikkate alınarak yürürlükte bulunan mevzuat hükümlerinin uygulanması gerekmektedir. Nitekim işlendikten sonra tedavüle giren yasa kapsamında suç sayılmayan bir eylemden dolayı da hiç kimse cezalandırılmayacaktır. Sonradan yürürlüğe giren yasa ile suç işlendiği tarihte yürürlükte olan yasa arasında farklılık mevcutsa failin yararına olan kanun uygulanacaktır. Suç tarihi dikkate alınarak uygulanan kanunun tespit edilmesi uygulamada zorluklar oluşturmaktadır, sorumlular hakkında yanlış hükümlerin verilmesine neden olabilmektedir. Bu hususun önüne geçmek için fahiş bir hata ya da zorunluluk hali olmadığı sürece kanunda değişiklik yapılmaması gerekmektedir.

Konunun teknik yönü bulunması sebebi ile yargılamaların bilirkişilerden alınacak raporlar doğrultusunda yapılması ve keşif ile olayların somutlaştırılması zorunludur. İlâveten, yapılan yargılamalarda hükmedilen cezaların az olduğu ve kamuoyunu tatmin etmediği görülmektedir. Yargılama merci olan hakimlerin hukukun temel ilkeleriyle ve kanunla bağlı olduğu, yasada yazan hükmün dışında çıkarak bir karar veremeyeceği anlaşılmalı sonuç cezaların daha caydırıcı olabilmesi için kanun koyucunun bu konuda düzenleme yapması şarttır. Zira bu eksikliği düzeltme merci kanunu uygulayan konumunda bulunan hakim ya da

savcılar değildir. Yine yapılan yargılamaların uzun süre devam ettiği görülmektedir. Dava dosyasının kapsamlı olmasının yapılan işlemlerin hemen neticelendirilememesine sebeptir. Nitekim deprem afetinden sonra mağdur ve sanık sayısındaki fazlalık dosyaları kapsamlı hale getirmektedir. Yine yargı mercilerinin delil toplama aşamasında yardım aldığı kurumların da depremden etkilenmesi sebebi ile delil toplama aşamasında aksaklıkların olabileceği ve delil toplama sürecinin uzayabileceği aşıkardır. Yargılamanın makul sürede bitirilebilmesi için deprem yaşanmamış bölgelerin yargı birimlerinden, kolluk kuvvetlerinden, uzman personelinden v.s. yardım alınmalıdır. İlaveten verilen cezaların karşılığının olması için infaz kanunda düzenleme yapılmalıdır. Verilen cezaların yasanın çizdiği sınırlar içinde hükmolunduğu düşünüldüğü takdirde cezanın caydırıcı olabilmesi için infaz rejiminde değişiklik yapılması ve koşullu salıverme sürelerinin arttırılması gerekmektedir.

Yıkılan binaların enkazı altında kalan insanların ölmesi ya da yaralanması halinde bina yapımında önemli görevi bulunan müteahhitlerin taksirli suçlardan mesuliyeti doğmaktadır. Binaların yapımındaki ciddi eksiklik ya da yanlışlıkların tespiti halinde ise müteahhitler suçun bilinçli taksirli halinden sorumlu tutulacaktır. Taksirle öldürme suçu TCK'nin 85 inci maddesinde düzenlenmekte olup TCK madde 85/1'de "*iki yıldan altı yıla kadar hapis cezası*" müeyyidesi bulunmaktadır. Özel bir içtima hükmüne yer veren TCK m. 85/2'de ise "*iki yıldan on beş yıla kadar hapis cezası*" müeyyidesi bulunmaktadır. Taksirle yaralama suçu açısından ise suç TCK 89 v.d. maddelerinde düzenlenmekte olup TCK m. 89/1'de "*üç aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezası*" müeyyidesi bulunmaktadır. Cezanın nitelikli hallerinde ise cezada artırıma gidilecek olup bu artırımlar TCK madde 89/2 ve 89/3 hükümlerine göre "*yarı oranında*" veya "*bir kat*" şeklinde olacaktır. İlaveten eylem sebebi ile birden fazla kişinin yaralanması halini düzenleyen TCK m. 89/4 hükmü ise "*altı aydan üç yıla kadar hapis*" müeyyidesi içermektedir. Hem taksirle öldürme hem de taksirle yaralama suçlarında somut olayda bilinçli taksir halinin bulunması durumunda da TCK madde 22/3 hükmü uyarınca ceza "*üçte birden yarısına kadar*" arttırılacaktır.

Müteahhitlerin yaptıkları iş sonucu ortaya çıkan eserler insan hayatına temelden dokunmaktadır. Devletin vatandaşının yaşam hakkını koruması en önemli görevi olup her bir depremde yaşanan can ve mal kaybı vatandaşları derinden

etkilemektedir. Sonuç itibariyle, depremin önceden önlenmesi mümkün değilse de deprem sonrası büyük kayıpların yaşanmasının, vatandaşların travmatik durumların içine düşmesinin önüne geçilmesi mümkündür.

KAYNAKÇA

Yayınlar

- Akbulut, B.** (2023). *Ceza hukuku genel hükümler*. (10. Baskı). Ankara: Adalet Yayınevi.
- Akbulut, B.** (2023). Deprem nedeniyle meydana gelen ölüm ve yaralanmalara ait ceza hukuku sorunlarına ilişkin bazı tespitler. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 31 (2), s. 569-628, doi:10.15337/suhfd.1278441.
- Akın, A. B.** (2023). İş Kazaları Yönünden Taksirle Öldürme Suçu, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), *T.C. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı*, Kırıkkale.
- Alacakaptan, U.** (1975). Suçun unsurları, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları*, No.372
- Altun, F.** (2018). Afetlerin ekonomik ve sosyal etkileri: Türkiye örneği üzerinden bir değerlendirme. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 2 (1), s. 1 - 15.
- Antalya, O. G.** (2018). *Borçlar hukuku genel hükümler*. Cilt:2. İstanbul: Legal Yayıncılık
- Apaydın, C.** (2009). *En son Yargıtay ve Askeri Yargıtay Kararları Işığında Ceza Hukukunda Doğrudan Kast, Olası Kast, Basit Taksir Ve Bilinçli Taksir Kavramları*. İstanbul: Sena Ofset.
- Apaydın, C.** (2011). Suç ve ceza, *Ceza Hukuku Dergisi*, sayı 1, s. 19.
- Arifoğlu, B. – Erkan, V. U. (ed.)**, (2024). *Depremin inşaat hukukuna etkisi*. Ankara: Yetkin Yayınları
- Arslantürk, M.** (2020). *Öldürme suçları*. (2. Baskı). Ankara: Adalet Yayınevi.
- Artuç M. - Elmas M.T.** (2019) *Duruşma yönetimi ve yasa yolları*, (3. Baskı) Ankara: Adalet Yayınevi 3. Baskı.
- Artuk, M. E. - Gökçen, A. – Alşahin, M. E. – Çakır, K.** (2023). *Ceza hukuku genel hükümler*. (17. Baskı). Ankara: Adalet Yayınevi.
- Aydın, Ç. K.** (2006). Taksirle Yaralama, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı*, Ankara.
- Ayyıldız, D.** (2020). Ekonomik, Siyasal ve Toplumsal Boyutlarıyla İmar Barışı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), *Türkiye Cumhuriyeti Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi Ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı (Kent Ve Çevre Bilimleri Bilim Dalı)*, Ankara.
- Bal, B. – Erkan, V. U. (ed.)**, (2024). *Depremin inşaat hukukuna etkisi*. Ankara: Yetkin Yayınları

- Başer S.** (2021). Yüklenicinin Şahsen İfa Borcu ve Alt Yüklenicilik Sözleşmesi, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), *İstanbul Bilgi Üniversitesi Lisansüstü Programlar Enstitüsü Özel Hukuk Doktora Programı*, İstanbul.
- Bayraktar, D. - Bayraktar, E. A.** (2017). Türkiye’de yapı müteahhitliği tanımının yasal bir çerçevede tartışılması. *Şeyh Edebali Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, Cilt:4, Sayı: 2,
- Boysanoğlu, E.** (2015). Yapı müteahhidi tanımı. *TMB Gündem*, Haziran Sayısı, s. 38-39.
- Bilgin, G.,** (2022). *İmar kanunu şerhi ve imar barışından kaynaklanan sorunların değerlendirilmesi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Budak, T. – Aşkın U. (ed.),** (2024). *Deprem inşaat hukukuna etkisi*. Ankara: Yetkin Yayınları
- Centel, N. - Zafer, H. - Çakmut, Ö.** (2017). *Kişilere karşı işlenen suçlar*. (4. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Çiftçioğlu, C. T.** (2013). Türk Ceza Kanunu’nda taksir. (Hakemli Makale) *Ankara Barosu Dergisi*. No:3
- Demirbaş, T.** (2016). *Ceza Hukuku genel hükümler*. (11. Baskı). Ankara: Seçkin yayıncılık.
- Demircan, F.** (2019). Yargıtay Kararlarında Bilinçli Taksir – Olası Kast Ayrımı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı*, Konya.
- Deniz, Ş. E.** (2012). Antalya İli Afet Riskleri Ve Afet Yönetimi Konusu Üzerine Bir Araştırma, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), *T.C Akdeniz Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Antalya.
- Dönmezer, S.** (2004). *Kişilere ve mala karşı cürümler*, (17. Baskı). İstanbul: Beta Yayınevi.
- Duman, İ. H.** (2022). *100 soruda yapı denetimi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Duman, O.** (2016). Batı Anadolu Bölgesindeki Depremlerin Yapay Sinir Ağı Yöntemiyle Tahmini, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Afet Yönetimi Anabilim Dalı Afet Yönetimi Programı*, Gümüşhane.
- Ergünay O.** (2007). Türkiye’nin afet profili, *TMMOB Afet Sempozyumu*, 5-7 Aralık, Ankara.
- Gökçen, A. - Balcı, M.** (2013). *Kasten öldürme suçları (TCK m.81-83)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Gündeş, S.** (2011). *Exploring The Dynamics of the Turkish Construction Industry Using Input–Output Analysis, Construction Management and Economics*. 29(1), s. 59-68.
- Gül, Z. - Çakaloğlu, B.** (2017). İnşaat sektörünün dinamikleri: Türkiye için 2000-2014 girdi-çıkı analiz, *Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 36, s. 130-155.
- Haçın, İ.** (2014). “1939 Erzincan büyük depremi”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 30, no: 88.

- Hakeri, H.** (2018). *Ceza hukuku genel hükümler*. (16. Baskı). Ankara: Astana Yayınları.
- Hancı, İ. H.** (2002). *Adli tıp ve adli bilimler*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- İsayev, M.** (2022). Müteahhit Ve Taşeron Arasındaki Uzun Dönem Ortaklığın Proje Karına Etkisinin Analizi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), *İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü*, İstanbul.
- İçöz, Cenk.** (2018). Kuzey Anadolu Fay Hattı Üzerinde Gerçekleşen Depremlerin Mekânsal Ve Mekan- Zamansal Olarak İncelenmesi, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), *Eskişehir Anadolu Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Eskişehir.
- İşçi, C.** (2008). Deprem nedir ve nasıl korunuruz ?, *Journal of Yasar University*, 3(9), s. 959-983.
- Kaçar, E. I.** (2019). Öldürmeye Teşebbüs Ve Kasten Yaralama Suçu Bağlamında Kastın Tespiti, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı*, İstanbul.
- Kahveci, Y. A.** (2014). Yargıtay Kararları Işığında Olası Kast Ve Bilinçli Taksir, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), *Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Suç Araştırmaları Anabilim Dalı*, Ankara.
- Kaplan, İ.** (2019). *İnşaat sözleşmeleri hukuku ve endüstri yatırım sözleşmeleri*. Ankara: Yetkin yayınevi
- Karakehya, H.** (2007). Ceza hukukunda doğrudan kast, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 15. Sayı: 1. s. 117 – 138.
- Karakehya, H.** (2010), *İradilik unsuru bağlamında ceza hukukunda kast*, Ankara: Savaş Yayınevi. Ankara.
- Karakehya, H., Usluadam, A. K.** (2015), “Türk Ceza Hukuku öğretisinde suçun manevi unsuru bağlamında suç genel teorisine ilişkin görüşler” *Journal of Penal Law and Criminology*, Cilt:3 Sayı:2, s. 1-24.
- Karyelioğlu, S.** (2015). Türkiye’de inşaat sektörünün gelişimi bağlamında Trabzon’da müteahhitliğin sosyokültürel temelleri. *Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, 19, s. 207-240.
- Kaya, V., Yalçınkaya, Ö., Hüseyini, İ.** (2013). Ekonomik büyümede inşaat sektörünün rolü: Türkiye örneği (1987-2010), *Atatürk Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi*, 27(4), s. 148-167.
- Kaymaz, S. - Gökcan, H. T.** (2006). *5237 sayılı Türk Ceza Kanununda taksirle adam öldürme ve yaralama suçları*. (1. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Keskin, U.** (2009). 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda Yer Alan Kasten Öldürme Ve Kasten Yaralama Suçları, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı*, Kütahya.
- Kılıç, R. - Demirbaş, E.** (2012), “Türkiye’de kamu inşaat harcamalarının belirleyicileri ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki”, *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, Cilt:3 Sayı:2, s. 84-97.

- Koca, E. – Erkan, V. U. (ed.),** (2024). *Deprem inşaat hukukuna etkisi*. Ankara: Yetkin Yayınları
- Koca, M. - Üzülmmez, İ.** (2013). *Türk Ceza Hukuku genel hükümler*. (6. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Koca, M. - Üzülmmez, İ.** (2023). *Türk Ceza Hukuku özel hükümler*. (9. Baskı). Ankara: Adalet Yayınevi.
- Koç, E., Kaya, K., Şenel, M. C.** (2017). Türkiye’de inşaat sanayi sektörünün gelişimi-temel inşaat sanayi göstergeleri, *Nevşehir Bilim Ve Teknoloji Dergisi*, 6(2), s. 643-660. <https://doi.org/10.17100/nevbiltek.305577>.
- Kuruoğlu, M.** (2009). *Türkiye’de inşaat sektörü hammadde haritası*. İstanbul: Sektörel Yayınları.
- Macit, M.** (2023). Uygulamada Taksirle Yaralama ve Öldürme Suçları: Trafik Kazaları. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) *T.C. Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi Ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı*. Kırşehir.
- Parlar, A. - Hatipoğlu, M.** (2010). *5237 sayılı TCK’da temel ilkeler tanımlar uygulama alanı kast ve taksir*. (2. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Purkis, S.** (2016). İstanbul’da inşaat odaklı birikimin durdurulamayan yükselişi: konut fazlasına karşın artan konut açığı, *Mülkiye Dergisi*, 40(4), s. 91-111.
- Özbek, V. Ö. - Doğan, K. - Bacaksız, P.** (2023). *Türk ceza hukuku özel hükümler*. (18. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Özbek, V. Ö. - Doğan, K. – Meraklı S. - Bacaksız, P. – Başbüyük İ.** (2023). *Türk ceza hukuku genel hükümler*. (14. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Özel, Y.** (2023). Türk – Amerikan Hukukunda Olası Kast Kavramı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Çankaya.
- Özkan, F. - Özkan, Ö. - Gündüz, M.** (2012). *Causal relationship between construction investment policy and economic growth in Turkey. Technological Forecasting And Social Change*. s. 362–370. E.T.: 25.12.2023 <https://hdl.handle.net/11511/66872>
- Özkaya Özlüer, İ.** (2018). İmar barışı düzenlemesine hukuki bir yaklaşım. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 9(2), s. 313-340. <https://doi.org/10.21492/inuhfd.467904>
- Özgenç, İ.** (2022). *Türk Ceza Hukuku genel hükümler*. (18. Baskı) Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Öztürk B. - Erdem, M. R.** (2023). *Uygulamalı ceza hukuku ve güvenlik tedbirleri hukuku*, (23. Baskı). Ankara: Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar.
- Parlar, A. - Hatipoğlu, M.** (2005). *Kast ve taksir*. İstanbul: Kazancı Yayınevi.
- Parlar, A. - Hatipoğlu, M.** (2007). *Ağır ceza davaları*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Sabırsız, E., ve Şöhret, M.** (2024). 6 Şubat depremlerinin Türkiye ekonomisi üzerindeki makroekonomik, sosyal ve çevresel etkileri. *Akademik*

- Salik Ata, N.** (2023). Kahramanmaraş merkezli 6 Şubat depremlerinin kriz yönetimi bağlamında değerlendirilmesi. *Meriç Uluslararası Sosyal Ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 7 (Özel Sayı), s. 59-77.
<https://doi.org/10.54707/meric.1327520>
- Südaş, İ.** (2004). 17 ağustos 1999 Marmara depreminin nüfus ve yerleşme üzerindeki etkileri: Gölcük (Kocaeli) örneği. *Ege Coğrafya Dergisi*. 13.
- Sünbül, A. B. ve Sünbül F.** (2018). Deprem etkileşimlerinde Coulomb gerilme kriteri değerlendirmesi; doğu Anadolu fay hattı. *Karaelmas Fen ve Mühendislik Dergisi*. 8 (2)
- Şahin, İ. - Kılınç, T.** (2016). Türkiye’de 1980-2014 yılları arasında görülen depremlerin ekonomik etkileri, *İktisadi Yenilik Dergisi*, 4 (1), s. 33-42.
- Şahin, O.** (2019). Türkiye’de İnşaat Sektöründe, Vekalet Sözleşmesi Kapsamında Şantiye Şefinin Hukuki, Cezai Ve İdari Sorumluluğu Üzerine Bir Çalışma, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), *Akdeniz Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü İnşaat Mühendisliği Anabilim Dalı*, Antalya.
- Şare, E.** (2016). Taksir üzerine bir inceleme, *İstanbul Barosu Dergisi*, Cilt: 90, Sayı: 1, s. 88-113.
- Tarı Özgür, M. - Özgür, M. - Bayraktutan Y.** (2017). *Türkiye’de inşaat sektöründe istihdam esnekliği, kayıt dışı istihdam ve ekonomi*, Kocaeli: Küv Yayınları.
- Taş, B.**, (2021) Hukukun genel bir ilkesi olarak tabii hakim ilkesi, *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 18(2).
- Taşkın, A. – Erkan, V. U. (ed.).**, (2024). *Depremin inşaat hukukuna etkisi*. Ankara: Yetkin Yayınları
- Telli, S. G. Ve Altun, D.** (2023). Türkiye’de deprem sonrası çevrimiçi öğrenmenin vazgeçilmezliği. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 125-136.
<https://doi.org/10.32329/uad.1268747>
- Tercan, B.** (2018). İmar affı: 1948’den bu güne imar afları. *Mimarlık Dergisi*, 403, s. 20-26.
- Türkiye Barolar Birliği**, Depremzedeler için hukuk rehberi, 410, 3. Baskı. Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları.
- Tüzemen Atik, E.** (2014). Fidic kırmızı kitap (new red book) kuralları uyarınca inşaat sözleşmelerinde müteahhidin sorumluluğu. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 18 (2), s. 53-84.
- Uslu, S.** (2018). Taksirle Öldürme Suçu, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), *Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı*, İstanbul.
- Ünver, Y.** (2003). *Ceza hukukuyla korunması amaçlanan hukuksal değer*. (1. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yalçın, U.** (2017). Türkiyede Ortaya Çıkan Deprem Sayıları Ve Ortalama Deprem Büyüklüğüne Göre Depremsellik Eğiliminin Markov Zincirleri İle

İncelenmesi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), *Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Ankara.

Yaşar, O.- Gökcan, H. T. - Artuç, M. (2010). *Yorumlu uygulamalı Türk Ceza Kanunu cilt 1 madde 1-44*, Ankara: Adalet Yayınevi.

Yayla Türkyılmaz, F. (2016). Tıbbi Müdahaleler Ve Taksirle Yaralama Suçu, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), *T.C. İstanbul Medipol Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Yıldız, A. K. (2014). Taksirle yaralama, *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 9, Sayı: 119, s. 65-101.

Zortul. Z. M. (2020). İnşaat Sektörünün Ekonomi Ve Dış Sektörlerle İlişkisi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), *T.C. Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü İnşaat Mühendisliği Anabilim Dalı*, İstanbul.

1975 Tarihli Deprem Yönetmeliği 1975 Tarihli Afet Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkında Yönetmelik

İnternet Kaynakları

AFAD. (2023). <https://www.afad.gov.tr/van-depremi-hakkinda>, E.T.: 24.10.2023

AFAD. (2023). <https://www.afad.gov.tr/van-depremi-hakkinda#:~:text=23%20Ekim%202011%20g%C3%BCn%C3%BC%20meydana,say%C4%B1da%20can%20kayb%C4%B1na%20yol%20a%C3%A7m%C4%B1%C5%9Ft%C4%B1r>. E.T.: 06.06.2023

Bianet. (2024). <https://bianet.org/haber/deprem-davalari-enkaz-altindan-cikamadi-233852>, E.T.: 23.01.2024

Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü. (2023). <http://www.koeri.boun.edu.tr/bilgi/buyukluk.htm>, E.T.: 02.11.2023

Deprem Terimleri Sözlüğü, http://acikerisim.uludag.edu.tr/jspui/bitstream/11452/31913/1/6_1_1.pdf, E.T.: 19.10.2023

Hürriyet. (2024). <https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/dag-apartmani-karari-40031255#:~:text=Van%20Depremi%20s%C4%B1ras%C4%B1nda%20Erci%C5%9Fte,yakla%C5%9F%C4%B1k%201400%20TL%20ceza%20%C3%B6deyecek>, E.T.: 23.01.2024

Mevzuat Bilgi Sistemi, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=3194&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>, E.T.: 11.10.2023

Tıp Terimleri Sözlüğü, <https://srm.metu.edu.tr/tr/tip-sozlugu>, E.T.:23.10.2023

Türk Dil Kurumu. <https://sozluk.gov.tr/>, E.T.:24.10.2023

Türkiye Büyük Millet Meclisi. (Dönem: 22, Yasama Yılı: 2, Sıra Sayısı: 664, s. 424). <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss664m.htm>. E.T.: 23.01.2024

Türkiye İstatistik Kurumu. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Insaat-Maliyet-Endeksi-Agustos-2023-49498#:~:text=T%C3%9C%C4%B0K%20Kurumsal&text=%C4%B0n%20>

C5%9Faat%20maliyet%20endeksi%2C%202023%20y%C4%B1%2C%20B1, endeksi%20%251%2C92%20artt%C4%B1. E.T.: 12.12.2023

Türkiye İstatistik Kurumu. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Konut-Satis-Istatistikleri-Eylul-2023-49518>. . E.T.: 12.12.2023)

Yargı Kararları

Anayasa Mahkemesi'nin 2001/377 Esas, 2002/59 Karar sayılı 26.06.2002 tarihli kararı

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu'nun 2008/11 Esas, 2009/3108 Karar sayılı 17.12.2009 tarihli kararı

İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 14. Ceza Dairesi'nin 2022/2039 Esas, 2022/2270 Karar sayılı 18.11.2022 tarihli kararı

İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 14. Ceza Dairesi'nin 2022/2085 Esas, 2022/2446 Karar sayılı 09.12.2022 tarihli kararı

Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 1983/5-383 Esas, 1984/457 Karar sayılı 29.11.1984 tarihli kararı

Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 1983/6-360 Esas,1984/32 Karar sayılı 27.01.1982 tarihli kararı

Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 2013/12-653 Esas, 2015/430 Karar sayılı 01.12.2015 tarihli kararı

Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 2014/1-200 Esas, 2016/250 Karar sayılı, 10.05.2016 tarihli kararı

Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 2017/12-907 Esas, 2021/528 Karar sayılı 04.11.2021 tarihli kararı

Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 2017/12-921 Esas, 2023/90 Karar sayılı 15.02.2023 tarihli kararı

Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 2018/8-319 Esas, 2022/160 Karar sayılı 10.03.2022 tarihli kararı

Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 2018/12-303 Esas, 2022/615 Karar sayılı 06.10.2022 tarihli kararı

Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 2018/12-384 Esas, 2022/567 Karar sayılı 20.09.2022 tarihli kararı

Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 2018/12-611 Esas, 2022/784 Karar sayılı 08.12.2022 tarihli kararı

Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 2019/1-314 Esas, 2021/373 Karar sayılı 09.09.2021 Tarihli kararı

Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 2019/9 Esas, 2023/444 Karar sayılı 14.09.2023 Tarihli kararı

Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 2019/12-238 Esas, 2022/831 Karar sayılı 22.12.2022 tarihli kararı

Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 2020/1-434 Esas, 2023/252 Karar sayılı 04.05.2023 tarihli kararı

- Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 2020/1-444 Esas, 2022/423 Karar sayılı 08.06.2022 tarihli kararı
- Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 2021/1-126 Esas, 2021/617 Karar sayılı 07.12.2021 tarihli kararı
- Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 2021/1-130 Esas, 2022/780 Karar sayılı 08.02.2022 tarihli kararı
- Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 2021/1-277 Esas, 2021/652 Karar sayılı 21.12.2021 tarihli kararı
- Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 2022/1-210 Esas, 2023/543 Karar sayılı 25.10.2023 tarihli kararı
- Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 2022/1-396 Esas, 2022/860 Karar sayılı 28.12.2022 tarihli kararı
- Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 2022/6-111 Esas, 2022/1714 Karar sayılı 13.12.2022 tarihli kararı
- Yargıtay 2. Ceza Dairesi'nin 2021/10375 Esas, 2023/6169 Karar sayılı 30.10.2023 tarihli kararı
- Yargıtay 2. Ceza Dairesi'nin 2022/15491 Esas, 2023/1402 Karar sayılı 21.03.2023 tarihli kararı
- Yargıtay 2. Ceza Dairesi'nin 2022/15592 Esas, 2023/8937 Karar sayılı 13.12.2023 tarihli kararı
- Yargıtay 4. Ceza Dairesi'nin 2021/42212 Esas, 2023/21416 Karar sayılı 21.09.2023 tarihli kararı
- Yargıtay 5. Ceza Dairesi'nin 2016/3223 Esas, 2016/3572 Karar sayılı 07.04.2016 tarihli Kararı
- Yargıtay 12. Ceza Dairesi'nin 2012/11165 Esas, 2013/4980 Karar sayılı 01.03.2013 tarihli kararı
- Yargıtay 12. Ceza Dairesi'nin 2012/231 Esas, 2012/22756 Karar sayılı 02.11.2012 tarihli kararı
- Yargıtay 12. Ceza Dairesi'nin 2013/8258 Esas, 2014/4319 Karar sayılı 20.02.2014 tarihli kararı
- Yargıtay 12. Ceza Dairesi'nin 2012/8935 Esas, 2013/3221 Karar sayılı 14/02/2013 tarihli kararı
- Yargıtay 12. Ceza Dairesi'nin 2013/16224 Esas, 2014/13000 Karar sayılı 27.05.2014 tarihli ilanı
- Yargıtay 12. Ceza Dairesi'nin 2017/10383 Esas, 2019/8044 Karar sayılı 03.07.2019 tarihli kararı
- Yargıtay 12. Ceza Dairesi'nin 2020/4569 Esas, 2023/4118 Karar sayılı 18.10.2023 tarihli kararı
- Yargıtay 12 Ceza Dairesi'nin 2020/4829 Esas, 2023/2300 Karar sayılı 22.06.2023 tarihli kararı
- Yargıtay 12. Ceza Dairesi'nin 2020/4875 Esas, 2023/2440 Karar sayılı 06.07.2023 tarihli kararı

- Yargıtay 12. Ceza Dairesi'nin 2020/11417 Esas, 2022/9373 Karar sayılı 01.12.2022 tarihli kararı
- Yargıtay 12. Ceza Dairesi'nin 2021/6554 Esas, 2023/229 Karar sayılı 25.01.2023 tarihli kararı
- Yargıtay 12 Ceza Dairesi'nin 2021/6735 Esas, 2023/2331 Karar sayılı 22.06.2023 tarihli kararı
- Yargıtay 12. Ceza Dairesi'nin 2022/2299 Esas, 2023/1223 Karar sayılı 12.04.2023 tarihli kararı
- Yargıtay 12. Ceza Dairesi'nin 2022/3668 Esas, 2022/8755 Karar sayılı 17.11.2022 tarihli kararı
- Yargıtay 12. Ceza Dairesi'nin 2022/3675 Esas, 2023/2253 Karar sayılı 20.06.2023 tarihli kararı
- Yargıtay 12. Ceza Dairesi'nin 2022/7981 Esas, 2023/4116 Karar sayılı 18.10.2023 tarihli kararı
- Yargıtay 12. Ceza Dairesi'nin 2022/8934 Esas, 2023/1723 Karar sayılı 18.05.2023 tarihli kararı
- Yargıtay 12. Ceza Dairesi'nin 2023/2602 Esas, 2023/2458 Karar sayılı 17.07.2023 tarihli kararı
- Yargıtay 12. Ceza Dairesi'nin 2023/3256 Esas, 2023/1804 Karar sayılı 05.09.2023 tarihli kararı
- Yargıtay 12 Ceza Dairesi'nin 2023/4226 Esas, 2023/2661 Karar sayılı 06.09.2023 tarihli kararı
- Yargıtay 12. Ceza Dairesi'nin 2023/5829 Esas, 2023/5597 Karar sayılı sayılı 13.12.2023 tarihli kararı

ÖZGEÇMİŞ

Emine Hilal CELBEK

ÖĞRENİM DURUMU:

- Lise: 2007-2011, Bilecik Anadolu Öğretmen Lisesi
- Lisans: 2011-2016, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Hukuk Bölümü
- Yüksek Lisans: 2022-2024, İstanbul Gedik Üniversitesi, Hukuk Anabilim Dalı, Kamu Hukuku (Tezli) Yüksek Lisans Programı

MESLEKİ DENEYİMLER:

- Mersin Barosu: 2016-2017, Stajyer Avukat
- T.C. Adalet Bakanlığı: 2017-2018, Hâkim/Cumhuriyet Savcısı (Adayı)
- Hâkimler ve Savcılar Kurulu: 2018-halen, Hâkim (Adli Yargı)